

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اولدوزلار الهنیر

زنگان شاعرلری نین تانیتدیرماسی

و

شعر آراشدیرماسی

محمد رضا کریمی

نیکان کتاب

تابستان ۱۳۹۴

سرشناسه	: باغبان کریمی، محمدرضا، ۱۳۳۴
عنوان و نام‌پدیدآور	: اولدوزلار اله‌نیر: زنگان شاعرلری نین تائیندیرماسی و شعر آراشدیرماسی
مشخصات نشر	: زنجان: نیکان کتاب، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	: ۱۹۲ص: س.م. ۱۴/۵×۲۱/۵
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۶-۳۰۶-۶
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپای مختصر
یادداشت	: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۸۱۸۴۹۶

اولدوزلار اله‌نیر / محمدرضا کریمی
امور فنی: نیکان کتاب
طراحی جلد: آتلیه سگال (رجبی - کرمی)
چاپ و صحافی: سعادت - زنجان
چاپ اول: تابستان ۹۴
تیراژ: ۱۰۰۰
قیمت: ۸۵/۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۶-۳۰۶-۶

دفتر نشر:

زنجان، چهارراه سعدی، روبروی بانک پاسارگاد، کوچه باقری، ساختمان سپهر،
واحد ۴ تلفکس: ۰۲۴-۳۳۳۳۵۵۴۱-۲

E. mail: nikanketab@yahoo.com

فہرست

صفحہ	عنوان
۱	اولدوزلار الہنیر.....
۳	ایشیق.....
۶	اسدالہ جمالی.....
۸	کریم زعفری.....
۱۱	ادبی آراشدیرما - ییلانچی.....
۱۳	عباس امیر اصلانی.....
۱۵	حکیمہ بلوری.....
۱۹	عاصم زنجانی.....
۲۰	تقی فاضلی.....
۲۳	محمد رضا روحانی.....
۲۴	آزادہ دارایی.....
۲۷	ہوشنگ جعفری.....

۴۵	عباس بابایی
۵۰	یاشار زنگانلی
۵۵	حسین رزمی
۶۵	عبداله مرادی
۸۲	دالغا
۸۵	علیرضا بازرگان
۸۶	علی محمد بیانی
۸۹	تورکجه شعر زنگاندا
۹۵	عباس کریمی
۹۹	یونس قاسمی
۱۰۱	امان اله سلطانی
۱۰۴	ماهنی
۱۱۰	سجاد شاه مرادی
۱۱۲	خلیل بیری
۱۱۳	الیاس نظری
۱۱۵	فاطمه خوند
۱۱۵	حسین منزوی
۱۲۶	دۆنمز چاپارالی
۱۲۷	دوکتور ایوب نوری زاده
۱۲۹	ثریا بخشی (آیلار)
۱۳۲	شریفه جعفری
۱۳۳	سائین قالالی جعفری
۱۳۶	رهگذر هیدجی
۱۳۸	عبدالله حسین زاده

۱۴۴	اسرافیل محمدی
۱۴۵	مجتبی پویا
۱۵۴	نسیم جعفری
۱۵۶	محمدعلی نقدی
۱۶۱	نازخند صبحی
۱۶۲	ندا صمدی نین اثرلرینه بیر باخیش
۱۷۰	آرار
۱۷۵	کسمه یولدور بو شهر

اولدوزلار الهنیر

امید زنجان درگیسی چیخان گوندن، تورک ادبیاتی زنگاندا باش قالدیردی. بوندان اؤنجه بیر نئچه کیچیک حرکتلر واریدی؛ او جمله دن زنگانلی شاعر و یازیچیلاریندان شعر و مقاله لر باشقا درگیلرده چاپ اولوردو؛ مثلا مرحوم روحانی نین شعرلری وارلیقدا، مرحوم محمد منزوی نین مقاله سی یولداش درگیسینده و باشقا مطلبلری آد آپارماق اولاردی. بوندان علاوه یول درگیسی - کیهان روزنامه سی نین تورکجه درگیسی چیخاراق، دئمک اولار کی هر بیر ساییسیندا زنگاندان بیر یا ایکی مقاله اوخوماق اولاردی^۱. همین زامانلاردا زنگاندا پیام زنجان آیلیق درگی کیمی چیخاراق، بو سطرلرین یازاریندان زنگانین فولکلور، زنگان عالمربله تانیشلیق و بیر سیرا تورکجه شعرلر گؤرمک اولاردی. هابئله سراسری روزنامه لرده او جمله دن اطلاعات، ابرار و باشقالاریندا هفته ده بیر صفحه تورکجه و فارسیجا مقاله لر و آراشدیرمالار زنگان شفاهی ادبیاتی حقیقده و معاصر شعرلریندن اوخوماق اولاردی. بو درگیلری بو سطرلرین یازاری توپلاییب نشره حاضرلا بیردی. آنجاق اومید زنجان چیخدیقدا، هر هفته زنگانلیلار اوچ و یا لاپ آزی ایکی صفحه لیک تورک دیلینده شعر، حکایه، مقاله، آراشدیرما و باشقا ماتریاللارلا اوز اوزه گلیردیلر. بیرینجی دفعه

۱. بورادا یازیلان مقاله لر بو سطرلرین یازاریندان باشقا اؤزگه بیر آدم دگیلیدی.

اولاراق، ادبی آراشدیرمالار، تورکجه اجتماعی موضوعلار یازیلدی. شاعرلر و یازارلاری تانیتدیریلماغا باشلاندی. چوخ کتجه دن اومید زنجان ایرانین باشا باشیندا آقیشلاندی. خوراساندان توتدو اصفهان، شیراز، همدان، تهران و باشقا ولایتلردن ده چوخلو مقاله و شعرلر زنگانا یولا دوشدو. آنجاق بونلارین هامیسیندان ماراقلی زنگانین گنج شاعرلری و یازارلاری ایدی وتورک ادبیاتی زنگاندا داها گوجلو دیرچه لیب و اؤزونو تاپدی.

بو سطیرلرین یازاری ایلک یازیلاری میدانا چیخارداراق، گنج شاعرلری تانیتماغا چالیشدی. بو مقاله لر ایندی بیر توپلوم حالیندا خدمتینیزه سونولور و بورادا بو ایلک یازیلاری اوخویوب، زنگانین ایلک ادبی تورکجه آدیملارینی ایزله یه بیله جک سینییز. آنجاق نه یاخشی کی بو عنعنه باشقا درگیلرده ده داوام تاپدی. او جمله دن پیک آذر، بهار زنجان و باشقا درگیلرده ده آز - چوخ داوام تاپدی. سئویندیریجی بیر حال دیر کی بو آخیم بوگون او یئره چاتیدیر کی بوگون ۵۰ دن آرتیق تورکجه یازان زنگانلی شاعرلرین شعر دیوانلاری بوتون ایراندا یاییلیر. بو گون زنگانین تورک امضاسینی بوتون تورک شهرلریله برابر گؤرمک مومکوندور. آریلا بیریق بو یول داوام تاپیب، ادبیاتیمیز داها گوجلو و داها دولغون اولسون.

اولدوزلار اله نیر، بو عنواندا ایلک دفعه اولاراق زنگاندا ادبی آراشدیرمالار باشلاندی و بو آدین آلتیندا زنگانین گنج شاعرلرینین شعرلرینی تانیتدیرماغا باشلادیم. هم شاعرلری و هم شعر آراشدیرماسی بورادان باشلاندی. سونرالار بو رسم باشقا درگیلرده : بهار زنجان، موج بیداری و پیک آزرده داوام تاپدی و زنگاندا دوز یازی یئرینی آلدی. بو مقاله لر چوخلو ماراقلیلاری اؤزونه چکدی. بیر آز کتجه میشدی کی ایشیق آدلی کتاب - زنگان شاعرلریندن چاپا وئریلدی. بو بالاجا کتابدا اوچ کلاسیک شاعر - مولانا عتیقی زنجانی، مولانا همتی انگورانی و حکیم هیدجی - و ۱۴ چاغداش گنج شاعیر تانیتدیریلیمیشدیر. بو شاعیرلر، ایشیق درنه بینده یازیب - یارادان

شاعیرلر اولموشلار. بو کتاب - ایشیق - بیر عدہنین خوشونا گلیب، ایلک آدییم ساییلاراق آلیشلا دیلار و بیر عدہ پان تورکیسمین آیاق توتماسی حسابلا یاراق قارقیشلا دیلار!؟ آنجاق بو حرکت داوام تاپدی و سونرا «اولدوزلار الہ نیر» باشلیغی ایله مقاله لردہ زنگانین گنج شاعرلرینی تانیتدی.

ایشیق

بؤیوک اسلامی انقلابیمیزین چیچکلنمه سیله، اللی ایلیک بوغونتو آرادان گۆتورولدو و ادبیاتیمیز دیل آچدی. ایرانین بوتون شهرلرینده تورکجه نشریه لر و کتابلار چاپ اوچون حاضرانندی. زنگاندا دا «دان اولدوزی» چیخدی. بیز ده اینانیدی کی «سحر ایشیقلا نیر» و «گونش» یوردوموزون هر یانینی بورویه جکدیر. ایندی «ایشیق» وقتی دیر، ایشیقلیغا دوغرو یورومک گرہ کدیر.

ایشیق کتابی نین ایلک جلدی زنگانین گنج شاعرلری نین شعرلریندن نمونه اولاراق بیر بالاجا کتاب صورتینده چاپدان چیخدی. کتابین ایلک بؤلومونده زنگانین کئچن عصرلرده تورکجه شعر یارادان بؤیوک شاعرلریندن: مولانا جلال الدین محمد عتیقی (یئددینجی یوزایلده)، مولانا همتی انگورانی (اونونجو یوزایلده) و حکیم هیدجی (کئچن یوزایل) دن نئچه شعر نمونه لرین گتیریلیمیشدیر. سونرا زنگانین گنج یاشلی شاعیرلریندن: عباس بابایی، علی محمد بیانی، پرویز سودی (دالغا)، محمد دؤنمز، یعقوب محمدی (دؤنمز)، اسرافیل محمدی (پیمان)، رضا قاسمپور (یاشار زنگانلی)، عبدالله مرادی (بالاش)، غلامرضا طریقی، غلامحسین طریقی، الیاس نظری (مخلص)، ناصر ولایی، دکتر نوری زاده، الیاس نظری، نوروز علی امیری جنابلاری نین شعرلری توپلانمیشدیر. بو عزیز شاعرلر زنگانین اسلامی تبلیغاتی اورگانیندا یارانان «ایشیق» آدلی ادبی گروهونو تشکیل وئرمیشلر. آرتیرمالیام بوگون بو ادبی گروهون شاعرلری نئچه برابر اولوب، بوگونکو شعرلری ده چوخ درین معنالار

داشییر؛ شعر باخیمیندان دا یوخاری سویه لره مالک اولموشدور. بو عزیز شاعیرلریمیز، تورکجه شعر و ادب ساحه سینده بؤیوک آدیملار آتیب، اومودوموزو گله جه یه نسبت آرتیریر. دوغرودان دا ایشیق بیغینجاقلاریندا شاعرلریمیزین سایسی چوخالماقلا برابر، شعرلری نین کیفیتی ده چوخ ایره لی و قاباقجیل اولمادادیر. هامیسینا یئنی نائلیتلر دیله ییب، گله جه گه اومود بسله بیریک.^۱

ایشیق کتابیندان ایشیق آلماق اولار

پاییزین اورتا آییندا، زنگانین کتاب ساتانلاریندا بیر شعر مجموعه سی گؤرونور. کتابچیلاری و کتاب سئوه نلری باهالیق یورسا دا، «ایشیق» کتابی ایکی یوز تومنه ده یر. بئله مجموعه لرین یئری بو زاماندا بوش گؤرونور. زنگان کیمی بؤیوک و تاریخی شهرده، اسکی زامانلاردان علم و مدنیت مرکزی اولان بیر یئرده هر نئجه آیدان ایشیق کیمی کتابلارین چیخماسی لازیمدیر. شهریمیزین فرهنگی مسؤللاری، غربین «فرهنگی یوروشو» زامانیندا بئله فرهنگی ایشلره جان آتمالاری گره کلی گؤرونور. ایشیق کتابی زنگانی و تورک دیلی نین ماراقلیلارینی قانع ائتمه سه ده، دوغروسو بیر باجا و بیر ایشیق یولودور. کتاب ۵۲ صفحی لی بیر بالاجا کتابدیر. اونون چاپ دورومو گؤزه لدیر. خطی ده اوخوناقلی دیر. نظره بئله گلیر کی ایندی تورکجه یازانلار، شاعرلر و ادیبلر سئمینارلاردا، کنفرانسلاردا آنادیلیمیزین بیر سایاق یازیب - اوخوماغینا تصمیم توتسونلار، یا دا فرهنگستان کیمی بیر اورگان بو ساحه ده نظر وئرسین؛ بلکه بیزیم شهریمیزده ده تورکی یازیلان اثرلرده بیر سایاقدان یازیلین.

۱. اومید زنگان، سای ۹۵.

اوچ کلاسیک زنگانلی شاعرده - مولانا عتیقی، مولانا همتی و حکیم هیدجی - دن شعر نمونه لری وئریلمیشدیر، اوندان سونرا چاغداش و گنج زنگان شاعیرلری نین شعرلری گلیر.

عباس بابایی و دکتور نوری زاده نین شعرلری چوخ اوستون و دهیرلی دیر. علی بیانی دان مدح شعرى مولانا فضولیه خطاب یازیلیمیشدیر. پرویز سودی (دالغا) گؤزهل غزللری ایله زنگانین گؤرکملی شاعری کیمی گؤزه چارپیر و آیدین گله چکدن خبر وئریر. محمد دؤنمزمین دوزگون دویغولاری شعره چکیلیب، وطن عشقی نی ترنم ائدیر. یعقوب محمدی (دؤنمز) ایرج میرزانی «قلب مادر» شعرینی ائله گؤزهل چئویریدیر کی شعرین اصلیندن اوستون و اورهیه یاتان بیر شعر اولموشدور. اسرافیل محمدی «پیمان» تخلصو عرفان عالمینه دالاراق، ایلهاملی حالا چاتماغا چالیشیر. مرادی (بالاش) «بیزیم دیل» شعريله بو کتابا ایشیق ساچیر. اونون «بوچقا پوئماسی» و «خالق شاعری» شعرلرینی شعر مجلیس لرینده ائشیتدیگیمه گؤره چوخ جانلی و دهیرلی شعرلر دیر. شوبهه سیز بالاش زنگانین ان گؤرکملی و باجاریقلی شاعری دیر. غلامحسین طریقی نین «یاشاییش» شعرى گؤزهل و اوخومالی دیر. غلامرضا طریقی نین غزللری گؤزه لیدیر. الیاس نظری (مخلص) قدیم سایاقدان شعر دئیرسه ده، شعرلری گونو - گوندن گؤزه لله شیر. ناصر ولایی دن اوچ شعر گلییدیر؛ ترجمه شعرى گؤزه لیدیر؛ نوروز علی امیری دن بیر غزل ایله کتاب سونا چاتیر.

کتابین سونوندا اوخویوروق: «بو بالاجا دفترده توپلانان شعرلر، شعر باخیمیندان آغیر و درین اولماسالار دا...» اما بورادا بیز نئچه آغیر و درین شعر ده اوخویوروق. سون سؤز بودور کی «ایشیق» کتابی نه قدر ییغجام و بالاجا اولورسا دا، زنگان ادبیاتیندان بیر اؤرنک اولاییلر؛ بو اثر باجارا بیلیمیشدیر کی زنگانلیلاری اؤزونه گتیرسین، بو اثره توخونان مقاله لر و اومید زنجاندان علاوه باشقا درگیلرین اونا توخوندوغو، کتابین اتکیلی اولدوغونو گؤسته ریر. بو کتاب لاپ آزی، دیل باخیمیندان

قباقجیل بیر حرکت دیر. بو اثرده ایلکین حرکتی گۆرمک اولار کی چالیشیر دانیشیق دیلیندن ادبی دیله یول آچسین و دوغرودان دا باشاری ایله بو یولو توتوب - گتتمکده دیر. داها لهجه یوخ، بلکه ادبی تورکجه ایله اوز - اوزه گلیریک، هئج اولماسا، معیار دیلیمیزه یاخینلاشیر^۱.

ایشیق کتابی یایلماقالا، بیر سیرالاری نین طرفیندان آقیشلاندی و بیر سیرانین گۆزونا تیکان کیمی باتدی. بو آرادا «پیام زنجان» درگیسی هامیدان آرتیق هیجانا گلیب و بیر سیرالاری نین انتقادی مقاله لرینی یوخ، بلکه یامان - یوغوزلارینی ادبی آراشدیرما یئرینه چاپ ائتدیردی؛ چونکی ایکی طرفدن یارالی ایدی: بیر یازارین اوندان آرا توتدوغو، ایکینجیسی تورک دیلی نین جانلانماسیندان دیقلاماگی اوچون. نتیجه مقاله لر یازدی بو عنواندا: «ما را به خیر تو امید نیست، شر مرسان». اونون نظرینده تورکو یازماق «پان تورکیسم» سایلیپردی و ایشیق کتابینی توپلایان ده قافقاز دیلینی زنگاندا یایپردی؟! بو یازیچی یا بیر نتیجه جواب وئرن اولدو. او جمله دن ایشیق گروهو بونو جوابسیز قویمادیلار و داعوالار اوزاناراق، مرحوم جمالی بیر مقاله ایله هامیسینی یاندیردی. بو مقاله لری و جوابلارینی همان او درگیده اوخوماق اولار. اومید زنگاندا دا گۆزهل تنقیدی و یول گۆسته ریجی مقاله لر یازیلدی کی بو آرادا خانیم نازخند صبحی نین مقاله سی سای ۹۸ ده قیده لازیم دیر.

دان اولدوزو - اسداله جمالی

انقلابین ایلک آیلاریندا زنگاندا بیر گۆزل کتاب بازارا چیخدی و آزادلیق بهاریندا «دان اولدوزو» نون پارلاماسینی مژده وئردی. بو کتابدا توپلانان تورکجه شعرلر، زنگانین ایلر بویو زنگاندا بوغولموش سسلرین پارتلاماسی ایدی.

۱. امید زنجان، سای ۱۰۴.

دان اولدوزی کتابی ۳۰ زنگانلی شاعرین تورکجه شعرلرینی احتوا ائدیردی. شاه رژیمنی نین بوغونتولو ایللرینده، زنگانلی تورکجه سؤیله نین شاعرلری نین سؤیله دیگی صاندیقجا شعرلرینی باسدیرمیشلاردی. آنجاق انقلاب غلبه چالدیقدا بو صاندیقچا آچیلیر و بو اوره ک سؤزلری اوزه چیخیر. بو کتاب تاریخمیزده دهیرلی بیر سند کیمی قیمتندیرمه لیدیر؛ چونکی شاه رژیمنی دورونده دیلمیز یاساق اولموش و ملتین آغزی باغلانمیشدی. اسدالله جمالی جنابلاری بو دان اولدوزونو یایماقلا، دیلمیزین آزادلیغینا یول آچدی و کئچن رژیمنه دیلمیزین حققری نین ازیلمه سینه بیر سند وئردی.

بو کتابدا ۳۰ شاعرین شعرلری توپلانمیشدیر کی چوخو یازارین چاغداشلاری اولموش و بیر سیراسی دا دنیا سینی ده ییشن شاعرلر اولموشدولار. بورادا بیر نئچه شاعر دن آد آپارماق اولار کی آدلاری و اثرلری هئج بیر زمان آرادان گتتمه یه جکدیر، او جمله دن: امیر خسرو دارائی، محمد خالقی، عاصم زنجانی، شهیدی، محمد منزوی، خسرو دارائی، امیر اصلانی، حاج رحیم زعفری، حسین منزوی و اونلار جا باشقا شاعرلر.

اسدالله جمالی بیر اصیل زنگانلی اولاراق، اؤز وطنینه، خالقینا و آنادیلینه درین بیر محبت بسله میش، بوتون عمرونو وطنین، ملتین و دیلی نین آزادلیغی و آبادلیغی اوغروندا جانان اسیرگه مه میش، وار گوجویله چالیشمیشدیر. بو یازاردان ایکی دهیرلی کتاب بیزه یادگار قالمیشدیر: دان اولدوزو / تاریخ ورزش زنجان. هر ایکی کتاب دا دهیرلی چوخ یوخاری و قالارقی دیرلار کی بیر ادبیات ساحه سینده و بیر ایدمان عرصه سینده دیر.

دان اولدوزو انقلابین ایلک ایللرینده تورک دیلی نین دیرچلمه سینه بیر اومود یولو آچدی و بیر دان اولدوزو کیمی، ادبیات سما سیندا پارلادی. اما تاریخ ورزش در زنجان کتابی، ایدمان عرصه سینده داها باشقا بیر زمینه ده اولسادا، چوخلو ماراقلیلاری اؤزونه چکدی. جمالی اؤزو بیر ایدمانچی اولاراق داغچیلیق اتمیش و بوتون ایدمانلار

عرصه سینده و بوتون ورزشکارلار ایله یولداشلیق اتمیشدیر. «تاریخ ورزش زنجان» کتابیندا بوتون ایلمانلار ساحه سینده ایلك قهرمانلار، اویونچولار، تیم لر، سرپرست و مربی لر تانیتدیریلیر. بورادا گۆزل شکل لر ده وئرلییر و علاقمندلری داها آرتیق ماراقلاندیریر.

جمالی جنابلاری بیر ساغلام روحدان علاوه، بیر ساغلام جسمه ده مالیکدیرلر؛ او ۱۳۳۲ جی ایله بیر داغچی گوروپو ایله گرماب داغلاریندا بیرنجی دؤنه اولاراق، بو گونکو «کنله خور» ماغاراسینی کشف ائدیر. بو ماغارا بوگون ایرانین ان گۆزل و توریزمی جلب ائدهن بیر مرکز چئوریلیمیشدیر.

اسداله جمالی بیر مؤدب، وقارلی، خوشنام و فرهنگی بیر انسان کیمی تانینیر. او زنگانین چوخلو عرصه لرینده خدمت گؤسترمه ده اؤزونو گؤستریمیش و اونون گؤدویو ایشلر قالارقی قالا جاقدیر. آنجاق بو ایسته مه لی و متواضع انسان چوخ تئز دنیا سینی ده بیشدی. اونون آجی اولوم خبری اینانیلماز کیمی قارشیلانندی، آنجاق ادب دنیا سینی و ایلمانچیلاری بیر درین نیسگیله باتیردی. جمالی بیر نئجه گون اولوموندن اؤنجه، سانکی اؤزونون خبری اولموشدو، امید زنجان دفترینده حضور تاپیر و دان اولدوزوندان صحبت آچیلاراق، بو کتابین داوامی و ایکینجی جلدی نین توپلاماسینی منه تاپشیریر. آرزو ائدیرم ایکینجی دان اولدوزونو ائله توپلایا بیلم کی استاد جمالی نین بیرینجی جلدی نئجه اتکی بوراخمیشدی، ایکینجی جلد ده همان اتکیلرله اورتایا چیخسین. روحو شاد، یولو گندهرلی اولسون.

کریم زعفری^۱

مرحوم کریم زعفری شهریمیزده مطبوعات عالمی نین دهیرلی و قدیمی اوستادی ۱۳۰۰ جی ایلده زنگاندا آنادان اولوب، بوتون عمرنو شهریمیزین فرهنگی ایشلرینده

۱. م. کریمی، اولدوزلار اله نیر، بهار زنجان، سایه ۷۳، ۶ آبان ۱۳۸۲.

کئچیردیب، مختلف روزنامه لرده و درگی لرده چالیشیبدیر. مرحوم زعفری «شهنواز» درگیسینی ۱۳۲۸ دن ۱۳۳۲ ایلینه قده هر هفته سه شنبه گونلری چاپ ائدی، شهرین مختلف صنف لرینی اؤزونه ساری چکیردی و اونلارین فرهنگ و دوشونجه سطحینی یوخاری آپارماغا چالیشیردی. اونون بارلی عمرونون حاصلی نئچه اثر دیر: شعر دفتری «نوبر» آدیندا فارسیجا ۱۳۵۷ جی ایلده چاپ اولوب، تورکی اثری «ایلانچی» آدیندا ۱۳۷۴ ده چاپ اولوب؛ باشقا اثرلری دیوان غریق، دیوان اقبالی، سخنوران و خطاطان زنجان، دیوان عازم زنجانی نین تدوین و چاپی ساییلیر.

زعفری نین زنگان تورکجه سی اوغروندا چالیشمالاری آیریجا قئیده آیینمالیدیر. او آنادیلینه خاص تعصب و زنگان لهجه سینه قیریلماز علاقه سی واردیر. زنگان فولکلورونو بیغماغا چالیشیب و بئله بیر کتابی حاضرلا بیردی. «ایلانچی» اثرینی ده ادبی جهتن آراشدیرما لازیمدیر. بو اثر، اؤز موضوعونو زنگان فولکلوروندان آلدیغینا گؤره ده یوخ، بلکه دیل باخیمیندان دا دهیرلی بیر اثر دیر. شاعر بو اثرینی ۱۳۴۴ جو ایلده یازیب - قورتارمیشدیر؛ اما اونون چاپینا ۱۳۷۴ جو ایلده نائیل اولدو. هر حالدا پهلوی دؤورونده آنادیلیمیزین دیرچلمه سی نین قاباغی آیینمیشدیر و شاعریمیز «تورک» اولدوغونا گؤره «مجرم» تانیمیشدیر!؟

۱. ایلانچی اثری نئچه یؤندن دهیرلی بیر اثر دیر: دیل باخیمیندن زنگانین دانیشیق «محاوره» دیلی دیر. اثرین دیلی شیرین، آخجی و عامیانه اصطلاحلارلا دولودور. وزن باخیمیندان آخساقلیقلارا باخما یارق، شعرى اوره به یاتان دیر. زنگان لهجه سی اؤزونو آیدینجاسینا گؤسته ریر؛ دوزگون بیر الیفبا و دوزگون زنگان لهجه سی مراعات اولونسایدی، گؤزه للیگی داها آرتاردی.

۲. آتالار سؤزونون چوخلوغو ایله اوز - اوزه گلیریک، او جمله دن:

آدام آخر توپوردوگون یالاماز.

جنس اینک وئردیگی سوتو جالاماز.

یوخدور عمرون او قدهر دورانی
عمری دارتار فلک دگیرمانی.

قیشدا مظهردی میوه دن قاخلار
دری نین قیللی سی پنیر ساخلار.
۳. نصیحت لی و دوشونجه لی سۆزلر بو اثرده چوخدور:
یوخدو نادانلیق اۆلچوسو - چکیسی
صفر دور آنلاماقدا هر ایکیسی.

بلی کامیل جنوندو نادانلیق
یارادیر چاره سیز پئشمانلیق.
۴. اصیل سۆزلر چوخدور. بورادا قدیمکی و اصیل تورکجه سۆز بولوغو بو اثرین
اؤنملی جهت لریندن دیر. بو سۆزلری بئله سیرالاماق اولار:
اون = سس / اونله مک = سسله مک / گوزگو = آیتا / جله = پرگار / بیرقانماق =
یوخو گۆرمک / سۆندورمک = خاموش ائتمک / ایرین = قان ایله چیرکین
قاریشماسی / یاریماق = کامیاب اولماق / تیرینگه = چال - چاغیر / اونودماق =
یاددان چیخارماق / بیر یئرلی = کاملا، تاما / قنشر = قاباق / دیلک = آرزوی /
یوزلرجه آیری - آیری گۆزهل سۆزجوکلر واردیر.
حاج کریمی زعفری ۱۳۷۶ جی ایلین سون گونلرینده دونیادان کۆچدو، آما آخیر
گونلره دک ادبیات ساحه سینده چالیشقان بیر ادیب کیمی قلمی یئر قویمادی. اونون
روحونا شادلیق و باغیش دیله بیریک. تانری رحمت ائله سین.^۱

۱. م. کریمی، اولدوزلار اله نیر، بهار زنجان، سای ۷۳، ۶ آبان ۱۳۸۲.

ادبی آراشدیرما – بیلانچی

کریم زعفری جنابلاری زنگانین مدنیت ساحه سینده چالیشان انسانلارین بیرسی دیر. حاج آقا زعفری ایلر بویو زنگاندا نشریه لر چاپ ائدیپ، فرهنگی ایشلرده اشتراک ائدیپدیر. سئونجلی خالدیر کی تورکی کتابلارین چاپ اولماسینا امکان یارادیلدیدا، چوخلو تورکی کتابلار چاپ اولوب و بیز ده باشیمیزی اوجا توتوب، آنادیلیمیزه بیه دوروب، ادبی خدمتله قووشا بیلیریک. بو آد آپاردیغیم تورکی کتابلارین چوخو نوحه و مرثیه اثرلری، و بیر نجه سی ده شعر کتابی دیر کی بونلاری آد آپارماق اولار: دان اولدوزی، چیلله خانا، آنا چینار، آغ آتیم، ایشیق و ایندی ده زعفری جنابلاری نین «بیلانچی» کتابی. کتابین چاپی چوخ گؤزهل و اوخوناقلی دیر. حاج آقا زعفری نین چکدیگی زحمتلری بیلیم و ائله اونا گؤره ده «الترین آغریماسین!» دئییریک. آما نجه سؤزو ده آرتیرماق ایستردیم.

۱. موضوعو قدیمی اولراق، داها گنجلریمیزی جلب ائده بیلیم. دوغروسو بودور کی بیر بالاجا(!) کهنه فیکرلیک ساییلیر کی بیز، ۲۰جی عصرین سونلاریندا انسانلارین یاریسینی (خانیملار – قادینلار، خاتونلار و یا آروادلاری) – آنالاریمیزی،

باجیلاریمیزی و حیات یولداشلاریمیزی ایلان دان ده بیس بیلک! بیر زامانداکی ۱۰۰
ایل بوندان قاباق «توفیق فکرت» - تورکون بو داهی شاعری بئله دئمیشدیر:

البت سفیل اولورسا قادین، آلچالیر بشر!

دوغرودان دا قادینی تحقیر اتمک، بشریتی تحقیر اتمک دیر. بو سؤز دوز اولورسا،
ایلانچی اثری قاباقجیل انسانلارین خوشونا گلن بیر اثر اولایلمز. مسلم دیر بئله بیر
اثر دیل باخیمیندان دهیرلی اولسا دا، بو جهتدن آلتیشلانسا دا، موضوع جهتیندن
قارقیشلانا جاق دیر.

۲. دیل باخیمیندان دا ادعا اولان زنگان تورکوسو؟ دئییلدیر. هانسی زنگانلی
دانیشیقدان - آچیلسون، گلسون، ائلسون، قیبریلسون، چالیسوب و بئله - بئله فعل لر
ایشه آپارار؟ من بیلمه دیم بئله اولورسا، مراغه لی کریمی زنگان تورکوسونده یازیر،
یوخسا زنگانلی زعفری جنابلاری مراغا تورکوسونده؟ شوبهه یوخدور کی بوتون
آذربایجانلی لاری - زنگان، تبریز، مراغا، اورمییه، اردبیل و باشقا شهرلری - دیلی
بیردیر و تورکودور. بو آرادا تکجه لهجه آیریلیگی واردیر. آنجاق زعفری جنابلاری نین
ادعا ائدهن زنگان تورکوسوندن بورادا خبر یوخ. آقای زعفری کیمی یازانلار دا
تبریزده، اورمییه ده، اردبیلده، مراغادا و... واردیر. انقلابدان سونرا تورکو دیلینده ادبیات
ساحه سینده بؤیوک آددیملار گؤتورولوبدور. نجه دهیرلی درگی لر او جمله دن وارلیق،
یول، اسلامی بیرلیک و آیریلاری چاپ اولوب و دیل بیلگین لری میز دهیرلی نظریه لر
ایره لی سورولر. معلومدور کی بیر سیرا شاعر لری میز بو یئنی حرکتلردن خبر سیز دیرلر.

۳. بو کتابدا چاپی غلطلر چوخدور. بعضا ده ائله سؤز جو کلرله اوز - اوزه کلیریک
کی سانکی زعفری جنابلاری بو ساحه ده یئنی بیر رسم الخط یا یازی قایدالاری ایشه
آپاریرلار و بیزلر اونلاری تکجه بو کتابدا گؤروروک. همین کتابدا باشقا بیر شعر ده
واردیر کی قاباقجا امید زنگان درگی سینده چاپ اولموشدور. بو شعرین آدی «گؤزهل
زنگانیم» دیر کی اورادا دوزگون یازی قایدالاری ایشه آپاریلیمیشدیر و حاج آقا زعفری

بو قایدالارا اینانیب و دوزگون اولاراق بو کتابدا رعایت ائتمیشلر. آرزولاییرام بئله ایشلری چاپ اولوب و بیزلره یول اچیلین.

عباس امیر اصلانی

زنگاندا تورکجه شعر سؤیلهین شاعیرلریمیز آز دئییلدیر. چوخلو تورک کتابلاری دا چاپ اولماقدادیر. بو تورک دیلینه باغلی و تورک دیلینده شعر دفتری یازان شاعرلردن بیرری ده عباس امیر اصلانی جنابلاری دیر کی «چله خانا» ادلی کتابی ایشیق اوزو گؤرموشدور. بو اثر ۱۳۷۱ جی ایلهده شاعیرین طرفیندن یاییلدی. چیلله خانا، زنگانین شمال طرفینده یئر توتان بیر داغ دیر کی بوگونلر داغچی لارین گونده گزیدیگی داغ اولموشدو. داغین اوستوندن زنگان شهری بوتون گۆزه للیکلریله گۆرسه نیر. دئمه لی زنگانین بؤیوک عالمی «خچی فرج زنجانی» بو داغدا چیلله اوتورموش و بو حادثه یه باغلی داغین ادی چیلله خانا اولموشدور. سانکی قاباقلار بو داغ باشیندا بیر بینا دا واریمیش کی خانقاه اولاراق، عاریفلرین چیلله توتان یئرلری اولورموش. هر حالدا چیلله خانا داغی زنگانلی لارین گزیب دولانیدیگی صفالی داغلاردان دیر کی بیر نئچه ایلدیر ادی «اثل داغی» نا ده ییشیلمیش و امیر اصلانی جنابلاری دا شعرلرینی بو داغا خطاب سؤیله میشدیر. کتابین بیرینجی شعر ی بئله باشلانیر:

ای اۆلکه میزین نازلی – گۆزه ل چیلله خاناسی،
ای یوردوموزون ادی – سانی، کۆهنه بیناسی،
بیگلر بیگین اثل بؤیوگو، خانلار آقاسی،
سنسن بو ائللین آرخاسی، ایستکلی قوجاگی،
سنله تانیر عالم بیزی ای داغلار اوجاسی،
دؤرد بیر طرفین گول دو – چیچک واردی صفاسی...

بو اوزون ترکیببندده شاعر، وطن سئوه‌لیگینی گؤسته‌ریر و آنا‌یوردو ایله شاعیرانه دانیشیر. امیر اصلانی بو اثرینده دؤنه‌لرله چیلله خانایا مراجعت ائده‌رک، اوندا اولان خاطره‌لرینی ده اونودماییر. شاعر، زنگان شهرینه درین بیر محبتله توخونور و یئری گلدیکده اؤز آنا‌یوردونو تعریفله‌ییر. اونون طبیعتین، داغلارین – دره‌لرین، باغلارین و چایلارین تصویره آلاق، اونا شعر قوشور:

زنجانین گول باهاری گلدی، گولوستانی گولور،
 باغ گولور، باغچا گولور، باغچادا بوستانی گولور،
 سبزه‌لر قوزانیان تازه جوانلار خدی تک،
 چمنه جلوه وئره‌ن غنچه‌ی خندان‌ی گولور...
 حمدلله که بوگون اؤلکه‌میزین بایرامی دیر،
 بو گؤزهل منظره‌نی گؤرجه‌گین اصلانی گولور.
 شاعیر، وطندن اوزاق دوشدویو، اوره‌یی توتولور:
 اوره‌ک توتولدو گئنه، یادیم وطن دوشدو،
 تیکیلدی گؤزلریمه خویش و اقربا بیر – بیر.
 اوزاقدا قویدو فلک، آیری دوشموشم ائلدن،
 اولایدی بوردا الان دوست و آشنا بیر – بیر.

باشقا شعری اولان «زنگان اولا بیلمز» عنوانی ایله، شاعر آمریکانی، اوروپانی دولانیب – گزیر؛ آما اوره‌یی یئنه زنگاندایر، زنگانی هر یئردن آرتیق ایسته‌ییر و وطنی اونودماق اوچون دیله گلیر؛ بو شعرین عنوانی دا «آنا‌یوردو» دور:

امیر اصلانی زنگانلی و زنگانا باغلی بیر شاعر دیر؛ شعرلرینده زنگان لهجه‌سی نین گؤزه‌لیکلری اؤزونو گؤسته‌ریر. شاعر مختلف موضوعلاردا توخونور؛ دیلی گاهدان دردلده دولور، گاهدان طنزه دؤنور. هر حالدا دیلی شاعرانه و سؤزلری

اثنیتمه‌لی دیر. اونون «اثلچی» شعرى طنز کیمی یازیلیمیش اولسا دا، اجتماعی دردی آچماق ایستیر:

بو رسمدی دنیاده، کیشی آرواد آلاندا،
بیر عده گندیب اول مه تابانه باخارلار.
بو شهریمیزین واردی عجب بیر پیس اداسی،
آرواد یئرینه انبار و ترسانه باخارلار...

چیلله خانا اثرینده، بیز مختلف شعرلریله راستلاشیریق. شعرلر هامیسی محکم،
گۆزهل و اورهیه یاتان دیر. کتابین ایچ طرفی و متن چاپی چوخ گۆزهل، ادبی باخیمدان
ایرادسیز، آنجاق کتابین قاییغی چوخ ساده دیر. بیز امیر اصلانی جنابلارینا شن
یاشاییش و یئنی نائلیتلر دیله بیریک.^۱

حکیمه بلوری

حکیمه بلوری زنگانین ان دهیرلی قادین شاعری دیر کی کتچن یوز ایله بئله بیر
شاعر زنگاندان قاوزانمامیشدی. بوگون بوتون زنگانلیلارین فخری تانیناراق، بؤیوک
بیر دوشونجه و دوینغو یادگاری اولان قالارقی شعر دفترلرینی بیزلره یادگار
قویموشدور.

چاغداش ادبیاتیمیزین گۆرکملی قادین شاعرلری نین اؤنونده گئدهن بؤیوک
شاعریمیز حکیمه بلوری دن واز کتچمک اولماز. او، ایلر بویو یارادیجیلیغی ایله
دیلمیزین اینجه‌لیکلرینی و خالق میزین درین مفکوره و دوشونجه دنیاسینی
آچیقلایب، دنیا خالقاری آراسیندا، دیلمیزه و خالقیمیزا حؤرمت قازانمیشدیر. اونون
اثرلری دنیا دیلرینه ترجمه اولاراق، آذربایجان دیلینی و ادبیاتینی دنیایا یایمیشدیر.

۱. بهار زنگان، سایه ۷۵.

حکیمه بلوری ۱۳۰۴ جی ایلده زنگان شهرینده آنادان اولوب، ان کیچیک یاشلاریندان ادبیات و شعره ماراتق گؤستمیشدیر. آتاسی ابراهیم، قیزینا آنادیلینی اؤیره نمک اوچون زمینه و امکاملار یاراتمیش و ۱۳۲۰ جی ایلردن، حکیمه نین یازدیغی شعرلر، زنگاندا یاییلان «آذری»^۱ درگی سینده چاپ اولور. بیز آز کئچمه دن تبریزده «وطن یولوندا» درگی یولا دوشور و حکیمه شعرلرینی چاپ اولماق اوچون تبریزه گؤنده ریر و شعرلری یاییلیر. عینی زاماندا حکیمه نین شعرلری قوزئی آذربایجاندا یاییلان «آذربایجان» ژورنالیندا دا یاییلیر.

حکیمه بلوری، ۱۳۲۴-۱۳۲۵ ایللرینده، جدی صورتده ادبی - سیاسی فعالیتیه قاتیلیب، بوتون وارلیغی ایله مبارزه آپاریر. همین چالیشلار نتیجه سینده «۲۱ آذر» مدالی ایله تطفیف اولونور. ملی حکومت ییخیلدیقدا، حکیمه بلوری دا مینلر انسانلاریلا ناچار اولور، آنجاق سووئت اؤلکه لرینه کؤچسون. او دا کؤچمه یه مجبور اولوراق، تحصیلینی داوام ائدیر ۱۹۴۷ دن ۱۹۵۲ ایلینه قدر فیلولوگییا فاکولته سینینی بیتیریر و آذربایجان دولت نشریاتیندا بیر رداکتور کیمی ادبی - علمی فعالیتینی داوام ائدیریر. ۱۹۵۴ دن ۱۹۵۶ ایلینه قدر یئنه تحصیلینی داوام وئررک علمی مدرک لره الده ائدیر و ۱۹۶۰ دان ۱۹۶۳ ایلینه قدر مسکو وادا اجتماعی علملر آکادمیاسینی بیتیریر و «ایران آذربایجانینی نین رئالیست - دموکراتیک ادبیاتی» عنوانیندا رساله سینینی مدافعه ائدیر. حکیمه خانیم عمرونون سونونا قدر بیر گون ده علمی - ادبی فعالیتدن اوزاق قالمامیش و خالقیندان باجاردیغی قدر بوتون ساحه لرده مدافعه ائتمیشدیر و بونا گؤره ده دفعه لرله سووئت اتفاقی طرفیندن چئشیدلی مدال لارلا تطفیف اولونموشدور و نهایت شوروی نین بؤیوک علمی درجه لی مدال لارینی الده ائتمیشدیر.^۲

۱. یانلیمایین که بو زماندان دانیشماییریق، بو گون آذری تهراندا چاپ اولور، او زمان باشقا بیر درگی اولوراق زنگاندا یاییلیدی.

۲. حکیمه بلوری، گؤزله بیر منی، باکی، ۱۹۹۳.

حکیمه نین شعر دنیاسی، خالقیمیزین درد - کدرینی داشییان، حسرتله بوروین ائلیمیزین اوره ک آغریسی دیر. اونون اون دان آرتیق شعر دفترلری بیر - بیرینین آردیجا آذربایجان خالق نین اللرینده گزیه، دوداقلاریندا اوخونوب و اوره ک لرینده یئر آلییدیر. اونون شعر دفترلریندن بونلاری آد آپارماق اولار:

۱. حیات یوللاریندا

۲. اولمز قهرمان

۳. منیم آرزوم

۴. سندن اوزاقلاردا

۵. شاعیرین یادیگاری

۶. آپار منی او یئرله^۱

۷. چینار گۆزله بیر منی

و ...

شاعیریمیز مختلف اولکه لرده چیخیش ائدیپ و شعرلری مختلف دونیا سوویه لی یاریشلاردا بویوک نیشانلارا لایق گورونموشدور، او جمله دن ستارخان آدلی شعر، مناجات پوئماسی جایزه لر آلمیش و شوروی اتفاقیندا ان بویوک ادبی نشان اولان نین یوبلئی مدالینی اله گتیرمیشدیر. حکیمه سووت اولکه لری اتفاقیندا «امکدار اینجه صنعت خادیمی» فخری آدینا لایق گورونموش و اثرلری دنیا دیلرینه ترجمه اولموشدور.^۲

حکیمه نین یارادیجیلیگی ایله برابر اوستاد شهریارین فارسسیجا شعرلرینی آنا دیلیمیزه چئورمه یی بویوک بیر اؤنم قازانیر.^۳ دهیرلی شاعر، شهریارین فارسسیجا

۱. حکیمه بلوری، آپارمنی او یئرله، تهران، اندیشه نو، ۱۳۸۲.

۲. م. کریمی، حکیمه بلوری - زنگانلی شاعیره میز، بیک آذر هفته لیگی، نمره ۴، ۱۳۸۱.

۳. اوستاد شهریار، یالان دنیا، چئوریب یارادان: حکیمه بلوری، باکی، ۱۹۸۹.

شعرلرینی تورکجه‌میزه چئویره‌رک، ده‌یرلی علمی بیر مقدمه ایله چاپا حاضیرلاییب و «یالان دونیا» عنوانی ایله / ۰۰۰ / ۱۰۰ دن آرتیق تیراژ دا یاییلماغینا موفق اولور. حکیمه بو اثرینده، درین علمی باخیشینی اوزه چکیب، ادبیاتیمیزین شاه اثرلرینه آرتیریر.

شرق قادینی^۱

من آز گۆرمه‌میشم آغلایاندا سن،
باشینا قارالار باغلایاندا سن.
آهینلا هر قلبی داغلایاندا سن،
آرتدی گوندن - گونه ذلتین سنین.
آلیندا، اوزونده درین جیزگیلر،
همیشه پریشان، هر آن مکدر.
من اؤز حیاتیمی وئردیم، اگر
بیلسئیدیم قورتارار محتین سنین.
بیر پارچا چوره‌گه ساتدیلار سنی،
قول تک قاباقلارا قاتدیلار سنی،
آلیب زندانلارا آتدیلار سنی،
ندن اوجوز اولدی قیمتین سنین؟
سن گونشدن اول قالخدین هر سحر،
دویولدون، سویولدون، ساییز - مکرر.
قویوندا بوی آندی نرلر، ایگیدلر،
فقط اوجوز اولدی زحمتین سنین.

۱. جنوبی آذربایجان یازچیلاری نین ادبی مجموعه‌سی، باکی، ۱۳۳۹، ص ۱۱۶-۱۰۱.

ساچینا دَن دوشدی گنجلیک یاشیندا،
هر داغین دییینده، بولاق باشیندا،
آنا طبیعتین هر بیر داشیندا
یئر سالدی گۆز یاشین، حسرتین سنین.

عاصم زنجانی

عاصم زنجانی رحمتلی محمد امیدین نین شعر تخلوصودور. او، ۱۳۱۱ قمری ایلبنده زنگاندا آنادان اولوب، آتا - آناسی نین مذهبی تربیهسی آلتیندا بوی آتیب یاشا دولموشدور. او، مکتبخانادا باجاریقلی و هوشلو اولدوغو اوچون معلملرین نظیرینی جلب ائتمیش و بیر سیرا دهیرلی عالیملرین یانیندا درس آلمایا لاییق بیلینمیشدیر. بالاجا عاصم، میرزا ابراهیم حکمی، حاج غزالدین حسینی زنجانی و باشقالاری نین یانیندا درس اوخوموش و حورمت قازانمیشدیر. عاصم اؤز کتابینی ۱۳۵۱ جی ایلده چاپا یئتیرمیش و «ابر بهار» عنوانیندا یاماسینا نائیل اولموشدور. بو اثره هشترودی جنابلاری اؤن سۆز یازاراق، شعرلرینی ده تحلیل ائتمیشدیر. عاصم اماملار اوچون دوغوم گونلرینه گۆره مولودیله یازمیش و سونرالار مرثیه ده اوخوموشدور. ۱۴ معصومدان علاوه، کربلا شهیدلری نین مرثیهلری چوخ یانیقلی و اوره گه یاتان دیر. بو کتابدا تورکجه و فارسجا شعرلر و مرثیهلر واردیر و بیر سیرا لیریک شعرلر ده واردیر کی مذهبی باخیشلارلا یازیلیمیشدیر.

عاصم حقینده بونو آرتیرماق لازیمدیر کی نوحه سؤیلهین شاعرلر آراسیندا هامیسیندان گۆزهل شعرلر و مضمونلار یاراتمیشدیر. بو گۆزه للیک او قدهردیر کی اوستاد شهریار، ۱۳۴۹ جی ایلده تلویزیندا دانیشارکن، عاصم زنجانی نین مرثیهلریندن آد آپاریر و اونو مرثیه ادبیاتی نین پارلاق اولدوزو کیمی آدلاندیریر. بیر ده بونو آرتیرماق گره کیر کی اونون اوغلو زین العابدین امید «وافتد» تخلوصو ایله زنگانین

دهیرلی نوحه و مرثیه شاعرلریندن دیر. اونون دا شعر دفترى ۱۳۸۸جى ایلده زنگاندا چاپ اولدو، آما چوخلو شعرلى فارسىجادیر.

تقى فاضلى

آذربایجانین هر بوجاغیندا دهیرلى یازیچیلار، محقق لر، عالم لر و شاعرلى واردير کی ادعاسیز اولراق یازیب - یاردير لار. بونلارین بیر سیراسى دنيا سويه سینده تانیمیش شخصیت لر اولموشلار. بیزیم شهريميزین ده آغ ساققاللاری آز اولمامیشدیر؛ زنگان کتچن ایلرده بیر چوخ آغ ساققالینی الدن وئردی. «گۆزه لترین آخیرا قالمیشی» تقى فاضلى جنابلاریندان آد آپارماق اولار. تقى فاضلى عمر بویو اؤز آنادیلینه اوره ک یانديریب، نچه - نچه اثر لر تورک دیلینده یارادیدیر.

زنگان شهری نین قوجامان شاعری، رومان یازاری میر تقى فاضلى ۱۳۰۹ ایلینده زنگاندا آنادان اولوب، بوگونه قدر دورمادان چالیشمادادیر. فاضلى اللى ایلدير یازیب - یارادیر؛ ائله حرارتله یازیر کی گنجلریمیزی شوقا گتیریر. اونون چاپ اولان اثرلىرى بونلاردیر:

فرب زندگى

طران

حرکت تاریخ و عملکرد ارتجاع

آلودان تونقالا

یوللار و تیکانلار

تورکجه شعر دفترى

همرنگ ارغوانی (فارسىجا شعر دفترى)

چهره ای در تاریکی

فلسفه از دیدگاه تاریخ

جامعه و جهان بینی

تحلیل علمی از انقلاب ایران

تقی فاضلی نین تورکجه شعر دفتری منیم یانیمدایر کی بیر چوخ شعرلرینی اومید زنجان و بهار زنجان درگی لرینده چاپ اتدیرمیشم. فاضلی جنابلاری تاسفله اؤز شهرینده گنجلر اوچون تانینمامیش بیر ادیب و شاعر دیر. اما بونو قید ائتمک لازیمدیر کی ایراندان ائشیکده تانمیش بیر عالم دیر. او جمله دن ایراندان ائشیکه چیخان زامانلار باشقا اولکه لرین ادیب لری طرفیندن قارشیلانیب، چوخلو اوستادلار قارشلا میشلار، او جمله دن باکی درگی لری اولان «سلام»، «آستارا» و «یول» درگی لری اونونلا دانیشیق لار آپارمیش و اوستاد حقیقنده معلوماتلار وئررک شعرلرینی چاپ ائتمیشلر و اثرلرینی ده آراشدریمیشلار و اینجه له میشلر.

زنگانین بو قوجامان شاعری اؤزوندن سونرا گلن نسل ایله سیخ باغلیلیغی اولموش، او جمله دن شهریمیزین دهیرلی شاعری عباس بابایی ایله یاخیندان دوستلوغو اولموش، اونا یول گؤسته ریجی ده اولموشدور.^۱

تقی فاضلی زنگانین آدلی - سانلی شاعری و یازاری دیر کی تاسفله همیشه دؤورونه دووار چکیلیب و ادیب لر آراسیندا یاشاماغا مانع لر توره نییدیر. هر حالدا، شاه رژیمین نین بوغوتتو - سیخیتتی سیندا دا ساکت اوتورما ییب و سؤزونو دئمیشدیر. اونون بیر نئچه کتابی دا ایشیق اوزو گؤروب و خالق طرفیندن ده آلقیشلانیدیر. اونون «طران» آدلی رومانی - زنگاندا اوز وئرهن بیر حادثه نی اؤزونه موضوع سئچیب و حتا فیلمنامه ده اوندان دوزه لیندی. بو اثر فارسيجا یازیلیمیشسا دا، انقلابدان سونرا یازارین اؤز ایله تورکجه یه ده چئوریلیمیشدیر. بوندان باشقا بیر نئچه رومان، اوزون ناغیل، چئویرمه و شعرلر دفتری اللرده واردیر. اونون صادق هدایتدن آنادیلیمیزه چئویردیگی اؤنملی بیر ایشدیر. فاضلی دنیا گؤروشلو و آچیق فکر بیر یازاردیر کی

۱. م. کریمی، ائلیمیزین آغ ساققاللاری، بهار زنجان، سای ۶۷، ۱۷ شهریور ۱۳۸۲.

تاسفله زنگاندا حرمت گۆرمه‌میش و نئجه کی حسین منزوی دئییر: «تبریزی لر اوستاد شهریاری یاراتدی‌لار و زنگانلی‌لار دا منی منزوی ائتدی‌لر». بو سۆزو قبول ائدی‌رسک، فاضلی نین حرمتی بوندان داها یوخاری اولمالی ایدی؛ اما اؤز یئرینی اله گتیرمه‌دی. آنجاق زنگاندا تورکجه یازی‌لاری اولان درگیلر او جمله‌دن: اومید زنجان، بهار زنجان و باشقا درگیلر، فاضلی جناب‌لاری‌نین شعرلرینی و باشقا یازی‌لارینی اؤز صفحه لرینه بزهک ائتمیشلر. بورادا شاعرین بیر شعرینی بیر گه اوخویالی‌م:

شعریم منیم

شعریم منیم گۆزهل تئلینه بند اولان دئییل،
عشقی‌نده دیلبرین گنجه - گوندوز سولان دئییل،
خلوت ایچینده ظلمت آرا گیزله‌نیب - قالیب،
بیر لحظه یاری گۆرمه‌گه حسرت قالان دئییل.

شعریم منیم، اوره کده یانان اودلو ناله‌دیر،
گۆز یاشیم ایله دولموش اولان قان پیاله‌دیر،
شعریم منیم، بو ظلمت آراسیندا پارلایان،
گلمیش نسیل‌لر اوچون اولان بیر ستاره‌دیر.
شعریم منیم، صداسی دیر انسان اولانلارین،
اؤز عهدینه - وفاسینا صادق قالانلارین،
شعریم منیم، بو های - کوی آراسیندا بیر سکوت،
بیر سیللی دیر عذارینا سیندان اولانلارین.

فاضیلی، رومان یازان بیر یازی‌چیدیر دا. اونون طرلان رومانی بیر زامانلار زنگانین بوتون ادب سۆهرلرین الینده اوخونوردو و داستان دیل‌لرده گزیردی. بو اثر سونرا

یازارین اؤز طرفینده تورکجه یه ده چئوریلدی. بوندان علاوه، ترجمه ساحه سینده ده باشاریلی بیر دیلماج دیر. صادق هدایت دن «بوف کور» داستانی «کور بايقوش» عنوانیندا آنادیلینه چئویرمیش و ۱۳۸۲ جی ایله یاییلدی. همین زامان «بهار زنجان» هفته لیگینده ۶ ساییدا چاپ اولدو. کوربايقوش ۱۱۳ صفحه ده یازیلیمیش، آنجاق فارسجا لهجه اوندا گؤرونور.

یازارین انقلاب عرفه سینده یازدیغی «تحلیل علمی انقلاب ایران» بالاجا جملی و جیب اؤلچوسونده یازیلیمیش، آنجاق رسمی دولت باخیشی ایله متفاوت اولاراق آلقیشلانمادی. بوندان باشقا بیر انتظار دا اولاییلیمزدی.

محمد رضا روحانی

زنگانین دهیرلی سیمالاریندان و شهریمیزین فرهنگینه اوره یی یانانلاردان بیریمی ده مرحوم محمد رضا روحانی ایدیلر. روحانی هم باجاریقلی شاعیر، هم اوره یی زنگانلا دؤیونن ادیب ایدی. او، بیر عمر شهریمیزین کولتورونو یوکسک لیگی اوغروندا چالیشیب، معلم لیک ائده رک، عینی حالدا قلمیندن ده یارارلانیب، بو یولدا آددیم آتیردی. اونو گؤزهل و قالارقی بیر اثری «فرهنگ نامه» عنوانی ایله زنگانین فرهنگ تاریخینه گؤزهل باخمیشدیر. او بورادا زنگاندا ایلیک مدرسه لری، اونلارین مودیرلرینی و زنگانین بیرنجی زحمتکش معلم لرینی تانیتدیرمیشدیر.

رضا روحانی ۱۳۰۲ جی ایله زنگاندا آنادان اولدو؛ ۱۳۲۰ جی ایله آموزش و پرورش اداره سینده استخدام اولدو و ۱۳۵۷ جی ایله قدهر ۳۷ ایل تامام ایشله ییب، همان زاماندا یازیب - یاراتمادان دا دورمادی. اونون شعرلری زنگان ادبی محفیللرینده اوخونوب

آلایشلانیردی و زنگان درگیلرینده چاپ اولوردو. انقلابدان سونرا روحانی-نین تورکجه شعرلری تهراندا یاییلان «وارلیق» درگیسینده چاپ اولوردو. روحانی ۱۳۶۸جی ایلده دونیادان گۆز یومدو. آنجاق روحانی-نین بیر ایلاما شعر دفتیری بو سطرلرین یازاری الینده دورور. روحانی بو دفتیری اؤز گۆزهل خطی ایله یازمیش و بیر سیرا شعرلر بو دفتردن «اومید زنگان» درگیسینده چاپ اولوبدور. روحانی وطن سئوهر بیر شاعردير:

وطندير شمع، من پروانه، یاننام میهن عشقینده،
وطندير جان، جانانه من یاننام میهن عشقینده...

وطن عشقینده گر اود توتسام، اوتلانسام، سسیم چیخماز،
بو عشقین عالمینده اولارا یانسام، سسیم چیخماز ...

شاعرین شعرلرینده بیر یوموشاقلیق، بیر بیشمشلیک و صبیر گۆرونمکدهدير. شاعرین باشقا شعرلرینی توپلاماقلا، اونون مستقل شعر دیوانینی تدوین اتمک هر بیر زنگانلی ادیبین وظیفه سیدیر. تاسفله روحانی-نین بیر اولغو یا قیزی اولمامیش کی بو ایشی یئرینه یئتیرسین؛ بو وظیفه غئیرتلی زنگانلیلارین بوینونا دوشور. روحو شاد، یولو گندهرلی اولسون.

آزاده دارایی

زنگان چوخ قدیم زامانلاردان شعر و مدنیت اوجاغی اولاراق، گۆرکملی شاعرلرین مسکنی اولموش و بو شاعرلرین شعر دیوانلاری بو گون اوره بییمیزی دؤیوتویه سالیر. بونلاردا دالغانان وطن سئوگیسی، ائل قایغیسی، و انسان سئوهرلیک هر موضوعدان آرتیق گۆزه گلیر. کئچن ایکی یوز ایل عرضینده زنگاندان نئچه - نئچه قادین شاعرلر باش قالدیریب و دهیرلی اثرلر یارادیلار. اما تاسفله دئمه لی-بیک بونلارین درین

دوشونجه‌لی، فکر داشییان شعرلی هله زامانین توزو آلتیندا قالاراق، ایشیق اوزو گۆرمه‌یبیدیر. تکجه تذکره‌لرده آدلاری چکیلیب، الیازما دیوانلاری ائولرین بزه‌یی اولاراق خالقیمیزین اکثریتی نین الینه چاتمایبیدیر. بو قادین شاعیرلردن نئچه‌سینی آد چکمک اولار: ایلک اؤنجه جاریه خانیمدان آد گتیرمک لازیمدیر. بو قادین شاعر ۱۵۰۰ ایل بوندان اؤنجه زنگانین آدلی - سانلی بیر عائله‌سی نین قیزی اولاراق، گۆزهل و اوره‌یه یاتان شعرلی بوتون ییغینجاقلاردا آغیزلار ازبری اولوب، دیلدره گزیردی. بوگون جاریه خانیمین شعرلرینی شهریمیزین یاشلی و دونیا گۆرموش آدمالاریندان ائشیتیمک اولار. اونون الیازما نسخه‌لری ده چوخ چتین دئییلدیر.

زنگانین ایکینجی قادین شاعری حکیمه بلوری‌دان آد آپاریریق کی نئچه - نئچه شعر دفتری چوخلو دیلره ترجمه اولاراق بیر چوخ اؤلکه‌لرده ده چاپ اولموشدور و چوخ گئیش صورتده یاییلمیشدیر. آنجاق نه یازیق کی اؤز آنا یوردو و شهرینده هله ایشیق اوزو گۆرمه‌یبیدیر.

اوجونجو قادین شاعیریمیز آزاده دارایی دیر کی ایندی ۷۰ ایللیک عمر و نو وطندن اوزاقدا کئچیریرسه ده، اوره‌یی وطنله دؤیونور؛ شعر دیوانی «ائلر دیلی» عنوانیندا چاپ اولوب و بوتون وطنداشلاری نین محبت و سئوگیسینی قازانمیشدیر. آزاده خانیم زنگاندا آنادان اولوب، بورادا بوی آتیپ، تحصیل آلیب، اجتماعی - ادبی ساحه‌لرده فعالجاسینا اشتراک ائدیپ و ایندی عمر و نوون ده‌یرلی ثمره‌سی اولان «ائلر دیلی»-نی اؤز دوغما ائلرینه هدیه وئرمیشدیر.

آزاده‌نین دیوانیندا اجتماعی موضوعلارلا، عاشقانه شعرلر دولودور و بونلارلا یاناشی آذربایجان عشقی و آنا وطن معناسی شاعیرانه بیر طرزده داغلانیر.

شاعر، شعر دفترینی بو ایکی بیت ایله باشلایر:

آذربایجان عزیزدیر، اوره‌ک کیمین، گۆز کیمین،

اگر اوستون کول توتوب، آلتدا یانیر کۆز کیمین.

گلین وئره ک ال - اله، سیلاق توزون - تورپاغین،
تا گۆسته رک دونیا یا پارلایان اولدوز کیمین.

آزاده ایندی یئنگه دنیا دا یاشاییرسادا، وطن عشقیله یاشاییر، هر زادی دا وطنه
باغلی دیر:

هر بیر یئرده وطن عشقینه ایمان دئیهرم من،
آذربایجان یوردونا قوربان دئیهرم من.

آزاده، شعرلری نین چوخونو آنا وطنینه باغلامیش، اونونچون ماهنیلار یاراتمیش و
ایندی بو شعرلر آشیقلارین سازلاریندا اوخونور:

آذربایجان اۆلکه لرین گۆزه لی،

اوزاق دوشن منیم کیمی سوزه لی،

بیر داناسان عزیز آذربایجانیم،

داشینا - تورپاغینا قوربان جانیم.

شاعر بو شعرینده آذربایجانین بیر - بیر شهرلرینی آد آپاراراق، اونلارین اۆزلرینه
مخصوص گۆزه للیکلرینی بیان ائدیر. آستارادان، اردبیل، اورمییه، زنگان، هابئله شکی،
شیروان، قره باغ و ... تبریزه قدر بوتون شهرلری اؤیوب، شعرینی بئله تماملا ییر:

من قوربانان بوتون آذربایجانا،

قافلانکودان آشیب گلن زنگانا.

آزاده خانیم آنادیلینی بالدان شیرین بیلیب، یئری گلدیکجه بو موضوعا اشاره لر
ائدیر و اینانیر کی:

دئییب ار بیر مثل فارسی شکر دیر،

و اما تورکونو بیلمک هنر دیر.

بیز بورادا عزیز شاعره میزه ساغلیق آرزویلا ییب، «وطنیم» شعرینین بیر پارچاسینی
بیرگه اوخویوروق:

آنايوردو وطنيم زنگانما قوربان اولوم،
شهرميم اول ياراشيقلی آدینا قوربان اولوم.
دولانيم باغچاسینا - باغینا - دروازاسینا،
آغ چیچکلر آچیلاندا یازینا قوربان اولوم.
او گۆزەل منظرەسی، بەهشته بنزەر ھاواسی،
او سرین دردیمە درمان سویونا قوربان اولوم.
نفسی تازه ائدەن صبح و سحر سللەمینە
آدی اوستونده اولان یایلاغینا قوربان اولوم.
یئل اسنده اوجا بوی آغاجلارین اوینامای،
آغ بولوتلاردان اوچان دورناسینا قوربان اولوم ...

هوشنگ جعفری

زنگان اۆز زنگین ادبیات و اینجه صنعتی ایله آنايوردوموزون و آنادیلمیزین
گۆرکملی بیر مدنیت اوجاغی کیمی گۆزە چارپیر. زنگان عصرلر بویو مدنیت اوجاغی
اولاراق، مین لر عالم، شاعر و صنعتکاری اۆز قوجاغیندا بسله میشدیر. مدنیت اۆز
آغیر تمل لرینی ماد آتروپاتین زامانیندان بورادا بر کیدیب، پارت و ساسانی دۆورونده
یوکسه لیب و اسلام قوجاغیندا یاتاندان سونرا دنیا سووهیه سینده تانینمیش بۆیوک
نماینده لری باش قالدیر میشدیر. اوچونجو یوزایلده شیخ ابوبکر بن طاهر ابهری،
«ابهریه» طریقه تین، بئشینجی یوزایلده شسخ شهاب الدین ابوحفص عمر سهروردی
«سهروردیه» طریقه تین و آلتینجی یوزایلده شیخ شهاب الدین ابوالفتح سهروردی
«اشراقیه» طریقه تین قوروبلار. سونونجو طریقت اسلام دونیاسی نین دۆرد معتبر
مکتبلریندن بیرسی ساییلیر. زنگان، کئچن مین ایل عرضینده مینلر عارف، عالم

و شاعرلرین مسکنی اولوب، چوخلو علم و بیلک آدمالاری بورادان دونیایا آدیم آتیبار.

سلجوقلارین بؤیوک آخیتیسی ایله تورک دیلی آذربایجان و زنگاندا ایلکین دورومونو یئنی باشدا الده ائدیپ، تورک دیلی عمومی بیر دیل کیمی عالم لر طرفیندن قارشیلانمیشدیر. موغوللارین یوروشلری چوخلو یئرلری ویران ائتدیکن سونرا بورادا مدنیتین زنگین اولدوغو، اونلاری آرام ائدیپ و بؤیوک بینالار، مچیدلر، کتابخانالار، مدرسه لر، رصدخانالار و باشقا عمارت لر قورماغا تشویق اولوندولار. سلطانیه نین پایتخت اولماسی یوزلرجه عالیمین عرصه یه گلمه سینه سبب اولدو. بونلاردان شیخ ابوالغنائم سجاسی، مولانا عتیقی زنگانی، شاه طاهر سلطانیوی، مولانا نرگسی، عطار زنگانی، شیخ رفیع الدین ابهری، شمس الدین طاهر سجاسی، اشرف الدین مفضل ابهری، اوتانج زنگانی، مولانا اسمعی و مولانا حسینقلی اوریادی و یوزلرجه باشقا شاعر لر و صنعتکارلارین وارلیغی بونا بیر اؤرنک دیر. مولانا همتی انگورانی بو آرادا تورک ادبیاتی نین باشچیسایلیبیر. مولانا همتی نین اثرلری نین ایازما نسخه لری دونیایا یاییلارکن، اؤز آنا یوردوندا تانینمامیش قالماسی بؤیوک بیر درد ساییلیبیر. کئچن یوزایله ده حکیم هیدجی، جاذب، عاجز، مسکین، جاریه، برهان و مجرم کیمی شاعرلرین یاشاییش و یارادیجیلیغی گوسته ریر کی زنگاندا ادبیات اوجاغی سؤنمیه جک و ایندیلیکده بو اوجاغی ایستی ساخالایان چوخ دور؛ بونلاردان بیر یسی هوشنگ جعفری دیر. بو گنج شاعر، تکجه شعر ساحه سینده یوخ، بلکه خط و رساملیق ساحه سینده ده بؤیوک آدیملار اتمادادیر.

بو جوان رسام ۱۳۵۹ جو ایله ده عمر یولداشین، اوغلون و دایی سینی، داییسی اوشاقلاریلان بیر شوم سفرده الدن وئرندن سونرا شعر یازماغا اوز گتیریر. بو چالیشمانین نتیجه سینده «سفرچی لر» اثری یارانیر. جعفری «حیدر بابایا سلام» دان الهام آراق شعرلری دوزور. سونرا همین سایا قدا «کلک باغی» شعرین دوزور. أما

شهریارین «سهنديه» سی هوشنگ جعفری یه داها ائتکیلی اولور. جعفری بو سایاقدان فایدالاناراق «آغ بولاق» و «آغ آتیم» شعرلرینی قوشور و گۆسته ریر بیر مکمل شاعر اولوبدور. زنگان و گیلاندا اوز وئره ن زلزله دن سونرا سؤیله دیگی شعرلر: «باکلور»، «کۆکوموز بیردی بیزیم» و «طاریم» شاعرین باجاریق و گوجونو آیدینجاسینا گۆسته ریر. جعفری «سفرچی لر» شعریندن «آغ آتیم» شعرینه دک یوزایللیک یولو بیر ایله گتتمیشدیر. شاعرین خیال قوشو یوردوموزون گۆیونده قاناد آچیب، آغ آتینا مینه رک تپه لردن، قایالاردان آشیب، بابک قالاسینا دا باش وورور:

آغ آتیم، قول - قاناتیم،

آت قدمین قلعه ی بابکدن آشاق،

قارا گونلن ساواشاق.

آت گۆلوندن سس آتیب -

بابکین حالین سوروشاق.

البتده بو شعرده، شاعر دوز یولو تاپماقدا چتینلیگیله اوز به اوز اولور؛ گاه اؤز آنایوردونون مدنیتینن الهام آلاق کوراوغلو، نبی، هجر، اصلی - کرم دن دانی شیر، گاه رستم دن سؤز آچیر. بو آیدیندیر کی شاعر اؤز آنایوردونون کولتورونه تانیس اولوب - اوندان فایدالانسا، شعرلری نین مضمونو درینله شیب، خالق ایچینه ابدی قالا جاقدیر. شاعرین انسانلارا درین محبت و دوغوسو، طاریم زلزله سیندن سونرا کی شعرلرینده دالغالانیر. همین بو زاماندا اوجا سسله چیغیریر:

بیز مسلمان، باجی - قارداش

هامیمیز بیر آغاجین میوه سی بیک

کۆکوموز بیردی بیزیم.

بو زاماندا کی شاعر انسانلار ایچینه بیرلیگی تبلیغ ائدیر و بئله آریلاری دیله

گتیریر:

آی نولاییدی، هامیمیز باهم اولایدیق،
 آی نولاییدی، دیهرم گۆز یاشیمیز جوشغون سئل اولایدی،
 الیمیزده بئل اولایدی،
 او سوسوز باغلارا بیر - بیر سو سالایدیق،
 کتده بوستان سووارایدیق،
 هامیمیز باهم اولایدیق.

همین دفترده اولان «آلا چلپو» و «آناپوردوم» شعرى، شاعرین شعریت
 باخیشی نین گئیشلمه سینی گؤسته ریر. بو باره ده دانشیغی گلن دفترله حواله
 ائدیریک.

بئله لیکله اولار کی هوشنگ جعفری قاباقدا اولان اوزون یولو جسارتله گئدیپ و
 گنده جک و یاخین گله جکده آیری دفترلری چاپدان چیخیب، اوخوجولارین الینه
 چاتا جاقدیر. بو آرادا اونون خط و رساملیق هنری ده یاددان چاخماییب، اومود باغلیاق
 کی تابلولاری دا شعرى تک یاییلسین. آیدین گله جک بو گنج شاعر و نقاشیمیزین
 انتظاریندادیر. ساغ اولسون!

هوشنگ جعفری^۲، بیر ماهر رسام، گؤزهل خط یازان و دوینغولو بیر شاعر دیر.
 ایسندی، ددوز یا غلط، زنگان شعرى بوتون ایراندا هوشنگ جعفری آدیلا تانینیر. بیز
 بورادا عبدالله مرادی (بالاش)، عباس بابایی (سؤیلر) و آیری - آیری شاعرلرین درین
 فکرلی، گؤزهل بدیعی تصویرلر یارادان شاعر اولدوقلارینی خاطرلاداراق، هوشنگ
 جعفری نین هر بیر شعر بیغینجاغیندا درین ائتکی بوراخیغینی اونودماییریق. جعفری
 هر شهرده، شعر آخشامیندا چرخیش ائدهن زامان، سالونا بیر ولوله سالمیش، هامینی

۱. هوشنگ جعفری، آغ آتیم، مقدمه، زنجان، ۱۳۷۰.

۲. م. کریمی، اولدوزلار اله نیر، بهار زنجان، سایى ۷۸، ۱۳ آذر ۱۳۸۲.

هیجانا گتیرمیشدیر. اونون شعردن علاوه، گۆزهل دیکلهمه ائتمه سی هامینی شوقا گتیریر.

هوشنگ جعفری ۱۳۳۷ده دنایا گلیب، آنجاق اونو شاعرلیگه سوق وئرن عامل، ۱۳۵۹ جو ایلهه عائله سی نین بیر سفر حادثه سینده الدن وئرمه سی اولموشدور. شاعر بو مناسبتله «سفرچی لر» شعرینی «حیدر بابایا سلام» سایاغیندا قوشموش و زنگاندا آلفیشلانمیشدیر. بوندان سونرا شعر ساحه سینده چالیشاراق، یئنی مضمونلار اورتایا چیخارماقلا، اؤز نبوغ و استعدادینی گۆسته ریر. کلک باغی، آغ بولاق، آغ آتیم و... عنوانلی شعرلی دیلر ازبری اولور و تکجه زنگاندا یوخ، بلکه بوتون ایراندا دیلره دوشور.

شاعر اؤز استعدادی اساسیندا گون موضوعلارینا یاخشی و دوزگون توخونموشدور؛ ائو جمله دن «آپارتمان» ادلی تلویزیندا گۆسته ریلن بیر سریالدا، تورک دیلی بیر آشاغلچینی مسخره یه آماقلا، آذربایجانلی لاری تحقیر ائتمه گه چالیشمیشدیر. آنجاق شاعر بو سریالا قارشی کسرلی بیر شعر قوشموشدور «ساوالان» آدیندا. بو شعر بوتون ایراندا آلفیشلانندی و هر یاندا اوخویاندا بؤیوک بیر هیجان یاراتدی. ایندی بو حادثه دن هر نئچه ایل ده کئچسه ده، هله خالق آراسیندا ایسته نیلیر و هر بیغینجاقدان اونون اوخوماسینی شاعیردن ایستیرلر. بو شعرین بیر پارچاسی بئله دیر:

آما، سن ای سۆزو سینهنده کۆزه ردن ساوالانیم،

ائلیمین شانلی داغی، باشیوا مینلرجه دولانیم،

اریدیب ائل غمی بیر یول سنی، کؤکن ده تالاتسان،

سو اولوب قانلی دنیزلر کیمی دونیایه جالانسان،

آدی دیلرده قالاتسان!

ساوالانسان، ساوالانسان!

ساوالان ائل غمینی بللی دی ساخالر سینهنده،

سینهسی کۆزدو، آلودو،
 کیزیریم ایسی سی واردیر نفسینده،
 شاعرین غملی سسینده،
 آل گیلان ساخلا، سن ای ائل داغی غملی قفسینده،
 ساوالان آلسا دا هر بیر سۆزو داغلارا سالماز،
 گۆره نامرد دوروبدور، ساوالاندان سس اوجالماز.
 ساوالاندا تۆکولن داشلاری دیندیر دانیشارلار،
 سالسا عاشیق نفسین کوللارا، کوللار آیشارلار،
 دده قورقود سازی چالسا، دلی دومرول باش اوجالدار،
 بلی، البتده کی یولداس باشینی یولداس اوجالدار.
 سسله عاشیق سازی چالسین، سسیمیز بیر ده اوجالسین.
 قوی وئره سس - سسه، باهم اوخویاق بیر ده کوراوغلو دلپسیندن،
 هاجرین قوچ نبی سیندن
 او کی ظالم لری مظلوملارین اوستونده ازهردی،
 او کی آسلان کیمی داغلاردا یاتیب باغدا گزهردی،
 قوی دئییم شهریاریمدان - «نیسگیل او چرچی یه قالسین کی جواهر نهدی

قانمیر

فکری آلداتمادادی خلقی، ائلین حالینا یانمیر،
 اریمیر، اولمور، اوتانمیر.
 آخی ای قاردا - دوماندا باش اوجالان ساوالانیم
 غمی دونیانی قوجالان ساوالانیم
 ائل بیلیر داغلار آرا هر اوجا داغلار باشی سنسن
 وئر سهنده الیوی، قارداشیوین سیردشی سنسن.

وئزگیلن بیرلیک الین بیر دە دماونده، اونون قارداشی سنسن
اوندان آیریلما آماندی، یولوموز چن دی - دومان دی.
قوی ایگیدلر سیزه فخر ائیله ییین باشین اوجاتسین،
قویما قارتال دولانان یئرلره قوزغون الی چاتسین
ساوالان چنلی چاغیندا منیم ایله هامیم اولارکن،
کۆنلنوم اۆز سیر سۆزون صدقیله سۆیلر ساوالانه
ساوالان کۆز قالادیر شاعر اولانلار سینه سینده
الورد زرتشت گندیب تانیردان ایله هامین آلانه
سلام اولسون ساوالانه،
سلام اولسون ساوالانه.

بو سطرلرین یازاری، شاعرین «آغ آتیم» اثرینه اؤن سۆز یازمیشدیر. بو اثر
شاعرین ایلکین شعرلرینی احتوا ائدیر، البتده اوندا گۆزهل شعرلر آز دئییلدیر. طاریم
زلزله سینه حصر اولموش شعر اونودولمازدیر. بو دفترین اؤن سۆزونده بئله یازمیشدیم:
«همین دفترده اولان (آلا چلیو)، (آنا یوردو) شعرلری شاعرین شعریت باخیشی نین
گنیشلنمه سینى گۆسته ریر. بو باره ده گله جکده دانیشمالییم». ایندی ایسه بو زامان
گلیب - چاتیب. شاعرین شعر دونیاسی گوجلە نیب و گنیشله نییدیر. آرزى ائدیرم
یئنی شعرلری ایشیق اوزو گۆروب، چاپ اولاراق اللره چاتسین. شاعره ده ساغلیق و
یئنی نائلیت لر دیله ییرم.

هوشنگ جعفری زنگانین ادلی - سانلی گنج شاعری کیمی تانینیر. جعفری، «آغ
آتیم» کتابی ایله شهرت قازاندى؛ ایندی ایسه درین معنالی غزللری ایله، سۆز
باخیمیندان یوکسک سویه لی شعرلریله زامانیمیزلا آدیملاییر. هوشنگ تکجه شاعر
یوخ، بلکه بیر ماهر رسام کیمی ده تانینماقدادیر. هوشنگ، ۱۳۳۷ جی ایلده ماهنشانین
اورپاد منطقه سینده آنادان اولدو. ابتدایی تحصیلینى اورادا بیتیره ندن سونرا زنگانا

گلدی. مرحوم اوستاد یحیی نصیری یانیندا رساملیق اؤیره‌ندی. سونرا تهراندا اوستاد رحیم یوسف نوه‌سی یانیندا پرسپکتیو و آناتومی اؤیره‌ندی. همان زماندا ائله تابلولار چکدی کی باخانلارین هامیسی آقیشلماقدا باشقا بیر ایش گؤره‌مه‌دیلر. هنر دونیاسی اونون اینجه روحونو دویغولاندير اراق شعره ساری چکدی. ۱۳۵۹ جی ایلده بیر سفره حادثه‌سینده عزیزلرینی - اشی و بیر بالاسی - الدن وئردی. صنعتکارین اینجه دویغولو اوره‌یی جوشه گلدی. داها رساملیق بومی اونون هیجانلارینی گؤترمه‌گه دار گلدی. بو زمان شعر ساحه‌سینده چالیشماغا باشلادی. چوخ آز زماندا شعرلری دیلر ازبری اولدو و شهرت قازاندی. بیرینجی شعر دفترى ۱۳۷۰ جی ایلده «آغ آتیم» عنوانیله زنگانا چاپدان بوراخیلدی و آز بیر زماندا بوتون کتابلاری توکندی. جعفری تکجه شعر یازماقدا یوخ، بلکه خطاطلیقدا و رساملیقدا دا بیر ماهر اوستاد کیمی چیخیش ائدیر. شعر عالمینده اوستاد شه‌ریاردان الهام آراق، حیدربابایا سلام و سهندیه اثرلرینی اولگو ائده‌رک، الهام قاینای تک یارارلانیر. سونرا «سحر خانیم» چاغداش شعریمیزین باشقا بیر زیروه‌سی تانیناراق، گنج شاعیریمیزه ائتکی بوراخیر و بو ائتکی چوخ درین و اثرلی اولموشدور. «آغ آتیم» کتابیندا هله بیر یئنی یئتمه شاعرله اوز به اوز اولورساق دا، دونیاسی ساده و هر دن بیر قارما - قاریشیق اولورسا دا، بو مرحله‌لری گئریده قویوب ایندی داها اؤز ائلینی، اؤز دیلینی قوروماغا جان آتیب، بو گئیش و درین الهام قاینایینی منیمسه‌یب، قوشدوغو شعرلر داها آخارلی و داها اوره یه یاتان اولور. جعفری غزل ایله ده شعر دونیاسینا یاخینلاشیر و لیریک ماهنی لاری دا گؤزهل اولور:

یارین بویون قوجاقلادیم، یار آغلادی، من آغلادیم،

بیغیشدی قونشولار بوتون، جار آغلادی، من آغلادیم.

باشیندا قارلی داغلارا دانیشدیم ایریلیق سؤزون،

بیر آه چکیب، باشینداکی قار آغلادی، من آغلادیم.

اورہ ک سۆزون دئدیم تارا، سیملر اولدو پارا - پارا،
یاواش - یاواش سیزیلدادی، تار آغلادی، من آغلادیم.
اٹله ایکی اسدی بیر خزان، تالاندی گوللریم منیم،
خبر چاتینجا بولبوله، خار آغلادی، من آغلادیم.
طاریمدا نار آغاجلاری، منی گۆروب دانیشدیلار،
بویومو زیتون اوخشادی، نار آغلادی، من آغلادیم.
دئدیم کی حق منیمکی دی، باشیمی چکدیلمر دارا،
طناب کسندہ بویومو، دار آغلادی، من آغلادیم.
جعفری یم بویوم بالا، غم سینمدہ قالا - قالا،
یار جانیمی آلا - آلا، یار آغلادی، من آغلادیم.

جعفری «آغ آتیم» کتابیندا سربست شعرلر ده دئمیشدیر؛ ایندی ایسه غزلدن
آرتیق، سربست شعرلر یازمادادیر. «ساوالان» شعرینده، شاعریمیز میلی شعورا مالیک
اولدوغونو گۆسته ریر. «آپارتومان» سریالیندا تورکلره اهانتلرین قارشیندا اعتیراض
سه سیننی قالدیریر و اوجادان بئله سؤیلور:

اوخو آشیق، اوخو سن بیل او کی تانری تانیبسان،
سۆزوزه دوز جالاییسان،
سئودیکیم قوی سازه گلکین
بولبولوم آوازا گلکین
یازمیشام ائیوازا گلکین
گوج آلاق قوی دلی لردن
باچ آلاق اجنبی لردن
او کی بیلیمیر نبی کیمدیر قویون آذر ائلینی مسخره سانسین
بیر عؤموردور کی فضولینی - نسیمی نی دانیب

ایندی ده دانسین

شهریار تک سن اوجالت باشیوی تا عرشه دایانسین
قوی باخا کور تر ایچینده جوموبان اؤلسون، اوتانسین
او کی آخساقدی یوبانسین.

او کی تورکی دیلین اسکیتمه گه تصویره سالییدی،
او کی آذر بالاسین ایندی ده آشغالچی سانیدی
او یازان بللی دی کی فیکرینی طاغوتدان آلییدی
او رژیمدن دی قالییدی!

یوخسا آذر بالاسیندا چیخیب علامه ی دوران
اونا دنیا باش اگیر فلسفه ده، بیرجه نه ایران؛

جعفری تکجه شعر یازماقدا یوخ، بلکه خطاطلیقدا و رساملیقدا دا بیر ماهر اوستاد
کیمی چیخیش ائدیر. شعر عالمینده اوستاد شهریاردان الهام آلاق، حیدربابایا سلام و
سهندیه اثرلرینی اولگو ائدیرک، الهام قاینای تک یارارلانیر. سونرا «سحر خانیم»
چاغدش شعریمیزین باشقا بیر زیروه سی تانیناراق، گنج شاعیریمیزه ائتکی بوراخیر و بو
ائتکی چوخ درین و اثرلی اولموشدور. «آغ آتیم» کتابیندا هله بیر یئنی یئتمه شاعرله اوز
به اوز اولورساق دا، دنیاسی ساده و هردن بیر قارما - قاریشیق اولورسا دا، بو مرحله لری
گئریده قویوب ایندی داها اؤز ائلینی، اؤز دیلینی قوروماغا جان آتیب، بو گئیش و درین
الهام قاینایینی منیمسه ییب، قوشدوغو شعرلر داها آخارلی و داها اوره یه یاتان اولور.
جعفری غزل ایله ده شعر دونیاسینا یاخینلاشیر و لیریک ماهنیلاری دا گؤزه ل اولور:

یارین بویون قوجاقلادیم، یار آغلادی، من آغلادیم،

بیغیشدی قونشولار بوتون، جار آغلادی، من آغلادیم.

باشیندا قارلی داغلارا دانیشدیم ایریلیق سؤزون،

بیر آه چکیب، باشینداکی قار آغلادی، من آغلادیم.

اوره ک سۆزون دئدیم تارا، سیملر اولدو پارا - پارا،
 یاواش - یاواش سیزیلدادی، تار آغلادی، من آغلادیم.
 ائله ایکی اسدی بیر خزان، تالاندی گوللریم منیم،
 خبر چاتینجا بولبوله، خار آغلادی، من آغلادیم.
 طاریمدا نار آغاجلاری، منی گۆروب دانیشدیلار،
 بویومو زیتون اوخشادی، نار آغلادی، من آغلادیم.
 دئدیم کی حق منیمکی دی، باشیمی چکدیلر دارا،
 طناب کسندله بونومو، دار آغلادی، من آغلادیم.
 جعفرییم بویوم بالا، غم سینمده قالا - قالا،
 یار جانیمی آلا - آلا، یار آغلادی، من آغلادیم.

جعفری هر شهره گنده رکن اؤز شعرینی اوخوماقلا دینله یئلرده هیجان یارادیب،
 لاخلادیر و زنگان آدینی دیلله سالیر. او، تهراندا، تیریزده شعرلریله قیزغین
 قارشیلانمیشدیر. زنگاندا بوتون شعر مجلسلرینده شعر سؤهرلری سؤیندیرمیشدیر.
 جعفری، کئچن ایللرده چکدیگی تابلولاردان بیر سرگی تشکیل وئرمیش و
 تاماشایا قویموشدور. او، ماهیر و باجاریقلی بیر رسام کیمی ده تانینمادادیر. طراحلیقدا
 ماهر اولاراق، تامام بویالاری یاخشيجا تانییر، سویوق - ایستی نی یاخشی قاتیر،
 تابلولاریندا دا توپلومسال مسئلهلره توخونور. بو استعدادلی شاعیر اوچون باشاریلار
 دیله ییب، آشاغیداکی شعر ایله سۆزوموزه سون قویوروق. بو شعر، زنگاندا بیر اوغلان
 و قیز - نغمه آدیندا - عشقلری اوچون اؤزونو اودا چکمیش و شهرده چوخلو هیجان
 یاراتمیشدیر. شاعر، نغمه نین دیلیجه دانیشیر:

یئنه آرغین، یئنه یورغون،

یئنه بیر دولغون اوره ک، یارالی قوش کیمی چیرپینمادادیر

یئنه نیسگیلی اوره ک یانمادادیر.

کۆز، کۆز اوسته قالانیر، نئيله مه لی؟

آلشیر، داغلانیری، نئيله مه لی؟

سریمی نه آتا بیلدی، نا آنا،

گئدیرم چیلله خانا، چیلله خانا.

من گره ک یار یانان اودلاردا یانام

یار دئییب یار دولانام، نه روا عشقی دانام؟

من باهار نغمه سی یم، نغمه آدیم،

گلمیشم عشق زلیخا یارادیم

هانی شیرین، هانی لیلا؟

قویام حسرتلی باشی دیزلرینه

بیر باخام غمله دولا گۆزلرینه

دییهم عاشیق اودو اودلاردا یانا

گئدیرم چیلله خانا، چیلله خانا.

گئدیرم، دنیا بویو داردی منه،

یانماسام عشق اودونا، عاردی منه.

آجیمیش عشقی شیرینلشدیرهرم

آیری دوشموش ائلی بیرلشدیرهرم.

قوی دیریلسین اؤلن احساسلاریمیز

من او غفلت جاداسین تاپلامادیم

یانمیان لامپا کیمین لاپلامادیم

نازلی یار گتندی آیاق ساخلامادیم

یار ائشیکدهن اؤزون اودلانیدیردی
من ایچیم یاندی، منی یاندیردی
سانما ال - آیاق چالمادادیر
یارین عشقی جانیمی آلمادادیر.
لیلی بو قرنده اولسایدی اگر
یاندیراردی اؤزونو عشقه مگر؟!
عشق سولطانی فرج وئرسه بیزه،
سئل اولوب گۆز یاشیمیز دؤنمز دنیزه
شیشهی عمری چالیب سیندیرارام
عشق اودوندا اؤزومو یاندیرارام
دولدوروب کاسهی صبری جالارام
چیخارام داغلارا، های - های سالارام
نازلی یار گتتدی، نه جور تک قالارام؟
ایسته بیر باشیما دنیا دولانا
گئدیرم چیلله خانا، چیلله خانا.

وامیقین جاندان کتچن عذراسییم
من یانان مجنونومون لئیلایسییم،
من محبت عشقی نین در یاسییم
نغمه ی والاسییم
عرشق شئیداسییم.
عشقه فرهاد و شیریندن باشام
اصلیه عشق عالمینده یولداشام

کیم تیکر دونیا باغین باعچاسینا
کیم بوکر عشقی عاغیل بوچچاسینا؟
سانمایین عشق اولوبدور، دیری دیر،
نغمه عاشقلر سیراسیندان بیری دیر.
تاپارام عشقیمی هر یئرده اولا
قویمارام تک دولانیب رنگی سولا
ایندی دای گتتمه لی یم، هر نه اولا!
عشق دریادی، عاغیل قطره سی دی
نغمه نین سون سه سی عاشیق سه سی دی
منه دنیاده اؤز عشقیم بس ایدی
سؤیله مندن سورا بیر غملی سلام،
سئودییمدن منی آیری سالانا
گتدیرم چیلله خانا، چیلله خانا.

سن آغیر داغ کیمی داغلار باشیسان،
بیر عؤموردور سینه ده غم داشیسان
سن کی مندن سورا ایلر یاشیسان
سن کی زنگانلی لارین یولداشیسان
بیر چیغیر! بلکه یاتانلار او یانا، گتدیرم چیلله خانا، چیلله خانا.

گلیرم

زنگان انتشاراتی طرفیندن بوراخیلان «گلیرم» اثری، ایرانین ادب سئوه لرلینی سئویندیردی. بیلدیگیمیز کیمی عباس بابایی زنگانین دهیرلی و دوشونجه لی شاعرلریندن بیرسی دیر. او، فارسجا و تورکجه شعر دفترلری واردیر.

بو کتاب ۱۲۸ صفحه ده، ۲۸ شعر و ایکی اؤن سؤز داشییر. اؤن سؤزلرین بیرسینی شاعر اؤزو و ایکینجینی دکتر حسین محمذاده صدیق یازیبیلار. شاعر بو اؤن سؤزده اؤز گوروشونو و ادبی باخیشینی شعر عالمینه آیدینلاشدیریبیلار. شاعر ادبی دوشونجه لرینه گوره، ادبیات ساحه سینده قاباقجیل تئوریلره مسلط دیر. شعرلرینده فلسفی دوشونجه لر، حیات آنالایشلارینی و انسانی دو یغولاری بیان اتمک اوچون چالیشیر.

بیلیریک بابایی جنابلاری فارسجا شعرینده باجاریقلی بیر شاعیر دیر و نئچه ایلدیر کی تورکجه شعر یازماغا اوز گنیریب و بو ساحه ده چوخلو باجاریق و هنر گؤسته ریبلر. بابایی فارس ادبیاتی نین ائیش - یوققوشونا تانیشدیر، استعاره، کنایه، تشبیه، ایهام و باشقا لفظی و معنوی صنعتلریله آشنادیر؛ ایندیهسه بو صنعتلری تورک شعرینده ایشه آپارماغا جان آتیر و بو گؤزه لیکلری یاراتماغا چالیشیر.

دوغرودان دا بابایی باجارا بیلیمیشدیر کی گونون آناملارینی گنچه جک صنعتی ایله ایفاده ائتسین. مقدس آرمانلار اونون شعرینده دالغالانیر؛ اؤز وطنینه، ائلینه باغلی قالیر و ائل دردلرینی سؤیله ییر. آنا دیلی نین دورومونو بیر شاعرانه باخیشلا تصویره چکیر:

منیم تورکی دیلیم اوجا داغ کیمی،

بئله آلچاقلارا بویون اگمه دی؛

مدیحه یازان میرزا قلمدان،

بئله چاموش دیلی هنج بگنمه دی.

اگینه گئینده رسمی پالتاری،
دانیشدین، قورخوتدون گاهدان سولطانی؛
سنه یاراشمادی رسمی مجلسده،
مفته خورون دونو، بۆرکو، قیطانی!

شاعرین اؤز دنیاسی وار و اؤز دوشونجهسی. شاعر بیر باشقا بالاجا شعرینده اتلین تاریخینی ائله تصویره چکیردی بیر یازیچی شاید اوزون بیر مقاله ده او سوؤزو یئرینه یئتیره بیلمهیه:

بیر تحفه سازیم وار، سسی زیردن بمه غمدیر،
شنلیک هاواسی چالماغا شاید سیمی کم دیر؛
سؤیلردی آنام: قالدی بابامین باباسیندان،
دیندیرمه کؤگون، هر سیمی بیر نسله حکم دیر.
گاهدان سالیرام چیگنیمه بندین، چالیرلم دا،
هر سیم سئچیرم نغمهسی ماتمله ستم دیر.

طبیعتین گۆزه للیکلری، داغ، چای، صفالی باغ شاعر گۆزونده جالانیر، دیلیندن آخیب، کاغاذ اوسته یازیلیر. شاعر کوراوغلو نعره سین ائشیدیر، شاه اسماعیل سازینی دینله ییر، سارایین نجابتین دو یور، آشیق جنون ساز یلا دلی لر دو یغوسونو آنلاییر...
بو شعر دفتیری نین آراشدیرماسی بیر نئچه سطرله توکنمز. گلن ساییلاردا بو گورووی اؤده جه بیک. هله لیک بو ده یرلی اثری بوتون اوخوجولاریمیزا تاپشیریب، اونون آراشدیرماسینی باشقا قلملرله ده گۆزله ییریک.

شبهه سیز عباس بابایی زنگانین آذربایجان ادبیاتینا وئردیگی ده یرلی سیمالارینداندیر. او، اؤزو اوچون یاخشی بیر یئر آچمیش و ایشیق درنه یی نین فعال اویه لریندن اولموش و ۱۳۶۹ جو ایلدن تورکجه شعره باشلامیشدیر.

بابایی دیله اؤنم وئرمیش و شعرده آنادیلینه یاخیندان اورهک بسله ییر. او،
آنادیلی نین اؤنهمی حقینده بئله دئییر:
ازلدن یول آچدین داغدان، دره دن،
گزمگه بگندین گئیش دنیانی.
مشرقدن مغربه آیاق ایزلرین،
سایلماز یایلاغین، قیشلاغین سانی.

سنه الحان ائدیپ تورکو دیلینی،
داغلارین باشیندا قارتال قیهه سی.
سئوگیدن دانیشیب گۆزه لیرینه،
آخیجی بولاغین دورو نغمه سی.

دوغولدون طبیعت قوجاغیندا سن،
ائتیتدین ازلدن چوخ شیرین دیلر.
سنه لایلا دئییب سونا بلبلر،
اوخویاندا آنان آچیلیب گلر.

اؤیره ندین کؤچنده داغدان آران،
خزرین دیلینده توفان لهجه سین.
دؤیوشده ایگیدلر خاطر لادیلار،
مئشه لیک دؤشونده آسلان نعره سین.

سؤزون آقیشلا ییب یاز دیلار داغا،
عشقی فرهاد کیمی داشا یازانلار.

سندن ایلہام آلیب نغمہ قوشدولار،
 دده قورقود کیمی اولو اوزانلار.
 عباس بابایی آنادیلینہ او قدر حرمت بسله ییر کی مدح و مدیحہ سؤیلہمه دیلی
 بیلمه ییر و بو اؤزه لیلیگی آنادیلینہ بگه نیر:
 منیم تورکو دیلیم اوجا داغ کیمی،
 بئله آلچاقلارا بویون اگمه دی!
 مدیحہ یازاندا میرزه قلمدان،
 بئله چاموش دیلی هئج بگنمه دی!
 شاعر بونا اینانیر کی شاهلار و سلطانلار بو دیلدن قورخوب و بو دیلی مفتہ
 خورلار و لاف وورانلار دیلی بیلیمیر دیلر:
 اگنینه گئینده رسمی پالتاری،
 دانیشدین، قورخوتدون گاهدان سولطانی!
 سنہ یاراشمادی رسمی مجلسده،
 موفته خورون دونو، بؤرکو، قیطانی!
 تورک دیلی سارای دیلی اولماسا، دئمک اولار کی مدیحہ یازانلار و آلچاقلانان
 آداملاری دیلی اولمامیشدیر:
 سنی بگنمه دی حرمسرالار،
 خاجالار دیلینہ یاغ یاخانمادین.
 اوز دؤنده ردی سندن شاه دا، وزیر ده،
 یالاخلیق آرخیندا سن آخانمادین!
 شاعرین دیلینہ حرمتی او قدر دیر کی اونون اولمه سینه صحن یاراتماق دا شاعر
 اوچون ده یرلی دیر:
 سنہ یازیق دئمم اگر الیمله،
 سنہ کفن بیچم، سنی دفن ائدهم.

گره کدیر اؤلسن ده، بیر شهید کیمی
اوره گین سراسین سنه صحن ائدم!
بئله لیکله شاعر آنادیلی نین قالارقی و ابدی دیل اولدوغونا اینانیر. شاعر تاریخه ده
تانیس بیر شاعر دیر. تاریخ عنوانلی شعرینده بئله یازیر:
بیر تحفه سازیم وار، سسی زبردن بمه غمدیر،
شنلیک هاواسین چالماغا شاید سیمی کم دیر.
سؤیلردی آتام : قالدی بابامین باباسیندان،
دیندیرمه کؤگونه! هر سیمی بیر نسله حکم دیر.
گاهدان سالیرام چیگنیمه بندین، چالیرام دا،
هر سیم سئچیرم نغمه سی ماتمله ستم دیر.
بابایی درد تانیان، دیل تانیان و فاخر بیر دیله مالک اولان شاعر دیر. او، دوشونجه
و دوغو ایله شعره توخونور و شعرین اساس وظیفه سینی اونون شاعرانه اولماسیندا
بیلیر. شعرلری نین آخیجی و دورو اولماسی دا شاعرین بو دوشونجه سیندن آخیب گلیر.
اونون شعرینده پیتلاشیق و قاریشیقلیقین یولو بوخودور. اونون دیلینده و شعرینده بیر
بالاجا طنز و فولکلوردان جانلانمانین دا یئری واردیر.

عباس بابایی^۱

اوره ک وار کی گئیش دریا یه سیغماز،
قرار دوتماز، بوتون دونیا یه سیغماز،
باتیب قالمیش یازیق عاشیق دؤشونده -
اؤتورسن عالم اعلا یه سیغماز.

۱. م. کریمی، اولدوزلار اله نیر، بهار زنجان، سای ۷۶، ۲۹ آبان ۱۳۸۲.

عباس بابایی زنگانین دهیرلی و گۆرکملی شاعری - تورکجه یازان شاعرلردن بیریدیر. بابایی بوگونکو شاعر دئیل دیر. یاشاییشی حاققیندا یازیر:

دنیا یا گلدیگیم ایل سیجیلیمده ۱۳۲۳ یازیلیب. «بیرینجی شعریمین امضاسی آلتیندا ۱۳۴۴جی ایل گۆزه چارپیر». شعر دنیا سینا تهراندا یاشابان زمانقدم قویموش و شعرلرینی فارسجا یازیب، تهراندا یاییلان درگیلرده - او جمله دن فردوسی، روشنفکر، چاپار، صدا و... چاپ ائدیر.. «۱۳۵۰جی ایله شعرلیمی بیغیشدیریب ایکی مین جیلده ده «چراغ و چاه» آدیندا بیر شعر مجموعه سی نی چاپا وئردیم. کتاب چاپدان چیخاندان سونرا نگارش اداره سی یاییلماسینا اجازه وئرمه دی و ساواک کتابلاری توقیف ائتدی. بیر مدت گئدیپ - گلدیکن سونرا گۆردوم کتابلاری ساواک توروندان چیخارتماق شرطی بودور کی یازیق شعرلیمی اؤز الیمله بیر - بیر شقه لی یم. چاره سیز قالیب قیدینی ووردوم. سونرا ائشیتدیم کی کتابلاری آپاریب کاتن سازی کارخاناسینین ده بیرمانیندا دارتیبلار».

بابایی زنگانا دؤنوکده تورکجه شعر یازماغا اوز چئویریر. ایندی ایسه شعرلری اومید زنگان درگی سینی ایشیقلا ندیریر. بوتون شعر مجلسلرینده شعرلری محبتله قارشیلانیر. ایندی تورکو شعرلری چوخدور، چاپ باره سینده دئیر: «هله ده کی وار کتاب چاپا وئرمک فکرینه دوشمه میشم. سوروشسالار: نییه؟ عرض ائده رم: آنا - بابالار بویورویبلار: ایلان وورموش آلا - چاتیدان قورخارا!».

بابایی شعرلرینده خیال قانادیله اوچور و شاعرانه بیر فضا یارادیر؛ «الهام» شعرینی بئله باشلاییر:

آی یاتیب، عالم یاتیب، شاعیر اویاقدیر، هم ده تک -

بیر داواتدیر، بیر قلم، پارلاق کاغاذدان بیر اتک.

آخشام آغزیندان آلیبلار دوغولار آرامینی

شاعیرین باغریندا دیر دونیا یه سیغماز بیر اوره ک.

اونون الهامی «شمع و پروانه» دن یازماغی ایسته میر و بو اینامدادیر کی:

«باشقا بیر عالم یاراتسین کلمه دن شاعر گره ک»

بابایی بو شعرینده شاعرین دنیاسینی و بوینوندا اولان تکلیفینی آچیقلائییر، شاعری سئوگی عالمیندن انسان دردلرینی طبیعتدن الهام آلاراق یازماغا چاغیریر. شاعریمیز مختلف شعر فورمالاریندان استفاده اندیر. هله هئج فورما اونون یارادیجیلیغیندا اوستون یئر آلماییب و شعر دنیاسینی حصارا سالمایبیدیر. الهام گلدیگده، هر فورما اولورسا اولسون، شعر اولسون دئییه سؤزلرینی دئییر. غزلرینده صاف بیر محبت، تمیز دوغو، درین الهام و شاعرانه باخیشلار الوان پرده لرینی آچیر. بو پرده لرده اوره ک دویوتتولری، دوشونجه تئلریله قات با قات شعر قالی سی نین تار و پودونو توخور. بو قالی نین آلقاجی دوشونجه، بویلوغو شاعرانه خیال و ایلمکلری الوان دویغولاری دیر. بابایی تقلید ائده ن شاعیر دئییلدیر؛ أمما بنزه تمه لرده یازار، «آخشاملار» غزلی واحدین شعرینه بنزه تمه اولاراق، شاعرین اؤز دنیاسی یارانیر:

فلک سالار غم اوخون تیر - کمانه آخشاملار،

دوتار منیم اوره بیمدن نشانه آخشاملار.

کدرله نر، سارالار قلییم آخشامین گونو تک،

باتار شفق کیمی دریای قانه آخشاملار.

گزه ر کؤنول قوشو ویرانه لیکده حسرتیلن،

دیار غمده توخور آشیانه آخشاملار.

بو جور کی باغریمی تالان ائدییدی لشکر غم،

روادی ساز دیلی گل سین فغانه آخشاملار.

بورادا «حسرت» شعرینی اوخوماقلا، اؤز سؤزوموزه اؤرنک وئریریک:

گؤرمه دیم هئج دردی من طاقت کسن هجران کیمی،

سنسیز آیریلماز گولوم حسرت داماردان قان کیمی.

گیزله نیر خاطرده گاه آغلار، گولوشلرله گولر،

گاه تلاطم داشلادار، ائولر بیخان توفان کیمی.

ایچدیره ر غم باده سین، آسلار داریخماق پرده سین،
 سون، قرار سیزلیق گئیش دونیان ائدهر زندان کیمی.
 خولیدان محمل بزهر، سن اگلر شرسن، غم گزه،
 فتح ائدهر حسرت، خیال عالم لرین جانان کیمی.
 شنلیک آختارسان پوزار باطینده شنلیک محفیلین،
 گیزلنر ساز ایچره نئیدن سس چکر افغان کیمی.
 هجر یله قاپلاشمیشام سینه مده خنجر قالمیشام،
 باغیریم آلقاندر دؤیوشدن سونرا بیر میدان کیمی.

شاعرین دیلینده بیر طنز واردیر. او، «دیوان تبارلار» شعرینده قدیمکی شاعرلرین
 شمع و پروانه دن، گل ایله بلبلدن یازمالارینی تنقید ائدیر. طنز پارچالاری بابایی نین
 شعرلرینده گۆزه چارپیر. «تاریخ منظومه سی» شعرینده بئله یازیر:

باغیریمی یاردی غم، آشیق! زخمه نی کارلی وور تارا،
 روحومو ماهنیلار کیمی سسلن آپار اوزاقلارا...
 چنلی بئل اوغلو اولماییب مستاجر آپارتمان،
 اوردو سالان کوراوغلودور بوغلاری بورما بوغلارا.
 اوندا یاراتماییب خالیق، آدیما بیر سیگار ساتان،
 پامبوق آتان، کوپون ساتان، گل قولاق آس جار ها جار.
 قالدی قیزیلباش اوردودان دشن موغاندا هانسی ایز،
 بیلیمیرم اول گۆزه لرین نسلی کؤچوب، گئدیب هارا؟
 بابایی ملی وارلیغینا ایتانیر، ملی مدنیتیندن ایلهام آلاراق بئله یازیر:
 سوروشدوو چنلی بئل یوردون یولوندان،
 دئدی آشیق جنون سؤیلردی اوندان.
 ایگیدلر ایچره واردیر مین کوراوغلو،
 بو یئر بوش قالماسین آشیق جنوندان.

شاعر، بدیعہ یاراتماغا جان آتیر، عرفان باخیشلاری الہ اتمہیہ چالیشیر، کلاسیک تکرارلانان ترکییلردن، بنزہتمہلردن قاچیر، هر شاعیرین اؤز دنیا سی اولسون - دئیہ، اؤزونه شاعرانه گئیش بیر دنیا اچماغا چالیشیر. قدیم سایاق شعرلردن اوزاقلاشیر، شعرلری زامانیمیزلا آدیمالاماغا یؤنه لیر؛ اجتماعی مسالہ لره توققوشور و بوگونکو دیلین گرگین لیگین اینانیر.

قوجامان شاعریمیز عباس بابایی ۳۰ ایلدن آرتیق دیر کی یازیب - یارادیر. ایلک اؤنجه فارسجا دیوانی انقلابدان اؤنجه چاپا تاپشیر یلمیش سا دا، ساواک الی ایلہ آرادان آپاریلیر. «گلیرم» شعر دفتری اونون انقلابدان سونرا کؤزه رمیش اورہی نین کوللری دیر - کول یوخ، آلوولاری دیر.

سؤگی ناغیلی

بیلیمرن هاچاغدا، هانسی دیاردا،
یادیم گلیر کی خوش باهار ایدی،
گل - چیچک باغلاردان آشیب - داشیردی.
بوتون داغ - دره لر لاله زاریدی
یولداشیم کیم ایدی؟ آخجی بولاق،
من یولو یئریردیم، او آخار ایدی.
گؤزوم ساتاشدی بیر گؤزهل پری به،
اونوتدوم دور و بریمده هر نه واریدی.
نه گؤزهل! نه گؤزهل! ائله بیل گینن -
باهارین ایچینده باهاریدی.

بیلیمرن هاچاغدا، هانسی دیاردا،
یادیم گلیر کی خوش دیاریدی.

بولودلار گۆیلرده داوار سوروسو،
منیم ده خیالیم بیر چوبان ایدی.
یئندیم داغ دۆشونده چشمه باشینا،
سۆیود آغاجی دا سابه بان ایدی.
دوپ - دورو سو گۆردوم گۆز یاشی کیمی،
هم چوخ سریندی، هم آخار ایدی.
اگیلیم سو ایچم، سو آینا کیمی،
ایچینده پری نین عکسی واریدی.
باشیمی قووزادیم گۆردوم او گۆزهل
دوروب یئنه یوزو منه ساریدی.
گۆزوم ساتاشجاغین اونون گۆزونه
اونوتدوم دؤورومده هر نه واریدی.
نه دئییم! نه دئییم! یازیق اولدوم! آی...
گۆزه لین گۆزلری سحرکاریدی.

یاشار زنگانلی

یاشار زنگاندا آنادان اولوب، بوی آتیب و یاشا دولوبدور. اؤز ائلینه - دیلینه وفالی
قالاراق ائل اوغروندا چالیشماغا جان آتیدیر. یاشاردان چوخلو شعر، مقاله اومید
زنگاندا چاپ اولوبدور. او، ریاضی دبیری وظیفه سینده چالیشاراق، اوشاقلارین
کیچیک دنیالارینی گئنیشله دیب، ایشیق لاندیریر و اوشاقلارا قوجاق - قوجاق
محبت بسله ییر:

ألنی قیریش داغلار کیمی گۆز تیکمیشم اوزاقلارا؛
ازل گوندن وورولموشام گۆیدن آخان شافاقلارا.
بسله میشم قوجاق - قوجاق محبتی اوشاقلارا

اورہ ییمین پردہ لری تئل - تئل اولوب داراقلارا

من سینہ لردہ کی سؤزم یازیلیمیشام واراقلارا.

یاشار، «ایشیق» - ادبی گروہون قورولماسیندا بؤیوک رولو اولموشدور. بوندان علاوه، مولانا ہمتی انگورانی نین قبرینی انگوراندا کشف ائدیپ و ادب دنیاسینا تانیتدیرمیشدیر. یاشار، بو ساحہ ده بؤیوک ہمت و غیرت گؤستہ ریب، دندی شہرینده ده مولانا ہمتی نین آنا یوردوندا بیر ادبی ییغینجاق قوروب، طنطنہ لی بیر مراسیمی کئچیرتمک، شاعرین ملی شعورونو گؤستہ ریر.

شاعر، شعر دیلینی تازالیقدا تاپیسا، مضمون جہتیجہ شعرلری دولغوندور. ریاضی دیری اولدوغونا گؤرہ « $E=mc^2$ » ادلی شعرینده ریاضی موضوعلارینی شعرلہ باریشدیریر:

کیمسہ سیزم نقطہ کیمی

نہ انیم وار، نہ اوزونوم،

لوت گمی یم دریادا من،

خط وئریم صفحہ لره، شکیللره،

یول سالارام دنیزلره،

دالغالارین آراسیندان

صفحہ لہرم فضالاری...

یاشارین مقالہ لرینده دیلی کسرلی و آخیجی دیر. اومید زنجاندان علاوه، مقالہ لری باشقا زنگان درگی لرینده ده چاپ اولوب - یاییلیر. ادبی تنقیدلری، تانیتدیرمالاری بیر چوخ ادب سئوہ لرلی اوژونہ جلب ائتمیشدیر. ائل اوغروندا چالیشان شاعر، ائل دوشمانلاریلا باریشمازدیر.

تنقیدی باخیشلاری، درین اجتماعی گؤروشلری، شاعرین دوغولو اورہ بیندن خبر وئریر. یاشار، چئشیدلی شعر مجلسلرینده اشتراک تئدیپ، فعالجاسینا چیخیش ائدیر. آیدینجا گؤستہ ریر کی ائل قایغیسی چکن بیر شاعر دیر و اورہ یی وطن عشقیلہ

چیرپینیر. باجاریقلی شاعریمیزه آیدین گلهجک دیلهیب و باشاریلار آرزیلاییرام. بیر شعرینی بیرگه اوخویالییم:

اوچوش آرزیزی

قید عقلی قوپاریب من بو گئجه آتمالییام،

دئمهللی خیال آتین بیر بالا اویناتمالییام.

هوشو باشدان قاچیریب، گیر دلی لر قایداسینا،

دولدرور پئیمانانی، ساغری فییرلاتمالییام.

اوچوش ایستیر بو کؤنول، سیغماز اولوب دار قفسه،

یول آچین، باده ایچین، من گولومه چاتمالییام.

سؤزلریندن عزیزیم یاغسا محبت یاغیشی،

اوره یی داشدان اولورسا، گؤزون آغلاتمالییام.

باشی باشدان آیریپ، اورتامیزا سالما کده ر،

بستر عشقده بیر گؤز اوزانیب یاتمالییام.

باشی گتسه یاشارین دلبرین عشقینده، نه غم!

ده لی کؤنلوم هوسيله قانیما باتمالییام.

یاشارین ایلك فعالیتینین آردیجا، ادبی چالیشلارینی داها آرتیریر و بیر زمانلار بیر نئچه درگی نین باش یازاری کیمی چالیشیر و بو درگیلرین هامیسیندا باشاری گؤسته ریر. آنجاق بوگون یاشارین ایلك شعر دفتری اوخوجولارین الینده دیر کی «یاکریم، یاکریم» عنوانی آلتیندا یایلمیشدیر.

یاشار، «ایشیق» - ادبی گروهون قورولماسیندا بو یوک رولو اولموشدور. بوندان علاوه، مولانا همتی انگورانی نین قبرینی انگوراندا کشف ائدیپ و ادب دونیاسینا تانیتمیشدیر. یاشار، بو ساحه ده بو یوک همت و غیرت گؤسته ریب، دندی شهرینده

ده مولانا همتی نین آنا یوردوندا بیر ادبی ییغینجاق قوروب، طنطنه‌لی بیر مراسمی کئچیرتمک، شاعرین ملی شعورونو گؤسته‌یر.

آنجاق بوگون یاشارین ایلك شعر دفتری اوخوجولارین الینده‌دیر کی بو دفتر، «یاکریم» عنوانی آلتیندا یاییلمیشدیر. بیر اؤته‌ری باخیشلا آراشدیرماغا باشلا‌ییرام. ایلك اؤنجه، کتابین قاییغی گؤزل، خوش بویالی و گؤز اوخشایاندیر. ایکی الفبا ایله یازیلما‌سی دا گؤزه‌لدیر. شاعرین یاشاییشی حقیقته اؤن سؤزده یازیلانلار یئتر. شعرینه کئچه‌لیم. منجه یاشارین شعرلینده هئج بیر هنر اولماسا دا، صداقت واردیر؛ اؤزونه مخصوص اولان وزنلردن یارارلانارکن، اوره‌ک سؤزلرینی دئییر؛ هر کیمین خوشونا گلیر - گل‌سین، گل‌میر ده گل‌مه‌سین! شاعرین سؤزلی و یازدیقلاری بونلاردیر کی یازیر. اونون الهام قاینایا باشدان باشا آذربایجاندا آلینمیشدیر؛ آذربایجان شاعرلری، آذربایجان عالم‌لری و آذربایجان درد‌لری شاعیرین الهام قاینایا دیر. اونون سؤزلی گاهدان تقلیدی نظره گلیر، آنجاق بو دا اونون صمیمیتیندن دوغور.

کتاب چاپ اولاندان سونرا، بیر «سی دی» ده موسیقی ایله تنظیم اولوناراق الیمیزه چاتدی. بو «سی دی» ماراقلاری داها دا آرتیردی؛ چونکی بورادا شعردن علاوه زنگانلی هنرمندلرین بیر‌گه چالیشمالاری دا جانلاندی؛ گؤزل موسیقی لر اونا آرتیریلیمیشدیر کی منی ده هر اوخوجو و دینله‌یيجی کیمی جوشدوردو. بورادا دیکلمه‌لری سعید پیری ایله مریم گیلک، رضا قاسم‌پورا یاردیم ائتمیشدیلر. بوندان علاوه، باجاریقلی زنگان مغنی‌سی یوسف تاور، جلال فرجیان لا برابر گؤزل ماهنیلار اوخوموش و داها دوزگون، یاشار جناب‌لاری نین شعرلینه موسیقی قویموشلار و نوید اقبالی جناب‌لاری گنجلیگینه باخمایاراق، گؤزل موسیقی یاراتمیشدیر. لازیم‌دیر بورادا زنگانین بو گؤرکملی صنعتکارلارینا بیر داها «ساغ اولون!» دئییک.

شعرینه اؤته‌ری باخیشدا بیر سیرا آخساقلیقلاری دئمک یاخشی اولار. یاشار جناب‌لاریندان تامام احتراملاریملا بیر نئچه تنقیدی باخیشا دا اشاره ائتمه‌یه اجازه ایستردیم. گورونور، شاعیر گاهدان قافیله‌گله‌رک سؤزونو اوزالدیر، قافیله‌تاپما‌یاندان،

سۆزونو ده بیتیریر، ساختاکارلیق اوندا یوخدور؛ قوشمالاریندا رسمی فورمالارا صادیق قالمامیش، و نه قدر یاخشی اولاردی اونلارا قوشما آدی وئرمه یئیدیک. قوشمانین مخصوص بیر تعریفی و مخصوص وزنلری واردیر. چونکی بورادا بیر بند ۴ مصرع دیر، باشقا بند ۶ مصرع و او بیر بندده حتا ۸ مصرع اولموشدور. بو نتیجه قوشمادیر؟! آنجاق چاپ ایشینده، بندلری بیر - بیریندن آیرمالمیشدیر ده (ص ۱۰۸). آشاغیداکی شعر، قوشمانین بیر بندی کیمی تانیتدیریلیر:

سحر تئزدن حق سئوه نلر

آلاهینان دانیشماغا

یئرلریندن تئز دورالار

اورکلرین دریا کیمی

محبندن دولدورالار

بو، نتیجه قوشما ساییلیر؟ بیر بند ۴ مصرع اولمالیدیر. هر مصرعین هیجالاری باشقا مصرعلره برابر اولمالیدیر. بورادا یازیلان بند، نتیجه قوشمانین بیر بندی اولاییلر؟ وزن آخساقلیغی چوخلو شعرلرینده گؤرونور؛ ۸ هیجالی اولان قوشما یوخ، بلکه گرایلی دیر. اما اورادا دا بندلرین هامیسی ۸ هیجالی اولمالمیشدیر؛ بلگه گاهدان ۹ هیجالی مصرعلر ده واردیر (باخ: ص ۱۲۲ - س ۱۶). جالب بوراسی دیر کی گاهدان قوشما! ۷ هیجالی اولموشدور؟! (ص ۸۶). دؤردونجو قوشما آدلانان ۷ هیجالی اولموشدور! (ص ۹۶). اوزون سۆزون قیساسی، شاعیر قارداشیمیز قافیہ نتیجه گلیسه شعرینی قوشور؛ گاهدان اوچ - دؤرد قافیہ دن آرتیق تاپا بیلیمیر، سۆزونو تئز بیتیریر. گاهدان قافیہ لر تاپیلاراق، سۆزلر اوزانیر، اورایا قدهر اوزانیر کی ۸ مصرعدن ده آرتیق اولور. بئله لیکله دئیہ بیلهریک بونلار قوشما یوخ، گرایلی دا یوخ، بلکه سربست شعرلر دیر کی قافیہ لر ده اونونلا اویناقلانیر. تاسفله چاپ ایشینده اولان یانلیشلارا دا میدان وئرلمیشدیر. بو شعر دفترینده، یازی علامتلی اولان ویرگول، نقطه و باشقا علامتلردن چوخ آز استفاده اولونموش و شعرلرین باشی و سونو بیلینمیر. بیر سیرا

شاعیرلرده بو علامتلردن او قدهر آرتیق استفاده ائدهرلر کی اوخوجونون فکرینی اؤز تقطیعلرینه چکرلر و اوخوجونون اؤز تلقی سینه یئر وئرمزلر. ترسینه، بورادا هامیسینی بوشلاییب؛ بو دا دوز اولاماز.

من، باشقا مقاله لریمده ده یازمیشام شعر، ایلك اؤنجه دیله باغلی دیر. اوج «د»: دیل - دویغو - دوشونجه. هر شعرده بو اوچو اولمالی دیر. شاعرین هنری ده بو اوچونو دوزگون و گؤزهل منطبق ائتمه سینده دیر. آنجاق ایلك اؤنجه قاباغیمیزدا «دیل» دایانیر. دیلی دوز تانیماق و اوندان دوزگون یارارلانماق لازم. دیلین صرف و نحوینی دوزگون بیلمه لی و دوزگون ایشه آپارمالی؛ حتا بوندان دا بیر آدیم ایره لی گتمه لی دیر. شاعر دیلی زنگینلشدیرمه لیدیر. اوندا آخساقلیق اولورسا، داها دیلی ضعیفلتمک ساییلیر. منی باغیشلا سین عزیز شاعیریمیز. بو جسارتلری تکجه سیزی سؤدیگیم اوچون یازدیم. سیزه بوللو - بوللو باشاریلار و بیئی نائلیتلر دیله بیرم.

حسین رزمی

زنگانین گؤرکملی و دیرلی گنج شاعرلریندن بیرری ده حسین رزمی دیر کی «یایلیم» و «قافلان» تخلوصلریله ادبی یارادیجیلیغینی داوام ائتدیریب. قافلان، ۱۳۴۹ جی ایله زنگان ایله میانا آراسیندا «قوشا بولاق» کندینده آنادان اولوب، بوی آتیپ، یاشا دولموشدور. اؤزو دئمیشکن «ازل الهامیم انا آذربایجانین یاشیل دونلو تارلالاری، ووقارلی داغلاری و حرمتلی خالق اولوبدور. مجنونون لیلاسی، آشیق غریبین شاه صنمی، قوربانی نین پریسی و... اولورسا، منیم ده ازل عشقیم «وطن» اولوبدور».

یاریم یاردیر، یاریم یارا؛

الینیزده اولان کتابین عنوانی «یاریم یاردیر، یاریم یارا؛». عنوان اؤزو گؤسته ریر کی بورادا ائله بیر اثریله اوز - اوزه گله جه بییک کی یاریسی سؤگی و یاردان صحبت

۱. حسین رزمی، یاریم یاردیر؛ یاریم یارا، تهران، ۱۳۸۵.

آچیر و قالان یاریسی دا درد، کدر و غمدن دانیشاجاق. ایلک آددیمدا بیر دوغولو،
دوشونجه لی شاعرین اوره ک سؤزلرینی اوخوماغا حاضرلنماق گره کیر. بورادا دوغو
قول - قاناد آچیر و شاعرین خیال پریسی محبت یوردونو اوچوشو ایله گزیشیر،
سؤگی ایله برابر دردلی ده تاپیر. آشاغیداکی بالاجا شعره دقت بویورون:

یاستیغمدان،

قوزانان

یا یلیم لار ...

قویما ییرلار

راحت یاتام گنجهلر.

اولمایا کی؛

ایچینده کی للکلر

گوئلله ن کهلک لردن

یولونوب!؟

بو بالاجا شعر، بوتون شاعرانه گؤزه للیک لره مالک دیر. بونو اوخودوقدا واز کئچمک
مومکون دئییل. بیر بالاجا دایانیب، بیرده اوخویورسان؛ داها آرتیق لذت دو یورسان.
یئنه اوخویورسان، بلکه اوره یینله ایچیرسن! بونا دئیرلر: - شعر!

بیلیر سینیز، شعریمیز زامانلا آددیملا شیب، آلچاق - اوجالاری گتیریده قویوب و
بوگون تجربه لری الده ائده رک مئیدانا گلیدیر. گنج شاعریمیز ده، گنج یاشینا
باخمایارق، شعریمیزین ائیش - یوققوشونا تانیشدیر. ائله بونا گؤره چالیشیر، چیرپینیر
و نهایت الی دولو میدانا گلیمک ایسته ییر و بیلیر کی شاعر اولماق اوچون سئیر و
سلوک ائتمه لی دیر. شاعر، ائله بونا گؤره کؤکسونده دؤیوش میدانی آچاراق، اوره یینی
گئیشلندیریر. بونون اوچون ده - یئنی دن یاراتماق ایسته یه رک - گئتمه یه معروض
قالیر:

ایندی کی اوره ییمده سیغما ییر اوره ک، گئدیرم یئنی دن یارانام گلیم!

بیر دۇیوش میدانی آچام سینمده، یایلیم لی داغلاردا تالانم گلم.

گئدیرم

گئدیرم

گئدیرم داها.

دوغرودان دا گنج شاعر هر بیر شعرینده یئنی دن یارانیب و یئنی دوشونجه-
دویغونو دیله گتیریر و هر بیر شعرینده اجتماعی اولاییلاردان الهام آلاق، شاعرانه
دیله و استعاره لرله ایمازلارلا سۆزونو یئتیرمه یه چالیشیر؛ «آه ... کؤکسوم بویو»
شعری نین بیر یئرینده بئله دئییر

هر دن دن؛

بیر سۆیود - بیر یاشیل اورکستر -

اودا چکیلدیر؛

قوقنوسلارین توی گئجه سینده

یانیق کرمی

چالینماق اوچون.

شعرین بو پارچاسیندا، شاعرین موسیقی و شعر عالمینده باغلانان ایلگی لر گۆز
اؤنوندە جانلانیر. بیر «سویود» و «یاشیل اورکستر» آدلانديراراق «ساز» آلتینی نظرده
آلمیش و نه گۆزهل ایمازلارلا شعر یاراتمیشدیر! بورادا من بیر تنقیدچی کیمی یوخ،
بلکه بیر اوخوجو کیمی، شاعره احسینت دئمە لی یم، چونکی شاعرین ادبیات عالمینده
احاطه سی گۆرونور. قوقنوس قوشونون اؤزه للیکلرینی نظرده توتاراق، «یانیق
کرمی» نین چالینماسی آدمی حیرتده قویور! شعرین سون پارچاسیندا بیر سونوجا
چاتیب، دئییر:

سونرا دا؛

من

اؤز سونومدان

یایلیم لارلا

باشلاندىم ...

سۆزو اوزاتمادان، بونو آرتیرمالی یام کی شاعرین هر شعرینده : شاعرانه گۆزه للیکلر، ایماژلار، استعاره لر و گۆزهل سۆزجو کلرله اوز - اوزه گلیریک. هر شعرین بیر معنالی عنوانی واردیر و بو عنوانلار اؤزلری شعر کیمی اورهیه یاتیر. «تاخنا دورنا» شعرینده، شاعرین شاعرانه باخیشینی گۆروب، خیال دنیا سییلا تانیش اولوروق. شاعر، دوو اولارین دو یغوسونو دو یور، ماوی خیال لاری گزی شیر، دورنانی ثانادیندان میخانماغی گۆروب، گۆزهل صورتده شعره چکی ر. «اؤز دردیمین، یاری منم» شعرینده، شاعرلی تانری اولادی بیله رک، تسلی وئرمه یه چالی شیر و نهایت بو عبارتله:

قورشون دو یغو گۆزلر

لک لره قان قوسدورور ...

یتیم قالان شاعرلره تسلیت وئیریر.

«حسین رزمی» جنابلاری، «یایلیم» تخلصونو سچمیشدیر. یایلیم ین شعرلرینده هم «یار» ایله تانیش اولوروق و هم «یارا» ایله. ایرایله یارا بیر - بیریندن آیری اولمامیشدیر. شاعر، «بیلیمس» شعریمیزه آرخالاناراق، دایاق اولموشدور. شاعر، آشیق فورمالاریندان باجاردیغی قدر یارارلانمیش، آنجاق بیر یئرده قالمامیشدیر. بلکه چالی شیر آشیق شعریندن یوکسه له رک، اونا یئنی لیک آرتیرمیش و دوغرودان دا باشاریلار گۆستریمیشدیر. شاعریمیزین دونیاسی باغلی بیر دنیا دئییل، توپلوموزون دردلی، شاعرین شعرینده دیله گلیر. نتیجه اولاییلر الینده ایشیق بایداسی اولان بیخیلان انسانین الیندن توتا بیلمیه ک؟

سولارین دورغون چاغی ایدی

سوکوت ایله قارانلیغین چالغی سی نین

اویغون

مورگولو گۆزلرین،

یورغون.

کور کوچه نین قوخموش چالاسیندا

بیر بایدا ایشیق، الینده اولان قیزین

چۆکمه سین گۆردوک

آمما!

الریندن توتما سینی

گوناہ بیلدیک!

من، سۆزو چوخ اوزاتماق ایسته میرم اوخوجولاری بو گۆزهل شعرلری اوخوماقدا
انتظاردا قویام. دوشونجه لی شاعریمیزه یئنی باشاریلار دیله ییب، ساغلاملیق
آرزایلاییرام.

یایلیمین باشقا شعر دفترین آدی دا همیشه کی کیمی شاعرانه دیر:

ساده سن و گۆزهل.

بیر سلام کیمی

بو دفتر قیسسا شعرلری احتوا ائده رک جیب کتابلاری سیراسیندا «پینار»
یایینلاری آراسیندا چاپ اولموشدور. بو ۸۴ صحیفه لیک اثر، ایکی ایفادا - عربجه و
لاتینجه - یازیلیمیش و هر بیر صفحه ده هر ایکسی ده اولموشدور. بیر نئچه
شعرینی بیرگه اوخویالییم:

گۆزه لسن عزیزیم

وطنیم کیمی

یاراقلارینلا

و

یارالارینلا.

قارانلیق گئجه دن هئج وحشتیم یوخ،
یالانچی گوندوزلر
قورخودور منی!

یارالاندیم کی اولم
سندن
اوتری

تونقال قالا کپه نه یین قانادیندان
لاله لرین اوجاغینا
گل
شعریمین قوجاغینا.

یاریم گوله
من
گولله یه
وورولدوم.

گۆزه لیر اولماسا
کیمدیر یاشایان؟

آند اولسون دنیزه
جومارام اودا،

بیر بنۆوشه منی

گۆرسه

یوخودا!

حسین رزمی - یایلیم یا قافلان جنابلاری نانو شعریمیزین متخصیصی دیرلر. اونون شعرلری قیسس اولاراق، معنا جهتیندن دولغون و داها گئیشدیر. شاعیرین باشقا شعر دفتری، «هارای سوکوت الیندن» کتابی دیر. بو کتابی پینار یابین ائوی چاپا حاضرلامیش و همیشه کی کیمی شاعیرین اؤز دقتینی اؤزوندە گۆستمکده دیر. بو دفتر ۱۳۹۰ جی ایلده یایلمیش و ایکی الفبا دا - عربجه و لاتینجه چاپ اولموشدور. بو دفتردن بیر نئچه شعر ییرگه اوخویالیم:

داغین دردی دیلیندن -

قان دامار داش گولوندن

سیندیرارام اؤزومو،

هارای ... سوکوت الیندن.

گۆزه لیر گول اکرلر

شهری اودا چکرلر

عاشیقلا رین کولونو -

گول دیینه تۆکرار.

سۆزو اوزاتمادان، بونو آرتیرمالی یام کی شاعیرین هر شعرینده: شاعرانه گۆزه لیکلر، ایماژلار، استعاره لر و گۆزه ل سۆزجوکلرله اوز - اوزه گلیریک. هر شعرین بیر معنالی عنوانی واردیر و بو عنوانلار اؤزلری شعر کیمی اوره یه یاتیر. «تاختنا دورنا» شعرینده، شاعیرین شاعیرانه باخیشینی گۆروب، خیال دونیاسییلا تانیش

اولوروق. شاعیر، دووارلارین دوغوسونو دویور، ماوی خیال لاری گزیشیر، دورنانی
 ثنادیندان میخانماغی گوروب، گۆزل صورتده شعره چکییر. «اؤز دردیمین، یاری
 منم» شعرینده، شاعرلری تانری اوولادی بیله رک، تسلی وئرمه یه چالیشیر و نهایت
 بو عبارتله:

قورشون دوغو گۆزلر

للک لره قان قوسدورور...

یتیم قالان شاعیرلره تسلیت وئیریر.

قافلان، آذربایجان موسیقی سی ایله یاشاییب، بؤیوبودور. زنگانا کؤچمه میشدن
 اؤنجه، اؤلکه میزین گۆرکملی آشیغی «اوستاد عمران حیدری» یانیندا «ساز» اؤیره نیب
 و همین ساز، شاعری اؤز آنا توپراغینا وورغون ائدییدیر و بو وورغونلوق سبب اولوب
 قافلان چوخلو شعرلرینده آشیق شعر فورماسینا علاقه بسله سین. بونو دا آرتیرماق
 لازیمدیر قافلانین آتاسی، گنج شاعیریمیزده بؤیوک اتکی بوراخییدیر. شاعر
 دئمیشکن «آتام اوشاقلیقدان منه اؤیرتدی کی همیشه وطن قاشی سیندا هر وطن
 داشی نین اؤنونه «باش ایمک گره ک». آتام اؤزو ده هنردن بهره لی ایدی. موسیقی
 آلت لری دوزه لدر. همی ده رساملیقدا الی واردیر. قافلان تخلصونو او منه
 بیه نمی شدیر».

شاعیر، ساز هاوالاریندا شعرلر یازیب، بلکه ده اوخوموشدور:

اویناقلا یار اوره ک لر آذربایجان دئینده،

آل بزه نر دیلک لر آذربایجان دئینده.

اوخور بولبول اوخو یار عشقه یووا توخویار

گونش گول تک قوخویار آذربایجان دئینده.

تتله اینجی دوزولر بئلده ایپک بوزولر

کۆنلوم قوپوب اوزولر آذربایجان دئینده.

تتلی سازیم سازلار شعر باغیم یازلار

«قافلان» ائله نازلار آذربایجان دئینده.

شاعر، خالق ماهنی لاریندان، ائل ادبیاتیندان باجاردیقجا یارارلانیدیر. خالق

ماهنیلاری ایچینده «ساری بولبول» آدلانان شعره بیر بنزه تمهده یازییدیر:

قیش فصلیدی ناله ائله

گول هجرینده زاری بلبل.

اورهک تتلین وئرر یئله

سن چالاندا سازی بلبل.

غم قالیران تایا - تایا

باشی قالخیب دئییر آیا؛

دار گونلری سایا - سایا

عومروم اولدو یاری بلبل.

آلولودور آهیم منیم،

غم اولوبدور شاهیم منیم،

یوخ سینمده شاهیم منیم،

سه سله گل سین «یاری» بلبل!

«قافلان» تۆکر سوزلی یاشلار،

داغ دۆشوندن چایلار باشلار،

قار دا یاغسا یاتماز قوشلار،

قووار باغدان ساری بلبل.

شهریمیزین گنج شاعری قافلان، آنادیلیمیزین اینجه لیک لریله تانیشدیر، بؤیوک باجاریقلا ایشه آپاریر. دوغرودان شهریمیز بتله بیر شاعری قوجاغیندا بسله دیگینه گووه نه بیلر. اومید زنجان درگیسینی بیر ایلدن آرتیق گۆزهل شعرلریله ایشیقلا ندیریر. قافلان، آشیق شعرى فورمالاریندا چوخلو شعر یازیمسا دا، ایندی سربست شعرلرده باجاریغینی گۆسترمکده دیر. قافلانین دوغوسو، مفکوره سی و یارادیجیلیغی شاعرانه دیر. شهبه سیز زنگانین آذربایجان ادبیاتینا نئچه دهیرلی بخش ائتدیگی شاعرلردن بیرسی ده حتما قافلان و اونون اثرلرینی سایماق اولار. گنج شاعیریمیزه نائلیت لر دیله ییب، گلن ساییلاردان شاعیرین سربست شعرلریندن اؤرنک وئرمه گی سۆز وئریک.

ادبی آراشدیرما - آنا چینار کتابی

عبداله مرادی

زنگانین گؤرکملی و باجاریقلی شاعری عبداله مرادی «بالاش» تخلصو ایله آذربایجان ادبیاتینا «آنا - چینار» ادلی اثرینی تقدیم ائتمیشدیر. بو کتاب، زنگانین تورکجه کتابلارین ان دهیرلیسی دیر. زنگاندا تورک دیلینده چوخلو کتابلار یاییلسا دا، «آنا چینار» اونلارین ان دهیرلیسی ساییلیر. بو اثر زنگان لهجه سیندن یوخاری قالخیب و ادبی دیلیمیزه قوشوبدور. شاعر بورادا اؤز درین مفکوره سی ایله یاناشی آنا یوردونا، ائلینه و دیلینه بسله دیگی محبتی تصویره آلیدیر. او، بیر خالق شاعری کیمی اؤز فرهنگینه، دیلینه و خالقینا آرخالانیر؛ بو زنگین مدنیت خزینه سیندن اؤز اثرلرینه اینجیلر سئچیب، شعرلری نین بئلینه دوزور. دوغرودان دا ایندییه قدر زنگاندان بئله بیر شاعرین چیخماسی معاصر ادبیاتیمیزا یازدیغی اثرلر: بوچقا، خالق شاعری، و آیری نئچه پوئما، عبداله مرادینی معاصر ادبیاتیمیزین اؤنوننده گئدهن شاعرلر سیراسیندا گتیرمه یه امکان یارادیر.

ادبی بیر رسم اولاراق شعر کتابلارینا بیر اؤن سؤز یازارلار. گاهدان بو اؤن سؤزو شاعر اؤزو و گاهدان دا بیر باشقا تانینمیش عالم و یازار بو ایشی گؤره ر. آنجاق بو اؤن سؤزو یازان، شاعر دن اوستون اولمالی گره ک. آنا چینار کتابینا اؤن سؤز یازان بؤیوک

عالم و خوجا اولان کاظم مکملی اولموشلار کی بیلیم یوردونون اؤیرهتمنی اولاراق، یازمیشلار، بلکه ده تورکجهیه او قدر تانیش دئییلر. هر حالدا بئله آرزیلاییریق کی شهریمیزده - زنگاندا چاپ اولان کتابلار، معیار دیلیمیزی و یا ادبی دیلیمیزی دوزگون ایشه آپاراراق، گۆزهل کتابلاریمیز اولسون.

بوگون آذربایجان ادبیاتیساحه سینده، زنگان شهری نین نئچه دهیرلی شاعری واردیر کی قوناق قاباغینا چیخارتمالیدیرلار. بونلارین اؤنونده عباله مرادی بالاش تخلصو ایله تانییر. بالاش شعرینده دریم معنالار، گۆزهل ایهاملار یاتیب، انسانین پاک دویغولاری درین و گئنیش معنالاریلا دالغالانیر. مرادی شعرلینده خالقیمیزین دردلی سؤیله نیر، یارالار دئشیلیر، شاعر اونلارا ملحم آراییر. اوزون - قیسسا پوئمالاری شاعرانه دوشونجه لرله، انسانی دویغولارلا جانلانیر. ایندییه قدر بو شاعرین ایکی شعر دفترینی گۆرموشوک؛ بیرینجی «آنا - چینار» آدیندا خالق آراسیندا یاییلیب، ادب سئوهرلر طرفیندن قارشیلانیدیر. آنجاق ایکینجی کتاب «شاختا وورموش آرزیلار» آدلاناراق چاپ اوچون حاضرلانمیش، هله یاییلمامیشدیر. بو ایکی شعر دفترینی توتوشدوراندا شاعرین شعر ساحه سینده بؤیوک آدیملار آتدیغینی گۆروروک. ایکینجی اثری بیرینجی اثرین داها یوکسک سویه لی، داها زنگین - دولغون و شاعرانه دیر. فورما جهتیندن، هابئله محتوا جهتیندن چاغدش شعریمیزین ذیروه سینده دایانان شعر دفتری دیر.

بالاش ۱۳۳۶ جی ایلده زنگاندا آنادان اولموش، تبریزین بیلیم یوردوندا پئسیکولوژی بؤلومونده ماڈون اولموش و تورک ادبیاتینی اؤز علاقہ سی اوزره مطالعه ائتمیش و درین معلوماتا و ملی دویغویا مالک اولموشدور. شاعر ۱۳۶۳ ایلینده مطبوعاتلارلا علاقہ بسله ییب، شعرلی بوتون ایران ساحه سینده یاییلان درگیلرده چاپ اولموشدور.

بالاشین شعرلینده دالغالانان گوجلو خیال، بدیعی تاییلولار، درین دوشونجه لر اولموشدور. شاعر، شعره خالق سعادتیی اوغروندا چالیشدیغی نا گۆره باخیر. او، شاعری

بیر بال آریسینا اوخشادیر کی مین چیچه گه قونوب، اونلارین شیره سین آلیب، بلکه بیر مئقال بال وئرسین. شاعر، اؤز ایشی نین سمبول لارین خالقین یاشاییشیندان، درد لریندن، ایستک لریندن سئچیب، اؤز تجربه لرله قاتیب - قاریش دیریب و خالقین سعادت یولوندا شعر یارادیر. بئله بیر شاعرده ظریف و اینجه دویغولارین آشیب - داشماسی، سؤز جوکلرین یونتالاییب - بزه مه گوچو و استعدادی اولمالی دیر. بلکه گؤزهل ایماژلار، سیمبوللار یاراداراق شعر قوشا بیله.

شاعرین بیرینجی دفترینده گؤزهل شعرلر واریدی. آنجاق ایکینجی دفترینده اولان شعرلر، دوغرودان دا معاصر شعریمیزین گؤزهل نمونه لرلی اولاییلر. «رابطه نین سون گئجه سی» بیر توپلومسال پوئمادیر، اوندا یارانان تابلو قارا اولورسا داییر قوجا قالدینین یاشاییشینا حصر اولموش و جامعه میزین درد ی دیر. بوچقا: پوئماسی چوخ شاعرانه اولاراق، اوندا عشق - سئوگی و وفا دالغالانیر. «فایتونچو» پوئماسی ناستولوژیک بیر اثر دیر و هامیدان گؤزهل «خالق شاعری» دیر کی شاعرین دوشونجه عالمی و ایستک لری بورادا آچیق لانییر. شاعر اؤزو ده بئله بیر شاعر دیر:

نه خانلارین، نه بیگلرین

نه بیر قودورقان سولطانین

قارشسی سیندا اگیلمیشم

نه قوللوغوندا دور موشام.

نه بویالایب پیشیک کیمی

سورفاسینا گؤز تیکمیشم

نه اللرینده ن پای آلیب

سوموک اوتوب قودورموشام ...

بئله بیر شاعر، تکجه خالقینا آرخالانایب، خالقیندان اومور:

اومسامدا پای، اؤز خالقیمین

وارلیقیندان پای اومموشام.

بالاش، درد شاعری دیر، ائل شاعری دیر، ائللین دردلرینی تاپیب، آچیقلایب، اونا ملهم آخارما فکرینده دیر. فردی احساسلاردان اوزاق گزیر:

من نئجه گولدن سؤز آچپ؟
 من نئجه یاردان سؤیله ییم
 من نئجه بوش سؤزلریلن،
 اؤز خالقیمین باشین قاتیم؟
 من نئجه دردلی خالقیمی،
 یونگول سؤز ایلن آلدادیم؟
 اوتانمایب هذیان قوشوب
 دوز یئرینه یالان ساتیم؟!

بالاشین گلجه یینه بؤیوک اومودلار بسله میمشیک، گلجه کده آذربایجان ادبیاتی نین بؤیوک شاعرلریندن اولدوغونو اینانیریق. شاعریمیزه ساغلام یاشایش و یئنی نائلت لر دیله بیرم.^۱

اؤن سوز:^۲

تورک شعرى گون به گون بوداقلانیر، چیچکله نیر، گولجه نیر. شوبهه یوخدورکی شعریمیز، دنیا ادبیاتی سوبه سینده، آیری خالقارین ادبیاتی ایله آیاقلاشمالی دیر. بو گون یئر کوره سی نین دارما - داغین، پیتلاشیق و تکنیکال دوروموندان، انسانین پناه گتیردیگی^۳ یئر، ادبیاتینان واینجه صنعت دنیاسی دیر. بو حال - هاوا، آز زاماندا انسانى یاشایشین چتین لیکلریندن قوتاریب، یئنی بیر دنیا یا آپارماسی، بؤیوک بیر نعمت دیر. شعر، انسانین ایستتیک ذوقونو، اینجه روحونو و یوموشاق دوغوسونو راحتلایر.^۴

۱. بهار زنگان، سایي ۷۷.
 ۲. ساختا وورموش آرزیلار، مقدمه، زنگان، ۱۳۸۲.
 ۳. سیغندیغی.
 ۴. دینجلدیر.
 - همن.

چتین لیکلری قالدیرماق اوچون، دردلری دوزگون تانییب درمان ائتمک اوچون عاطفی وسیله، همان شعر، ادبیات و اینجه صنعت دیر. تانیما یوللاری چوخ اولورسا، عاطفی یول، اینجه صنعت دیر. بئله لیکله بوگون شعر، انسانی اؤز مبارزه سی اوغروندا، دردلری تانیماق اوچون، اینسان روحونو- دویغوسونو اینجه لیب دینجلمک اوچون بیر وسیله اولایلر.

شعریمیز زامانلا آدیملامالی و خالیقیمیزلا آياقلاشمالی دیر. چیرکین لیکلری دئشه له ییب، یاخشیلیق لاری و گؤزه للیکلری اوزه چیخارماق اوچون، بیزه یول گؤسته ریجی اولان هامان شعریمیز اولاجاقدیر.

آذربایجان تورکجه شعر، بوگون ایره لی گئدیر، داها داغدان، جیراندان، آلاگؤزلو، سورمه لی قاشدان اوزاقلاشیر. ۵۰ ایل حیدربابایا سلام، شعریمیزی آردیجا چکدی. بو، اؤز یئرینده دهیرلی اولورسادا، بوگونون ایستک لرینه جواب وئره بیلمیر. بوگون شعرین قارشیندا یئنی ساحه لر، تازا قونولار، ژانرلار و سؤزلر یارانیر. شاعیر زاماندان گئری قالماق اوچون دوشونجه سین یئنی بیر اوصول ایله خالقینا چاتدیرمالی دیر. اونون دوشونجه سی دویغوسوایله قاریشیب، گؤزه ل سؤزلرده جانلانیب اوخوجونون ایینه چاتیر. شعریمیز گؤزه للیکلری گوجلندیریب ایشیقلیقلار یارادیر، قارانلیقلاری بوغور. بویولدا وزن، آهنگ، قافیه مومکوندور یاردیمچی اولسون، یوخسا ال - آیاغی توتورسا، شاعیر، اونوقیراغا قویور! بؤیوک شاعیریمیز - عبدالله مرادی نین شعرلری بئله دیر.

عبدالله مرادی ۱۳۳۸جی ایلده زنگاندا آنادان اولوب، یونیورسیته نی بیتردیکدن سونرا، آزاد ایش ایله مشغول اولوب، آنجاق آنادیلی نی آچاندان بری، سؤزلری آراییب شاعر اولماق اوچون چالیشیب. بوگون مرادی به یین شعرلری بیزده دوشونجه یاراتماق اوچون ائتکی لی اینجه صنعته چئوریلیر. ایلك دؤنه اونون آنا - چینار کتابی، شعر سئوهرلریمیزی سئویندیردی، اوره ک لرینه دوم - دورو شعر شهیدینی دادیزدیردی، ایندی ده «شاختا وورموش آرزیلار» لا اوره ک لری داها قیزقینلادیر، سوسوزلادیر، شاختا کیمی یاندیریر.

عبداله مرادی « شاختا وورموش آرزیلار » اثرینی « خالق شاعیری » عنوانیله باشلاپیر.

بو شعر تکینه بیر دهیرلی کتابدیر. اورادا، معنویت عالمینده یاشایان شاعیرین بوتون دهیرلی کیفیتلریله برابر اونون دوزگون دویغوسونی، ایستگینی، ووقارینی اوره چیخاریر. دئدیگی سۆزلره ده دوز جالییب، عاطفه یوگو آرتیراراق گۆزهل شعر یارادیر.

مرادی تکجه اؤز فردی دویغولارینی سؤیلهمهیی «شعر» بیلیمیر! او فردی دویغولارینی، داغدان - باغدان دئمکله خالقین باشینی قاتماق، یونگول سۆزلرله آلماتماق ایسته میر؛ هذیان قوشوب، یالان ساتمیر. او، خالق شاعیری دیر، خالقینا اینانیب، اونا آرخالانیر. بیرسیرا شاعرلر کیمی اوزده شعار و ئریب، دالداخالقا قنیم چیخمیر. بو کتابدا « بوقچا » آدلی بیر پوئمادا واردیر. بو اوزون شعر، تکینه بیر کتاب و بیر مستقل اثر دیر، رومان دیر. مدرن بیر شعر دیر. شعرین موضوعو بیر تاپماجا کیمی گیزی قالیپ، داستان ایره لی گتتدیکجه بو تاپماجانی بیلیمک هیجان یارادیر، هامی تاپماجانی تاپماق ایستیر. موضوع بودور کی بیر قادین ایللر بویو شهرین کوجه لرینده گزیر، اینده قولتوغوندا، اولان بیر بوقچانی اؤزوندن آیرمیر، باغرینا باسیر. بو بوقچادا نه وار؟ هئج کیم بیلیمیر. نهایت قادین اولور. بوتون شهر اهلی تۆکولورلر تاپماجانی تاپماغا...

تاپماجا تاپیلیر...! من ده بورادا چوخ ایضاح اتمک ایسته میرم بلکه ایستیرم اوخوجولار اؤزلری اوخویوب و لذت آپار سینلار.

شاعیر، بؤیوک و سارسیلماز بیر استقامته مالک دیر، شاعر درین دوشونجه لی، اجتماعی باخیشلی، خالق قارشیندا باشی آشاغی و فروتن بیر انسان دیر. سۆزلرینه گلدیکده، مرادی بیگ هر اوخوجونو شعرینی آردیجا چکیر، اوخوجودا دویغو و هیجان یارادیر، سۆز و دئیش گۆزه للیگی ایله چکیر، بلکه ده سحر اندیر و بئله لیکله سۆزونو یتتیریر. اونون شعرلرینده بوروشدورما یوخدور. هرزاد، آیدین -

آچیق و ساده شکیلده دئییلیر. بوساحده مرادی جنابلاری آذربایجاندا ساناز بیر شاعر دیر. سؤزلرینی چوخ اوزاتمیر، بیغجام شکیلده، گره کلی سؤزلرله و ساده دئییش ایله، دوشونجه لرده یئنی جیغیر آچیر، اینام بسله دیر؛ قیسا دئسک: مرادی ده یرلی بیر شاعر دیر و شعرلری خالقیمیزین بوگونکو اینام و دوشونجه سینی عالی کیفینده داشییر.

شاختا وورموش آرزیلار ۱۳۷۸ ایلینده چاپ اوچون حاضیرلانمیشدیر، آنجاق مادی امکاملارین اولمادیغیندان بوگونه قدر ایشیق اوزو گوژمه میشدیر، آما شعرلری دوستلار دیلینده و اوره یینده ازبر اوخونوردو. ایندی همین دوستلار یاردیمی ایله تورک شعر ی نین ماراقلیلاری نین الینه چانیر. مرادی جنابلارینا ساغلیق، اوزون عؤمور و یئنی نائلیت لر دیله یه رک، گله جه یه گوژ تیکمیشیک بلکه شعریمیزین چیچک له نیب بوداقلانماسینا شاهد اولاق.

۸۴/۸/۴

شعر^۱ انسان روحونون، دو یغوسونون یارانیشی دیر. دو یغو عالمی گئنیش دیرسه شعر دنیا سی دا همین او قدر گئنیش دیر. چاغداش انسانین چاغداش دو یغوسو، چاغداش دوشونجه سی وار دیر. بوگون آنا دیلیمیز ده چاغداش اولمالی دیر. شعریمیز ایندی کی ایستک لری، چاغداش ویئنی دو یغولاری بیلدیرمه لی دیر. آنا دیلیمزده چاغداش شعر سؤیله مک لازیم دیر گره کر دیر. بونون گره کلیگینی سؤیله مک دن منظور بو دئییلدیر کی بیز حسن او غولاری، نسیمی، فضولی، واقف و شهر یالاری قیراغا قویوب، آیری بیر هاوا چالاق؛ یوخ، بیزیم کؤ کوموز، گوده میز محکم اولورسا، یئنی شعریمیز ده محکم اولوب و دایاناق لی اولاجاقدیر. شبهه یوخ دور کی دونه نی اولمایانین بو گونده اولمایا جاق دیر. بوگون ائله یئرده دایانمیشیق کی دونیادان خبردار اولدور غوموز اجارینداییق. دنیا دورومو، هنردن

۱. شاختا وورموش آرزیلار، همان.

اولان انتظارلار، هنرین دورومو هر صنعتکاری دوشوندورور. بوگونون شاعری، خالقیمیزین گون مجادله سینده اشتراکلی دیر. او، مختلف مکتبلری - گرچکلیک (رتالیزم)، روماتتیزم، توپلومسال گرچکلیک (سوسیال رتالیزم)، گرچکلیک اوستونو (سور رتالیزم)، قورومالجیلیق (استروکتورالیزم) و نهایت، پست مدرنیزمی تانیمالی و اوندان یارارلانمالی دیر. أمما گاهدان دا یاراشیرکی انسانلاری انسانلیقا، انسان سئوه رلیگه و انسانلارین اعلا اؤزه للیک لرینه: دوشونجه، گؤزه للیک، درد لرین دوشونمه سینه چاغیر سین.

ادبیات ساحه سی، جغرافی سینیرلارینی آشیب کئچیر. کلاسیک حصارلار اونون ال - آیاغینی توتامالی دیر. شهریمیزده بؤیوک آذربایجان خالقینی تمثیل ائدهن شاعرلریمیز وار دیرکی بونلارین اؤنونده عبدالله مرادی (بالاش) بوشاعر، دایانیدیر. یونیورسیتته نی بیتیردیکدن سونرا خالق آکادمیاسینا داخل اولوب و بورادا یازیب - یوزماغا باشلامیشدیر. بوندان اول، اونون «آنا چینار» کتابی هر شعر سئوه ر - اوخوجونو اؤزونه چکمیشدیر و ایندی ایسه «شاختا وورموش آرزیلار» گؤز اؤنونده دیر. بو شعر دفتری قاباکیندان داها گؤزه ل، داها دوغولوو داها شعر یتیله دولودور. شاعر دردالیندان، اتل قایغی سین چکمه سیندن شاعر، داها دوغروسو «خالق شاعری» اولموشدور. بو عنوان آلتیندا سؤیله دیگی شعر ی بئله باشلاییر:

نه خانلارین، نه بیگلرین
 نه بیر قودورقان سولطانین
 قارشسی سیندا اگیلمیشم
 نه قوللوغوندا دور موشام.
 نه بویالانیب پیشیک کیمی
 سورفاسینا گؤز تیکمیشم
 نه اللریندهن پای آلیب
 سوموک اوتوب قودورموشام ...

اومسامداپای، اؤزخالقیمین
وارلیقیندان پای اومموشام.
شاعر شعر دنیاسینی بئله آچیقلاير:

من نئجه گولدن سؤز آچپ؟
من نئجه یاردان سؤیلهييم
من نئجه بوش سؤزلرین،
اؤز خالقیمین باشین قاتیم؟
من نئجه دردلی خالقیمی،
یونگول سؤز ایلن آلدایم؟
اوتانمایب هذیان قوشوب
دوز یئرینه یالان ساتیم؟!

شاعر گۆزه للیگی دانمایب، اوداگۆزه لره وورولوب. اؤز پایجا الهام آلیر. أمما:

ایندی بودور منیم سؤزوم
من خالقیمین شاعیریيم
تکجه اونا اینانمیشام
آنجاق اونا باش ایهرم!

و بونا اینانیرکی:

شعریمین ایلهام قایناعی

اؤز خالقیمین وارلیغی دیر.

ونهایت دلیم - دلیم دوغرانسادا، منلیگین اونوتمادیغینی و ایلقاریندان ال
چکمه مہیی نی سؤیلهيیر. شاعرین بو شعرى بوتون مضمونو و فورماسی ایله شاه اثر
ساییلیر.

مرادی، کیچیک حادثه لردن گؤزهل صحنه لر یارادیر. انسانلارین منلیک لری اونو دوشوندورور. پئسکولوژیک حاللاری نظرده توتاراق، بدیعی فیکیرلر یارادیر.

«چرچی» شعرینده، اؤزائلینین ساده آلیش - وئریشینیه و آیین تریله چؤره ک قازانماغی، ائل ایچینده شنلیک یارادان و شنلیک تمثیل چی اولان چرچی نی تصویره چکیر. «چردک» شعرینده اوشاقلیق خاطیره لرینی یاد ائدیپ باجی - سینی بویماقسیز قالماسینا حایفسییلانیر و «چراغ» شعرینده - ۲۱ اینجی عصرین باشلانیشیندا بیر داملا ایشیق آختاریر.

«خئیرات» آدلی شعرینده موس - موس ائدهن انسانلارا توققوشور:

قازانلاری آسمیشدیلار.

گلیب گئدن چوخ چوخدو...

بیر نئچه گون بوندان قاباق

منیم آبام اولموشودو

اؤلنده هئچ کیم یوخودو

قویلاياندا بئس - اون نفر

آما بوگون چوخ چوخودو!!

هر حالدا، مرادی، تکجه زنجان شاعری یوخ، بلکه بوتون آذربایجان خالقی نین بو یوک شاعری دیر. دوران اونا ظلم ائدیپ، یاشایشین چتین لیگی اونو شهریمیزین بیر بو جاغینا باسیسادا، هئج زامان وقارینی سیندیرماییب، و اوجا سسله دئییر:

یئین، ایچین

قیرین، تۆکون

کسین، بیچین

آما

قویمام قارا مال لار کیمی
پالچیق آیقلی سوخولوب
بو باخچانی سیز پوزاسیز.
قلیمی سیندیران کیمی،
وقاریمی سیندیراسیز!

هئج بیر شئی شاعری ظلم کیمی آجیقلا ندیر ما بیر. او «املیک قوزو» شعرینده
ظلمه قارشى عصیانى تصویره چکیر، بوردا گۆسته ریر کی بیر بالاجا قوزو آناسیندان
سود امن چاغدا، خانین قوناغی گلیر و قوناق اوچون بالاجا قوزونو شیشه سوخورلار.
هله آغزینداکی سودو اوتمامیش، سودو قانیله قاریشیر و قویون، قوزو سونا باخیر، بو
تصویر شاعرانه گۆزه لدر کی همیشه لیک شارین نفرتینی ظالم لره قارشى او یادییر.
معاصر شاعر لریمیزین ایچینده بئله گوجلو، بئله دردلی، بئله باجاریقلی، بئله
دوشونجه لی شاعر چوخ سانازدیر و عبدالله مرادی بو آرادا قالارقی و بؤیوک
شاعر دیر.

«شاختا وورموش آریلار» کتابی نین اوخوماسینی بوتون شعر سئوهر
انسانلارا توصیه ائدیپ، گۆر کملی شاعریمیزه یئنی نائلیت لر دیله بیریک.

۱۳۷۸ زنجان

خلق شاعری

نه خانلارین، نه بئی لرین
نه بیر قودورغان^۱ سولطانین
قارشى سیندا اگیلمیشم
نه قوللوغوندا دور موشام.

۱. قودورغان: هار.

نە بویلا نیب پیشیک کیمی
سورفاسینا گۆز تیکمیشم
نە ال لریندەن پای آلیب
سوموک اوتوب قودور موشام.

قیزیل، گوموش قاب قاچاغین
دادلی، دادلی یئمکلری
آنجا ق منە قان قوسدورار
سانجیلادار، کسرمنی.

اۆزگە لرین سورفاسیندان
ال اوزادیب توتسام تیکە
آغی کیمی دەلر منی
دوغرایار اۆلدورەر منی.

اومسامدا پای اۆز خالقیمین
وارلیغیندان پای اوموشام
منە مقدس دیر اونون
قیزغین اتی، ایستی جانی.

بالدان شیریندیر من اوچون
سۆیودلویون کۆلگە سیندە
میلچک لری کئف لندیرەن
یاغلی قاتیغین ایرانسی.

من بیر اۇچ دن نَن اۆتور
الە باخان تویوق کیمی

نین بوجاغیندا سیخیلیب
بو یون بوروب یاتمامیشام.

منلیگیمی، وارلیغیمی
میندار لاییب قاتمیشام
ایلقاریمی،^۱ اینامیمی
یوز آلتینا^۲ ساتمامیشام.

سانماکی من اؤزباشینا
قارنینی قات قات پیی باسان
او درد سیز هذیانچی کیمی
دردسیز لییمدهن یازارام.

یوخسادا نازلی قیزلارین
گۆزەل لییندن سۆز آچیپ
یا توخلوغومدان گئییریب
گئییرمهیی سۆز سانارام.

چتین سیناقلاردان^۳ چیخیب
قانلی دۆیوشلر گۆرموشم
حادثەلر تاپداغیندا
عمر بویو تاپدانمیشام.^۴

۱. ایلقار: عهد، پیمان.

۲. یوز آلتین: قدیم قاراپول واحدی.

۳. سیناق: امتحان.

۴. تاپداق: سیندان.

اورهک یاغین اریتمیشم
قارانلیقی سؤکمک اوچون
بیرزینه گۆز چیراغ کیمی
یئلده، کولکده یانمیشام.

گۆز اچمیشام درد گۆرموشم
اۆز آنامین امجگینندن
سود یئرینه درد اممیشم
گلدیکجه درده دولموشام.

قارا زامان دئیرمانی نین
دیشلرینین آلتیندا من
بیر دن کیمی دارتینمیشام
سونراسی شاعر اولموشام.

من نئجه گولدن سۆز آچیب؟
من نئجه یاردان سؤیله ییم
من نئجه بوش سۆزلرایلن،
اۆز خالقیمین باشین قاتیم؟

من نئجه دردلی خالقیمی،
یونگول سۆزایلن آلدادیم؟
اوتانماییب هذیان قوشوب
دوز یئرینه یالان ساتیم؟!

کههنه ناغیل لاردا گلن
خولیالی عالمده گزه
دئودن، پری دن سؤیله مک
ایندی داها گولمه لی دیر.

آدام دونوندا دئو اولان
اؤز عصریمیزده آز دگیل!
کیم، قورخولو، بوینوزلو دئو
اونون یانیندا پری دیر!

گۆزەل لییی من دانمیرام
من ده گۆزەل وورغونویام^۱
من ده گۆزەللیک سئوهرک
پاییمجا ایلهم آلام.

من ده اسنده یاز یئلی
بیر یئنی احساس تاپارام
آچاندا داغلار چیچگی
من ده قرارسیز لایارام.

منیم ده قیلدان آسیلان
بودلی وورغون کۆنلومو
نازلی گۆزەل لر دیندیریب
سوزگون باخیشلار تیتره دیب.

اونلاری گۆرمکدن اؤتور
منیم ده صبریم کسلیب
یولدا دوران سؤیود کیمی
منیم ده دیزلریم اسیب.

منیم ده شعریمده یاشیر
بیر آلاگۆز خاطرەسی

۱. وورغون: وورولموش، شیفته.

سطلرلرینده گۆرونور
ایتگین بیر آرزى نین ایزی.

رؤیالار اوسته قورولان
گۆزهل لیکلر دنیا سیندا
منی ده چوخ دولان دیریب
شعریمین ایلهام پری سی.

سئومک، سئویلیمک انسانین
ایکی بؤیوک قدرتی دیر
اولماسا بونلار کیمسه ده
انسانلیغا بیر یوکدور او.

طبیعتین جلوه لری
گول اوزلولر گۆزهل لییی
بیر کیمسه یه خوش گلمه سه
انسان دگیل کۆتوکدور او.

آما بوگون منیم ده بیر
زنجیرلریلن آسلانان
چیئنلریمده یئر سالان
« دوشونجه » آدلی یوک واریم.

او دور کی گاهدان دا گره ک
ایاقلایام اؤز کؤنلومو
یوخسابوتون یالان اولار
شرافتیم، اعتباریم.

ایندی بودور منیم سؤزوم
من خالقیمین شاعری یم

تکجه اونا اینانمیشام

آنجاق اونا باش ایهرم.

شعیریمین ایلهام قایناغی^۱

اؤز خالقیمین وارلیغیدیر

اودور منه قیمت وئرهن

یادائللی نی نئیلیهَرم.

قوی منی سیندیرسین زامان

قوی منی اینجیتسین فلک

ائل قایغی سی^۱ چکنلرین

اوره ک لری قانلی گره ک.

بیر یورولماز یولچو کیمی

من بو یولون یولچوسویام

یولدان ائده بیلمز منی

چؤکسه دومان، قوپسا کولک.

منلیگیمی اونوتمارام

ایلقاریمدان ال چکمرم

ترسه فلک قارا زامان

مین فیرتانا^۲ اویناسا دا.

اودلو، آلولو گوئلهر

۱. قایناق: منبع.

۲. قایغی: تَعَصَب.

۳. فیرتانا: اویون.

باغریمی شان شان دلسه ده
ایتی قلیج لار جیسمیمی
دیلم، دیلم دوغراسادا.

اسفند ۶۹

دالغا

زنگانین گنج، احساسلی و استعدادلی شاعرلریندن بیرسی ده پرویز سودی "دالغا" تخلصو ایله آد قازانمیشدیر. پرویز ۱۳۴۷ جی ایله زنگاندا چاپلاق محلّه - سینده آنادان اولوب، ۱۳۶۶ جی ایله دیپلم آلیب و ایندی ایسه آزاد ایشده چالیشیر. شاعر اؤزو دئمشکن، اوشاقلیقدان شعره وورغون اولوب، خوش ساهاتلارینی حافظ و واحیدین غزلریله کتچیرمیشدیر. پرویز سودی ۱۳۶۸ جی ایلدن شعر یازماغا باشلایب، ایندی بیر دهیرلی غزل شاعری کیمی شهریمیزده تانییر. اومید زنجانین تورکی صحیفه سینی اؤز گۆزهل شعرلریله چیچکلندیریر. بو گنج شاعیره «دالغا» تخلصو یاخشی یاراشیر، چونکی احساسی و شعر استعدادی گونو - گوندا داها دالغالانیر. دالغا غزل شاعری دیر و زنگاندا غزل سویه سینی تمثیل ائدیر. بونو دا آرتیرمالیام دالغا اؤز اوستادلارینا حرمت بسله ییب و اونلارین آدینی چکمک اوچون ده اصرار گۆسته ریر. اونون ایلك اوستادی زین العابدین اومیدی و «.....» اولاراق اؤز تشکورلرینی ده بیلدیریر. ایندی بیر غزل:

آنم لایلائی دئیهن گونلر سارانئ اوخشایار آغلار،
آرازدان قوشمالار سؤیلر بولودلار تک دولار آغلار.
آنم حسرتلی کۆتلونده دیارین یادلایان چاغدا،
قیشا یایدان دئمک ایستر خزان وورموش باهار آغلار.
منیم تک سیزلایان عاشیق، سؤهر آخشاملاری آما،

گونش باتدیقجا داغلاردان بولدولار تک آخار آغلار.
 سۆزوم سینمده جوشموشکن عاشیقلار سازلاریت کؤکلر،
 منیم نیسگیل شعریمله قوجاقلاردا سه تار آغلار.
 کوراولو سینیه باسمیش سازین دیلندیره ن گونلر،
 وطن شعرین هجر سؤیلر، نبی اوخشار، نگار آغلار.
 خزان اسدیکجه باغلاردا آخار سۆز بال کیمی دیلدن،
 باهار عشقیله گلشنده خزل سیزلار، غبار آغلار.
 آنام لایلائی دئمک ایستیر، دئمه! سن اوغلوون جانی،
 دئینده غملى لایلائی قوجالمیش روزگار آغلار.

دالغا، گۆزهل تعبیرلر، استعاره لر، عباره لر و اصطلاحلاری شعرینه قاتاراق، بئله بال
 کیمی شعرلریندن نغمه لر آخیب - گلیر. او، گئیش مدنتمیزدن اینجی لر سئچیب،
 شعرى نین تتلرینه سانجیر. شاعرین غزللری آز دئیلدیر. بو غزللرین هامیسیندا
 آنادیلیمیزین، ائلیمیزین و یوردوموزون الهام باغیشلايان موضوعلارینی گۆروروک.
 اونون لیریک شعرلرینده ده دده قورقود، کوراولو، نبی، سارا، نگار، هجر و باشقا ایگید
 ارلر و قادیتلار، هابئله یوردوموزدان قره باغ، قره داغ، آراز، ساوالان و... آد چکیلیر.

دده قورقود سازی چال، قوی قان اوره کله دیله گل سین،
 ائله چال سازی کی باغریمدا دیلکله دیله گل سین.
 لاله غسل شهادت ائله یرکن سارالیبار،
 سؤیله سازلاردا سۆزو، غملى چیچکله دیله گل سین.
 آرازین جوشوسو، ائل مکاهنی سی دیلدرده قالیب،
 دده قورقود سازی چال، آغلا، اوره کله دیله گل سین.
 دالغانین «دالغالارا» آدلی شعرینه اؤته ری بیر باخالیم:
 پورتلامیشام بولاقلاردان، قوشولموشام دریالارا،

سحر چاغی گۆز تیکمیشم قاتار - قاتار دورنالارا.
 هامی دئییر بولبولوندن، باغجالاردا گوی گولوندن،
 من ده قوشوم قوشمالاری اوراق قیرپان آرپالارا.
 یاراشمیرام سنلله من، اما گلر او گول کی دای -
 باشیمی دیل یاراشدیرار کوتلمهین بالتالارا.
 آند ایچمیشم قارا داغا، آغ گدیکه، آغ بولاغا،
 بوندان بئله سۆز دئمہیم سۆز گزديرهن قارقالارا.
 سۆزلریمی کیملر اوچون نه جور دئییم، هاردا دئییم،
 بیر سارا عشقی سینهدہ منیجه دهیر دونیالارا.
 منیم قان اولموش اوره ییم بیر قالادیر یاد الینده،
 بنزه دیرم کول اولموشو بئی سۆزو ان آلمالارا.
 آیریلیقدان قورقا کیمی قوورولموشام، هایانداسان؟
 تاپماجا تک تاپیلماغا اوز سالیرام آینالارا.
 قوز بوروین قالچا کیمی حسن بورویوب دنیزلری،
 تاپشیریرام دای اؤزومو هؤروکلہنن دالغالارا.

دالغا، غزل فورمالاریندا چوخ ایشلهسه ده، سربست شعرده، قوشما، گرایلی و
 بوتون شعر فورمالاریندا گۆزهل شعرلری واردیر. شاعرین شعر دفتری آغیر و
 زنگین دیر. بیر اؤرنک اولاراق یئنہ بیر غزل اوخویوب و گلن ساییلاردا باشقا شعرلرینه
 گۆز سالاجاییق. گلن ساییلاردا دالغانین شعرلرینه توخونماغیمیزی و آراشدیرمامیزی
 سۆز وثریرک. بو گنج شاعیر اوچون اوغورلائییب دیله ییب، شن حیات و ساغلام
 ایلہاملار آرزایلاییریق.

گل یوباندیرما گؤروش واقتینی کی غم تاپیلار،
 ایندی گلیمیر بیلیرم بیر گنجہ اؤلسم تاپیلار.

اؤز - اؤزوملن قوروشوب های اوخویوردوم گۆره سن،
کتفلی بیر حال کی یئنه سازلا دوتام دم تاپیلار.
گلمه ییب، گلمه یه جکسن، یئنه من تعریفیوه،
دئییرم ائل گولو سن، سن کیمی چوخ کم تاپیلار.
قاشلارین آی دوداغین، وای گولوم یوخ عیبین،
یازیرام هاردا بهشت ایچره جهنم تاپیلار.
گاه سسیم عرشه چاتیر، گاه بوغولور سینمده،
هاردا بیر ساز سینده بئله دیل بم تاپیلار.
اوجالیر داغدا قالان قار کیمی سؤز دیلده قالیب،
بوندان آرتیق دئمیرم کی یئنه محرم تاپیلار.
هاردا محکومی سحر تئز اویادارلار اوردا،

دالغانین ایلک شعر دفتری، سونرالار، ۱۳۸۸ جی ایلده چاپدان چیخدی، «سؤزوم
یئره آغیر گلیر» بو شعر دفترینده ۳۲ شعر گلمیش و بونلارین لاتین الفباسی دا
گلمیشدیر. بوندان باشقا، ایلر بوندان اؤنجه یه نسبت باشقا بیر یئنی لیک گؤرونمور.
شاعر اوچون یئنی لیکلر و باشاریلار دیله ییریک.

علیرضا بازرگان

علیرضا بازرگان زنگانین گنج شاعرلریندن دیر کی هر ایکی دیلده - فارسجا و
تورکجه - شعر دئییر. اونون شعرلری یئنی لیکرله دولو و قونو یؤنوندی الواندیر.
شعرلری بوگونکو دیلده و موضوعلار دا یئنی اجتماعیمیزین مسالهلرینی احتوا ائدیر.
علیرضا بازرگان هم اشراق درنه یینده و هم ایشیق درنه یینده فعالیت ائده رک، شعرلری

زنگانین مختلیف درگیلرینده چاپ اولموشدور. بیر شعر دفتری ده فارسجا ایشیق اوزو
گۆروبدر. ایندی بیر شعرله داوام ائدیریک:

گنج

باغلانمیش گۆلده

آی

آچیلیدیر!

گوندوز:

آیدان دانیشیر

موملار اوچون

گۆلدن آجیب

ارخه قاچان شعر.

علی محمد بیانی^۱

«یاشیل خیال» صفحه سیله تانیس اولانلار، علی بیانی آدیلا تانیشدیرلار. ایلک
گوندن اومید زنجان درگیسی ایله یاخیندان یاردیمچی اولموش و ایندییه قدر اونلارجا
تحقیقی مقاله، شعر و حکایه یازیب و درگیمیزی بزه بییدیر. بو گنج یازیچی و شاعر
۱۳۵۰ ایلینده زنگانین ماهنشان ماحالیندا آقکند ده آنادان اولوبدور. آنایوردونون اوجا
داغلاری، گنیش چۆللی شاعر روحونون یاشیلانماغیندا اتکی یارادیب و بیر
شاعیرانه عالمه یۆنلیدییر. چۆلون صفاسی، اکینچی لرین مهربان سیماسی، تخت
سلیمان داغی نین قارلی ذیروه سی، آغ داغین یایلی - یازلی دومانلیغی، شاعیرین
حساس اوره بیینده ده نه خاطرهلر کی یاراتمامیشدیر. بو طبیعت اونون دؤشون آچیق،

۱. امید زنجان، ویژه نامه شماره ۲، ۱۳۷۷.

کۆکسون گنیش و دوغولو یاراتمیشدیر. آنجاق ابتدایی دورونو کئنده قورتاریب زنگانا گلیر. تحصیله داوام ائدیر و ابهرده دانشسرانی بیتیریب، اؤز کئدینه قاییدیر. ایلک شعرلرینی ده بو زامانلار سؤیلهمیشدیر. سونرا زنگان بیلیم یوردوندا فارس ادبیاتینی اوخویوب لیسانس آلیر و یئنه اؤز کئدینه قاییدیر. أمما شاعیر اؤزو دئمیشکن «دانشگاهدا تحصیل آلدیغیم زامان بیر بؤیوک سعادتله اوغرادیم. بو سعادت اومید زنجان نشریه‌سی‌نین یایلماسی ایدی».

بیانی بو زامان آنادیلیمیزه و ادبیاتیمیز حقیقته ده یرلی آددیملار آتیر و ادبیات حرکتلرینه عشق و هوسله قاتیلیر. بیانی حتا «ایشیق» درنه‌یی‌نین باش توتدوغو چاغلاردا دا بو حرکت قاتیلیر و اؤز رولونو اویناییر. «یاشیل خیال» صفحه‌سی‌نین اوخوجولاری بو صفحه‌نین یوزلرجه شاعرلریندن بیر اولان و هر سایه اوچون بیر هدیه‌سی اولان بیانی‌نی تانییرلار.

علی محمد بیانی، اومید زنجان بسله‌ین شاعر و یازارلاردان بیریدیر. ادبیات اوخوموش گنج شاعرین بیر کتابی «آغاجلار کیمی» چاپ اولموش و داها چوخلو مقاله‌لری زنگان درگیلرینده چاپا تاپشیریلیمیشدیر. زنگان لهجه‌سینه ماراتق بسله‌ین و اؤزونه مخصوص بیر دلی استفاده ائدیر.

آغاجلار کیمی ایکی بؤلومه بؤلونموش و ایکی دفتر کیمی اوخوجولارا سونولموشدور. بیرینجی دفتر سربست شعرلری احتوا ائدیر و ایکینجی دفترده کلاسیک شعرلره اوز اوزه گلیریک، بورادا عروض لا برابر هیجالی شعرلره واردیر.

بیز ده بوندان آرتیق دانیشماییب، بیر نئچه شعرینی اوخوماسی ایله سؤزوموزه

سون قوبوروق:

دنیز - گونش

دنیز

یئر اوزونو ماوی واراغی

یئل لر لپه لندی
ماوی جوهر سپه لندی
سطیر - سطیر دالغا یازدی
گونش، گنجه چیراغی
سطیر - سطیر دالغالاری اوخویورام
بیر رنگ لیک، بیر بویدالیق ...
کاش یئر اوزو
کاش یئر اوزو بوتون دنیز اولایدی
دنیز اولاید ...

داغلار

یاشیل عباده نه خوشدور نمازی داغلارین
صفا نمارینه بنزهر بو یازیس داغلارین.
گوئیون او قدری کی واردی بولوددا گۆز یاشی
اینان کی قان وئره جکدیر بوغازی داغلارین.
یاشیل سکونا جوماندا گۆزومله من گۆردوم
گول آچدی، جور به جور اولدو نیازی داغلارین.
کجاوه سینده اوتوردوم ائده م بو عالمی سیر
چیچکله گولدن اولارکن قوتازی داغلارین.
داش اولسا کیمسه یه داغلار، منیمچون ایله مامدیر
یازیلدی شاعیر آدیلا جاوازی داغلارین.

ادبی آراشدیرما

تورکجه شعر زنگاندا

زنگان شهری بیر قدیم اینانج اوزه رینده، تورک دیلی ایله فارسجانین آراسیندا قالیب. بو سؤز بوگون یانلیش چیخمیشدیر. گۆردویوموز کیمی، زنگان یورایللر بویو تورک عالیملرین، ادیبلرین و شاعرلرین یوردو اولموش و بورادا مینلرجه تورک یازیلاری و کتابلاری تاریخ بویو یازیلیب و دنیا اوزه رینه یاییلیدیر. سئویندیریجی بیر حالدیر کی یوزایللر بویو بو عزیز یوردوموزون یارادیجیلیغی اوچ دیلده – تورکجه، فارسجا و عربجه – اولموشدور. اسلامدان سونرا یوردوموزون چوخلو عالمیری، زامانین علمی دیلی ساییلان عربجهنی قوللانمیش و اثرلرینی بو دیلده یاراتمیشلار. بونا اؤرنک گؤستریمک ایسته سک ابوطیب ابهری، سهروردی، اسکافی زنجانی و یوزلرجه باشقا عالیملری آد آپارماق اولار. زامان کئچدیکده، فارسجا بیر زامانلار ادبی دیل کیمی قبول اولونموش و فارس دیلی اؤزونه یئر آچمیشدیر. بونا گؤره عالیملریمیز عربجه ایله برابر فارس دیلینه ده عنایت گؤسته ریب و بو دیلدن یارارلانمیشلار. بو عالیملردن نئچه سینی آد آپارماق ایسترسک، شیخ شهاب الدین سهروردی، رکن الدین سجاسی و باشقالارینی سایماق اولار. آنجاق بونلارلا برابر، چوخلو عالیملریمیز اؤز

آنادیللرینده یارارلاناراق، خالق کولتوروندن ده ایلهام آلاراق، دهیرلی اثرلرینی تورکجه یازمیشلار. بو بؤیوک عالیملردن آد آپارماق اولار: مولانا جلال الدین عتیقی ۷جی یوز ایلده، مولانا همتمی ۱۰جو یوز ایلده، نرگسی ابهری ۱۰جو یوز ایلده، حکیم هیدجی کئچن ایکی یوز ایلین عرضینده و یوزلرجه باشقا شاعر، عالم، حکیملری سایا بیلهریک. هر حتلدا، بیزه دهیرلی اولان اوچ دیلین بورادا برابر چالیشماسی، چیچکلنمه سی و علم و ادب دونیاسیندا برابر ایشه آپاریلماسیدیر. بونو آرتیرمالی یام کی زنگان، آذربایجانین باشقا شهرلری کیمی، بیر سیرا عالملریمیز، هر اوچ دیلدن ده یارارلانیب و اولمز اثرلرینی بو اوچ دیلده یازمیشلار. بونلارین ان گؤزهل نمونه سی حکیم هیدجی دیر کی علمی - عرفانی و فلسفی گؤروشلرینی اوچ دیلده یازمیشدیر.

اوچ دیللی ادبیاتدان علاوه، زنگاندا عالمترین چوخلوغو دا گؤز اوئونده جانلانیر. بئله عالم و علم شخصیتلری بورادا بول اولموش، او جمله دن سهروردیه مکتیبینی بیناسینی قوران، هابتله اشراقیه مکتیبی نین بیناسینی قوران زنگاندا باش قالدیرمیشدیر. بیلیریک شیخ شهاب الدین سهروردی اسلام دنیاسی نین دؤرد اوئللی مکتبلریندن بیر اولان اشراقیه مکتیبی نین رهبری دیر و بوگون دونیانین فلسفه علمینده ان بؤیوک نابغه لریندن بیر سی ساییلیر.

بو اوزون مقدمه نی بونا گؤره یازمالی اولدوم کی خاطر لایام بوگون ده زنگان یوردوندا شعر و ادیبین چیچکلنمه سی یئنه ده داوام تاپمادادیر. بوگون فارس دیلی ایله تورک دیلی چیگین - چیگینه گؤزهل ادبی اثرلرین یاراتماسیندا بیر یولو آدیملاییرلار، چوخلو گنجلریمیز فارسجا درس اوخوماقلارینا باخمایاراق، تورک شعرینده صاحب نظر اولموش و ان گؤزهل شعرلری یارادیرلار. نئچه زامان بوندان اوئجه، زنگاندا تورکجه شعر یازانلارین ساییسی، بلکه بارماقلار ساییندا آرتیق اولماز دیر؛ آما بوگون اونلار جا گنج شاعرلریمیز میدانا گلیمیش و قالارقی اثرلر

یارادیرلار. بو اثرلرین بیر سیراسی ایرانین باشا - باشیندا اوخوناراق، ان گۆزل نمونه لردن سایلییر.

بیلدیگیمیز کیمی، تورک ادبیاتیمیز ایراندا، آلچاق - اوجالار گۆرموش، ائیش - یوقوشلاری کئچمیش، اون ایل عرضینده یوز ایلیق یولو گتتمیشدیر. بوگون آذربایجان شعرین دنیا سوپه سینده سۆزو وار؛ بشریت اوچون تازا سۆزلی وار. بوگون زنگاندا دا گاهدان ائله بیر ادبی حرکتلرله اوز - اوزه گلیرییک اینانیریق بایراق قالدیرمیشلار و دئمهللی سۆزلر داغارجیقلاربندا دولودور. بورادا نئچه - نئچه گنج شاعری آد آپارا بیله ریک؛ او جمله دن سؤدا تخلصو زهرا قبایی نی آد آپارماق اولار. بو خوش ذوق و یئنی سۆزلرله میدانا گلن شاعیره میزین شعرینه قیسیسا و اؤته ری باخیشیمیز اولمالیدیر. سؤدا، کلاسیک فورمالاردان اوزاق گزن، آنجاق شعریته ال قویان بیر شاعیردیر. بیلیریک گنجلرین میدانا گلمه سیله، اؤزه للیکله خانیم شاعره لرین گلشیله، اینجه دویغولار و اینجه سۆزجو کلرین یارانماسی ممکن بیر ایش سایبلا بیلر. دوغرودان دا بیز بوگون بو شاعره لرین شعرلرینده یئنی اصطلاحلار، ایماژلار، تعبیرلرله اوز - اوزه گلیرییک. بیر زمان شعریمیز، تکجه داغلاریندا، تاریخی آیدهلرله، حتا تاریخی قهرمانلارلا دانیشماقلا دولموشدور. کئچن نئچه اون ایلده، حیدربابا سلام شعر بوتون شعریمیزه کؤلگه سالمیش و هامی او سایاقدا شعر دئمهی بیه نیردیر. هامی شهریارى مقتدا سایمیش و حیدربابا اونلار اوچون بیر اولگو اولموشدور. تکجه یئنی شاعرلر یوخ، بلکه بؤیوک شاعرلریمیز ده اؤز استعدادلارینی بو سایاق شعر دئمکله سیناییردیلار. زنگاندا ۷۰دن آرتیق حیدربابا وزن و آهنگینده و اونون ائتکاسی آلتیندا اثرین یازیلماسینی، بو سطرلرین یازاری تجربه ائتمیش و امید زنگان درگیسی بونا یاخشی بیر اؤرنک دیر. اما بوگون، گنجلر آياقلارینی بوندان یوخاریا اتمیش، یئنی شهریمیزه تازالیقلا گتیرمیش و چوخ کئچمه دن ادبی آخیملارین میدانا گلمه سینده شاهد اولاجاغیق.

شبهه یوخدور کی شعریمیزین چیچکلنمه سی و گلیشمه سینده، حتا شعر دیلمیزین یوموشانماسیندا و موضوعلارین بوللوغوندا، گنج شاعرلریمیز رولو دانیلماز بیر امردیر؛ اؤزه للیکله قالدین شاعرلریمیز رولو بو اورتادا، بلکه ده چوخ اولمالی دیر؛ قالدینلارین اینجه دوشونجه لری، اینجه دویغولاری، سئچیلیمیش دانیشیق لاری، گۆزهل تعبیر لری، پاک احساسلاری شعر دیلمیزی یوموشالتمیشلار، اونا یئنی بیر طراوت بخش اتمیشلر. البته یئنه تاسفلنمه لی بیک هله قالدینلار سایسی شعر عالمینده سای یؤنونه آزیق داشییرلار. بوتون اجتماعی عرصه لر کیمی، ادبیات و شعریمیزده، هله ساییلاری راضی ائدیجی بیر دوروما گلیمیش. یئنه ده شبهه اتمیریک ظریف دوشونجه لرله یاخین گله جکده بو شاعرلرین چوخالماسیلا برابر اینجه دوشونجه لر، شیوا بیر دیل و یاخشی و پاک احساسلارلا بو بوشلوغو دولدوراجاقلار.

بوتون ایران ادبیاتینا باخارساق، قالدین شاعرلرین سایسی بارماقلار سایسیندا او قدر ده چوخ دئییلدیر. بو ارادا آذربایجانا گۆز تیکدیگده سحر خانیم و نگار خیاوی دن آد اپارا بیلهریک؛ آنجاق بو نچه ایله او قدر یئنی سیمالار اورتایا گلیمیشدیر کی سئوینجیمیزی گیزله ده بیلهریک. زنگانین دورومو دا بو قاعده دن استثنا دئییل. بورادا دا چوخلو گنج قالدین شاعرلر وارد اولموشلار، بونلاردان آد اپارماق ایسترسک، ماهنی زنگانلی، ثریا بخشی (آیلار)، نسیم جعفری (گونش)، زهرا قبایی (سئودا)، فاطمه حیدری (باریش)، و اونلار جا باشقا شاعرلری آد اپارماق اولار کی بوگونلر زنگاندا تورکجه درگیلرده اثرلرینی چاپا تاپشیریرلار.

تورک ادبیاتی زنگاندا هنج زامان ضعیف اولمامیش و کئچن یوزایللرده چوخلو شاعرلر باش قالدیرمیشلار. کئچن یاخین ایللرده مرحوم کریم زعفری، مرحوم خالقی، مرحوم شهیدی، مرحوم روحانی، و باشقالاری گۆز اؤنونه دیرلر. بونلارین بیر سیراسی بؤیوک و ادلیم شاعرلر دیرلر کی ایرانین بوتون شعر سئوه لرلی آراسیندا

تانیتمیشدیملار؛ مرحوم حسین منزوی - دومان اثری تورکجه اولراق، چاپ آلتیندایر - و مرحوم حکیمه بلوری نین شهرتی دونیادا یاییلاراق، اثرلی دنیا دیللیرینه چئوریلیمیش و مختلف اؤلکه لرده بؤیوک اؤدوللر قازانمیشدیر. بوگون ده زنگانلی شاعیرلریمیزدن عبدالله مرادی، عباس بابایی و هوشنگ جعفری زنگاندا آذربایجان شعرلی نین سیمبولو تانیملار. اوستانین باشقا شهرلرینده ده تورک یازان شاعرلریمیز تانیملار. بو شاعرلردن ابهرده، ساین قالادا، هیدجده، سلطانیه ده و ... بو شاعرلردن آد چکه بیلهریک: رهگذر هیدجی، جعفری ساین قلعه ای، خاکسار ابهری و... زنگاندا دا گنج شاعرلر میدانی بوش قویمامیشلار و هله بوگون پرویز سودی (دالغا)، شریفه جعفری (دنیز)، علی بیانی، علی کریمی، رضا قاسمپور (یاشار زنگانلی)، ماهنی، آیلار، سئودا، باریش و باشقالاری تورک ادبیاتی نین گؤیونده پارلاق اولدوزلار کیمی ایشیق ساچیرلار و شعرلی زنگان درگیلرینده چاپ اولور و بیر سیراسی نین شعر دفتری ده چاپ اولموشدور. بو اورتادا «سئودا» نین شعرلرینه اؤته ری بیر نظر سالیریق. سئودا شعرله برابر، شعر آراشدیرماسیندا دا الی وار و بیر سیرا مقاله لری مختلیف درگیلرده چاپ اولموشدور. اونون شعرلرینده، گؤزهل تصویرلر، شاعیرانه ایماژلار واردیر. توپلومسال باخیشلار اونون شاعرانه اوره ییندن و بیر شاعرین اینجه روحوندان خبر وئیر. او، «یاغیش» شعرینده بئله دیله گلیر:

بولودلارین اوره یی برک دومانلانیمشدی،

ائله دومان، اوله دومان -

دیندیرمه میس اغلابیردی.

بیر آغاج آختاریردی،

یارپاقلارین داراییب

قول بوینونا سالیب،

زامانین یازیلما یان خاطرهلرینه کؤچهلر -

اورداکی ہنچ شارکی

الردن چیخیب گئدہ نمہدی. او ایدی

چالینمادی

یاغیش!

گنج شاعر گاہدان شعرینین توپلومسال آداملارینا یاخینلاشیر. «دیلنچی» شعریندہ بیر یولچو- یا دیلنچی دن گۆزہل ایماژلار یارادیر. اونون غرورونون کؤکلری گۆیدہ اولورسا دا بیر ۵ تومنلیق ایله گۆیدن یثرہ دوشور. شاعر، «چیچکلر قادینی» شعریندہ، چیچکلردن ایستہ بیر داھا باھار آدلی بیر بامانا دالیجا اولماسینلار، باجاردیققلاری قدر بہانہ سیز چیچکلنسنیلر. ہمین شاعر، «عدالت» شعریندہ اؤز ایچیندہ اولان مہر سیزلیق چیغراققلاری محکمہ یہ چکیر و سس سیز کینکلری تمثیل ائدیر. «دلی سس» شعریندہ شاعرین یوخودا اولان چیغراغینی ائشیدیریک. «آداخلی» شعریندہ، شاعرین قیزلیق حیاسی ایله اورہک باغلا دیغی نین گۆزہل تصویرینی گۆروروک.

اونون یئنی شعرلری: «اختیار»، «گواہ»، «قووق»، «کینک»، «پیللہ»، «محکوم» و باشقا شعرلری شاعرین ہلہ گیزلی قالمیش استعدادیندان خبر وئیر و اوخوجو اینانیر کی یاخین گلہ جکدہ بو گلشیمہ لری شاعرین یئنی شعرلریندہ گۆرہ جکدیر. بو گلشیمہ لر، شعریمیزین عطش قالان چۆلوندہ بیر سرین سو چیلہ یہ جکدیر. اولسون کی بو چیچکلنمہ لردہ، شاعرین اجتماعی باخیشی نین درینلشمہ سینہ دہ شاھد اولاق. سئودا، گنج بیر شاعر دیر و مختلف فورمالاردا شعر قوشور؛ شعر دفتری اللرہ گلدی کدہ، تازا سۆزلریلہ اوز - اوزہ گلہ جہ ییک. شاعرہ باشاریلار دیلہ ییرم.

عباس کریمی (اوخ)

اوستاد شهریار «حیدربابایا سلام» اثریله تورک دنیاسیندا بیر مکتب یاراتدی. شهریارین ۷۶ بندلیک بالاجا اثری وطنیمیزین سرحدلرینی آشیب، دنیا سویه سینده یاییلیدیر. حیدربابایا سلام، بیر ادبی آخیم اولاراق یوزلرجه شاعرلری یاراتدی. بو اثر ائله بیر اتکی بوراخمیشدی کی بویوک شاعرلریمیزدن - یئنی شعره اوز گتیرهن گنجلره قدر حیدربابایا سلام سایاغیندا اؤز شهرلری نین، کندلری نین داغینا، تپه سینه، چایینا، حتا تاریخی آییده لرینه اوز توتوب، آنایوردونون باشیندان کئچدیگینی، اؤز اوشاقلیق خاطرهلرینی دیله گتیریب، بیرشعر دفتری یاراتدی. بئله لیکله یوزلر اثر و کتاب میدانا گلدی و حیدربابا مکتبی نی یاراتدیلار. شهریارین حیدرباباسی ائله اوره ک لری الینه آلدی کی دونیا دیل لرینه ترجمه اولمادا بوتون کلاسیک اثرلری گئریده قویدو. ۹۲ دیله چئوریلدی. تکجه فارسیجایا ترجمه ائدنلرین سایسی ۱۰، ۲۰، ۳۰ دان دا یوخاری قالخدی.

آنجا ق دئدیگیمیز کیمی حیدربابا چوخلارینی شاعیر ائتدی. شاعرلریمیز اؤز طبع لرینی سینما ق اوچون قلم اله آلیب، بو سایا قدا شعر یازدیلار. شهریمیز زنگاندا یازیلان اثرلرین ۲۰ دن چوخو تکجه «امید زنگان» درگی سینده تانیتدیریلیمیشدیر؛ او جمله دن «زنگان شهری» شعر ی ده اورادا درج اولموشدور.

زنگانین دا قوجامان و گنج شاعرلری، حیدربابا مکتبینه شاعرلیک لرینی سینامیشلار. بو شاعرلرین بیرسی ده عباس کریمی جنابلاری اولموشلار. شاعریمیز «اوخ» تخلص ائدیر. من، اوخ جنابلاریلا انقلاب عرفه سینده تانیش اولدوم؛ همان چاغدان اونون زنگان شهری و باشقا شعرلرینی اوخویوب، ذوق آلمیشام. سونرالار همین شعرین نئچه - نئچه بندلرینی امید زنگان درگی سینده چاپ ائتدیرمیشم.

الینیزده اولان کتاب، «زنگان شهری» اثرینی احتوا ائدهرک، باشقا شعرلری اوندایا واردیر. حیدربابا سایاغیندا یازیلان بو اثر، ۱۲۶ بندگان عبارتدیر. هر بند بئش مصرعیدیر کی اوچ مصرع بیر قافیهدە و ایکی سون مصرعلر ده بیر قافیهدە اولموش و هر مصرع ۱۱ هیجادیان تشکیل تاپمیشدیر. شهریارین حیدرباباسیندا هر ۱۱ هیجادیان، ایچ بؤلگولرله ۳-۴-۴ هیجایلا بؤلونموشدور و همین ایچ بؤلگولر حیدربابانی گۆزهللشدیرمیشدیر. آنجاق باشقا شاعرلریمیزین چوخو گاهدان ایچ بؤلگولری پوزموشلار. عباس آقا کریمی اؤزو دئدیکلری کیمی حیدربابادان الهم آلمیشدیر :

ایلهم آلدیم من ده حیدربابادان،

«جوشغون» مکتوبونا باخدیم باجادان،

یازدیم بو سۆزلری آلچاق - اوجادان،

حیدربابا رسمی بوردا گۆرونور،

بو سۆزلره زنگان شهری سۆیونور.

شاعر، اؤز خیال قانادلارینی زنگان شهری نین اوستونه آچاراق، شهرین محلهلرینی، بوروق - بوروق کوچهلرینی دولانیر، بورادا یاشایان بویوک عالم لری تانییب، اونلاردان سۆز آچیر؛ خالقین آراسیندا اولان مختلف آداب - عنعنهلری آچیقلایر؛ محرمده، صفرده، نوروز بایرامیندا، چرشنبه گونونده اولان دبلردن دانیشیر و زنگانین کئچمیشینی، شهرین اؤزونو و اوندایاشایان اینسانلاری اوخوجوسونا تانیتدیریر. بورادا بیز زنگانین قدیمکی محلهلری نین اونودولموش آدلاریلا داتانیش اولوروق:

گاوازنگ، باغ چایی، قیزلار بولاغی، قاز بولاغی، قاسیم اولن، قالای شیری، قیز

قاییت، جارچی داغی، قارداغ، چیلله خانا، قندیر قالا، شارشار، خان چایی، تازا کۆرپو،

داش مچید، الف لام و ...

«قالای شیری»، «قیز قاییت» دان یا اولسون،

تانیانلار اوره ک لری شاد اولسون،
گونلر گنجیب ایندی قورو آد اولسون،
قادینلار پالتاری اوردای یوواردی،
نوبت اوسته بیر - بیرلرین ووراردی.
«باغ چایی» ندا آخار «تههم» ین چایی،
غصه نی داغیدار یاز ایله یایی،
وئرلیب هر یئرین دوغوردان پاییی،
«داش کورپو» ده خاطرهلر یاتیب دیر،
دوشوب داشلار، باشی باشا چاتیبدیر.

شاعر بو اثرینده، زنگاندا یاشایان عالم لری ده بیر - بیر تانیتدیرماغا چالیشیر و
سهروردی لر، اخی فرج لر و حکیم هیدجی لر یوردو تانیر. بوردا چوخلو عالم لرین آدی
واردیر: صدر جهان، حافظ ابرو، شیخ اشراق، شیخ فرج، عبدالقاهر، ابوالحفیض، شیخ
احمد، شمس الدین، عاصم، ملا آقاجان، میرزا عبدالرحیم و باشقالاری. شاعر
شهریمیزین معاصیر سیمالارینی دا اونوتما ییر، حتا شومور فتحلی نی:

«شومور فتحلی» نین باشیندا بؤرکو،

بئلینده قالخانی چیگنینه کورکو،

رجز اوخویاردی نه گؤزه ل تورکو،

یوخدور قارشى سیندا بیرى دایانا،

حوراتی اولانین گل سین میدانا.

شاعر کئچه جکده اولان حال و هوانی یادا سالاراق، گاهدان او چاغلاری

آرزویلا ییر:

زنگان شهری گلمیر داها ساز سسی،

آشیقلار چالماغا یوخدور هوسی،

حق آشیقین گرهک گلسین نفسی،

ساز چالان بارماقلار چالسین سازیسینی،

ائشیدسین ایگیدلر خوش آوازینی.

شاعر، سونرا زنگانلی لارین دبلریندن دانیشیر. آذربایجانین بوتون شهرلری کیمی،

بوردا ادا تکمچی، چومچه خاتون، شال ساللاما و سایر دبلر واردیر:

یاغمیاندا یاغیش پوزقون اولاردیق،

اؤلردن بیز قاشیق - قاشیق آلاردیق،

دویو، تره، مرجی، دوزو بیغاردیق،

پیشیره ردیک چومچه خاتین آشینی،

سئوینیب کسردیک قازان باشینی.

شاعر، حتا اوشاق اویونلاری: توپ آغاجی، آرپا سارالدی، ائششک بئلی

سیندیردی، آستانا ها آستانا و ... اونوتامور و بونلاری شعرینده ابدیلشدیریر.

شاعیر زنگان شهری نین ایکینجی بؤلومونده داوام ائدی و انقلابا باغلاپیر.

بیرینجی حیصه ۱۳۵۳ ایلینده و ایکینجی بؤلوم ۱۳۵۷ ایلینده یازیلیمیشدیر. ایکینجی

بؤلوم ۵۲ بند اولراق، انقلاب گونلرینده زنگان شهری نین حرکتلری آچیقلاپیر و بیر

خاطره کیمی قلمه آلینیر.

باشقا شعرلره بیر باخیشلا نظر وئرمه یه کفایتله نیریک. اوخ جنابلاری باشقا

شعرلرینده مختلف موضوعلارا توخونور؛ طاریم زلزله سی بوتون زنگان شاعرلری نین

اوره یینی سیندیرمیشسا، اوخون دا اوره یینی یاندیرمیشدیر و بو قونودا شعر

سؤیله میشدیر. زنگاندان آیریلاراق دا باشقا بیر شعری نین قونوسو اولموشدور و بو

آیریلیقدان حالی نین یامان اولدوغونو دیله گتیریر. شاعر زنگانین یاخین قصبه لریندن

اولان «شیلاندرلی» اولموش و بو کنده ده شعر یازماغی اونوتامور. آنجاق طنز ایله

گون موضوعلارینا توخونماق، باشقا بیر طرفتله کریمی نین شعرلرینده اؤزونو

گۆسته ریر. صفده دورماق، شهرداری دان شکایت، چکمه سیگار بونون اوچون گۆزهل اۆرنکلر دیر. بوندان علاوه، شهريارين اولومو شاعری سارسیداراق اونون مناسبتینه شعر قوشموش و معلم گونو ده اونون باشقا بیر شعر قونوسو اولموشدور. غزلرینده ده شاعرین لیریکاسینی گۆرمک ممکوندور.

کریمی بی غزل فورماسیندا، هابئله هیجا فورمالاریندا یازیرسا، آنجاق سربست شعره یاخینلاشمیر. شعرلرینده دالغانان انسان سئوهرلیک و وطن پرورلیک لپهلری دیر. او، پاک بیر یاشاییشی کئچیریر و بوگون ۳۰ ایل خدمتدن سونرا، متقاعد اولاراق ایش سیز اوتورا بیلمه ییب، هله ده چالیشیر. بیز شاعر اوچون بوندان آرتیق نائلیت لر و جان ساغلیغی دیله ییریک.

دکتر یونس قاسمی

آنادیلیمیز گونو - گوندن چیچکله نیب، قول - بوداق آتیر و ادبیاتیمیز اؤز گۆزه للیگینی، هابئله اینجه لیک و طراوتینی چوخالداراق، گون به گون گوجله نیر. بو گۆزه للیگین و اینجه لیگین اصیل سببی، اونون ذاتی قوه سیندن علاوه، دیلیمیزدن یارارلانانلارین غیرتی و همتی ده بؤیوک رول اویناییر. سئویندیریجی خالدیر کی دیلداشلاریمیز اؤز دیلرینی دریندن اؤیره نمه یه، اونو منیمسه مه یه و یارارلانماغا جان آتیب، اوره ک سؤزلرینی و دوشونجه لرینی آنادیلرینده بشریتته تقدیم اتمه یه چالیشیرلار.

«اینجه کؤنول» تخلصو ایله شعر یازان دوکتور یونس قاسمی جنابلاری طاریملی شاعرلردن دیر کی آنایوردوندان اوزاقلاشیرسا دا، آنادیلینه محبتی گونو - گوندن آرتیر و بو محبتی، سئوینجی و ماراغی گۆستریمک اوچون، شعر دنیا سینا ایاق قویوب، عاطفه لر ملکونو آددیملا ییر و اوره کلری اوخشاییر. بو اینجه روحلو شاعر طاریمدا آنادان اولوب، اورادا بو یا - باشا چاتیب، عالی تحصیلات الدهه ائده رک، ایندی بیر جراح

و دیش متخصصی کیمی تهراندا اؤز خالقینا خدمت گۆسته ریر؛ بونونلا برابر اونلارین اوره کلری اوخشییر، عاطفه لیرین یوموشالدير و شعر دنیا سینا آپاریر. آنجاق وطن عشقی، ائل و دیل سئوگیسی، شاعرین شعره طرف یؤنلمه سینه سبب اولاراق، شعر استعدادینی اؤز آنادیلینده اوزه چیخارمیشدیر. شاعر «طاریم سازلار سؤزونده» عنوانلی شعر دفترینی خالقینا و گلن نسیللره هدیه وئرمیشدیر. بو شعر دفترینده داغالانان انسانی ایستکلر، اینجه دویغولار، وطنه باغلیلیق و انسانلارا محبتدیر. شاعر ایندی تهراندا یاشاییر، آنجاق هله ده اؤز آنا یوردوندا گۆردویو صحنه لر هر لحظه و هر آن گۆزونون اؤنونده جانلانیر.

بو دفترى وراقلاياندا نئچه موضوع اوخوجونون نظرینى اؤزونه چکیر؛ بیرینجی موضوع، شاعرین دیل تمیزلیگی و یئنی لیگی، هابتله تقلیددن اوزاق گۆزهل قوشمالار و غزللری دیر. بونلار اوره یه یاتان و گۆزهل شعرلر دیر کی اونلارین سطرلرینده سئوگی آخیر، نور جالانیر و شعر داغالانیر.

ایکینجی موضوع، «حیدربابایا سلام» سایاغیندا یازیلان شعرلر دیر؛ او جمله دن «طاریمدان دی، طاریمدان»، «حیدربابادان الهام» و بیر نئچه شعرلر. بونو بیلیریک اوستاد شهریار حیدربابایا سلام اثریله دنیا یا سس سالدی؛ ایراندا تورک دیلینی باشدان جانلانیدردی و یوزلرجه شاعر، شهریارین سسینه سس وئردی. بو اثری عواملار دا بگنیدیلر، تحصیل آلمیشلار دا سئودیلر. بوتون شهرلردن - اوزاق کندلرده قدر هامی نین دیلینده ازبر اولدو.

یوزلرجه بنزه تمه لر اونا یازیلدی؛ کیچیکدن بؤیوگه قدر شاعرلریمیز استعدادلارینی بو سایاقدان سینا دیلار. پس یئری واردیر بیزیم شاعرلریمیز یونس بیگ قاسمی جنابلاری دا بو سایاق شعرلر قوشسونلار. بو بؤلومون شعرلری ده یئنه گۆزهل و آخیجی دیر.

اوچونجو بۆلوم یاخود موضوع، شاعریمیزین دفتربنده وطن موضوعسودور. شاعیر، اۆز یوردونون طبیعت صحنه‌لرینی جانلاندیریر، اونا محبت بسله‌بیر و یادداشلاردا قالان تصویرلر یارادیر. طاریم و اونون مختلف ماحاللاری، قیزیل اوزهن و... شاعرلرین شعرلرینده اؤنملی یئر توتور.

شاعرین گۆزهل شعرلرینه بیر اۆته‌ری باخیش لازم گلیرسه «گوزگو» شعرینی گۆزدن کئچیریریک. بو شعر چوخ دورو بیر دیلده، گۆزهل تصویرلر، شاعرانه آرزیلار و دویغولارلا دولودور. «بیرلیک» شعرینده شاعرین دیلک‌لری بئله دیله گلیر:

هامیمیز بیرلیک ائدیپ ال - الە تاخساق، نه اولار؟

قطره - قطره بیغیشیب دریا یا آخساق، نه اولار؟

بو نجیب آرزیلار، شاعرین دفتربندی باشدان - باشا چولقاییبیدیر. «دایاق» شعرینده، کۆنلوندن دایاق اولماق ایسته‌بیر؛ او، بولود اولورسا، شاعیر یاغیش اولماق ایسته‌بیر. سون سۆزوموز بودور کی بو شعر توپلوسو شاعرین ایلك دفتربندی اولاراق، گۆزهل شعرلر و دوشونجه‌لرله دولودور. آنجاق سونراکی دفتربنده داها گوجللو، داها دوشونجه‌لی و اینجه‌لیکلرله دولغون شعرلرینی گۆزله‌بیریک و شاعر اوچون یئنی باشاریلار و نائلیتلر دیله‌بیریک.

امان الە سلطانی

طاریمدان باش قالدیران باشقا بیر شاعریمیز امان الە سلطانی دیرلر کی قوجاماق بیر شاعر کیمی طاریمدان سسله‌نیر. اونون شعر دفتربندی اولان «گل‌های طارم» ۱۳۷۸ جی ایلده فارسیجا و تورکجه شعرلرینی احتوا ائتدیر و زنگاندا چاپا یئتیشمیشدیر. امان الە ۱۳۰۷ جی ایلده طاریمدا آنادان اولموش، آنجاق آتاسینی تئز الدن وئره‌رک اوشاقلیق زامانیندا حیات چتینلیکلرینی اۆز بالاجا چیگینلرینده دویموش، بونونلا بئله

طاريمدا ايلك مدرسه آچيلان زامان، اورا اوخوموش و شعر دنياسى ايله ده اوشاق ايكن تانيش اولموشدور و اؤز استعداديني سيناماغا باشلاميشدير.

بوتون شاعيرلريميز كيمي، امان اله سلطاني دا شهريارين حيدر بابايا سلام اثرى نين تاثيريندن اوزاق قالماميش و بير چوخلو شعرلر بو سايقدا يازميشدير. ايلك تجربه لرى حيدر بابا مکتببنده ۱۳۵۲ جى ايلده قازانميش و اؤز يوردوندا اولان يايلاغا - سندستانا يازميشدير. بو اثر ۴۹ بنددن عبارت اولارق، حيدر بابايا سلام كيمي اورادا اولان شاعرين خاطرهلرينى ديله گتيرير و اورانين گؤزه لليكلىرى تعريفله نير. آنجاق بونونلا دا بيتمير، بلكه ۱۳۵۶ جى ايلده شاعر بو يايلاقدا اوزون زامان آيريلديغيني دوياراق اونونلا خداحافىظه شير و حسرتله سندستانا ياناشير؛ يئنه ده اورهيى دؤزمور و ۱۳۷۲ جى ايلده ۱۷ ايلدن سونرا داها بيرده سندستانا دؤنور و يئنه همان سايقدا شعر سؤيله مه يه مارق گؤسته رير.

شاعر آنايوردونا اوره كدن باغلى بير شاعردير . شعرلرينده طاريمي تعريفله مك اؤز يئرني آلميشدير؛ آما هاميدان يانديريجي ۱۳۶۹ جو ايلده طاريمدا اوز وئره ن زلزله دن واز كئچمك اولماز. شاعير بونا مناسيبنده ده گؤزه ل يوردونا اوز چئويريب و زلزله دن دانيشاراق، سانكى آناسيىلا دانيشير:

آنم طاريم، سنه باخا بيلميرم
نه گلدی گوللرين نيهه سولوبدو؟
هر يانا باخارام، غم - غصه ياغار
ايستی قوجاغون قتنیلا دولوبدو.

پر پر اولدو غنچه لرین باهاردا
اسدی خزان بوستانىوی سولدوردو

شیرین دیلی گول - چیچک تک بالالار
انصاف یوخ فلک بیر دم اؤلدوردو.

آنام طاریم، اوخو سینسین فلکین
ووردو گۆزلرینده نورو قارالدى
آلدى الدن آنالارین بالاسین
لاله لری سامان کیمی سارالدى.

طاریم، سن انامسان، من سنین بالان
الله هئچ آنانی بو جور ائتمه سین
هئچ یئرہ دوشمه سین بئله بالالار
هئچ بالالار بو الدن گئتمه سین.

طاریم، نه سؤیلویوم، نه یازیم سنه؟
بوغوض توتوب اوره ییمی آغلارام
داغلارین تۆکولوب باغلارین سولوب
دونیا وار کیم ستنه عزا ساخالارام.

سلطانی غزل شاعری ده وار. اونون غزللری ده ساده، آخیجی بیر دیلده اولاراق،

اوره یه یاتان شعرلر دیر. بیر غزلی نین مطلعی بئله دیر:

تۆکمہ زولفون چیگنیوه، بیچاره ائتمه یئلری
رحم ائله عشق اهلینه ائتمه پریشان تئلری
آی جمالین او بولود زولفونده پنهان ائتگیلن
ائتمه شرمندہ گولستاندا آچیلیمیش گوللری...

باشقا بیر غزلی:

فلک یوخدور وفان، سنسن وفالو کسلره دوشمن

سنوه رسن هر یئری گلخن، سنه خوش گلگیری گلشن...

تاسفرله شاعر زنگاندا تازا تانیندیغی زامان، دونیاسینی ده ییشدی. روحو شاد

اولسون.

ماهنی زنگانلی

آذربایجان چاغداش شعری گونو - گوندن دیرچه لیر، قول - قاناد آتیر و قاباریق
شکیلده محکم آدیملارلا زامانیمیزی ایزله ییر. دوغروسو بودور کی آذربایجان
ادبیاتی حاقیندا کئچیریلن ۷۰ ایللیک بوغونتو - سیخینتی دیلیمیزی گئری
ساخلا بیرسا دا، گوجونو الدن آلا بیلمه میس و شاعرلریمیزین، هابئله ادبیات
هوسکارلارین سارسیدا بیلمه میشدیر. نهنگ شاعرلریمیز، وار گوجلریله دیلیمیزی،
شعریمیزی دیری ساخلامیش و زامان ایستکلرینه دوزگون جواب وئرمه یه
چالیشمیشلار؛ بوگون بیر بالاجا ماجال تاپدیقدا، بیر آرجا فورصت اله کئچیردیکده
شعریمیز پؤهره له نیر و هر یاندان گؤزه ل شعرلر اورتایا چیخیر. اؤزوموزو آلداتما ییریق،
هله چاغداش شعریمیز گون ایستکلرینه جواب وئره سی دئیل، دنیا ادبیاتی ایله
ایاقلاشا بیلمه ییر، آنجاق گؤتوردویو آدیملاردان دا واز کئچمک اولماز. گله جه یین
آیدین حرکتلری بوگونون شعرلریله آفاق توتور؛ شعریمیز بوتون بشریه ته اوز
چئویرمه لی و بوتون انسانلارلا دانیشمالیدیر. بئله بیر دوروما مالیک اولماق، بوگونکو
ایسته گیمیزدن و شاعرلریمیزین همّت و غیرتیندن آسیلی دیر. شوبه ه سیز بو اراده لی
ملت، گله جه یین یازیسین اؤز ایسته یی تک یازاجاقدیر.

آنجاق بیلدیگیمیز کیمی، هر ادبیات، باشیندان کئچیردیگی حادثه لر اساسیندا، بیر
سیرا اؤزه للیکلرله اؤزونو گؤسته ریر؛ زمانین ایستکلرینه گؤره شعر موجود دوروم ایله

اویغونلاشیر و بیر اؤزهل دؤوران یارانیر و بیر ادبی شیوه اوستونلاشیر؛ باشقا سؤزله دئسک چاغداش شعریمیزین اؤزه‌لیک‌لری واردیر و بو اؤزه‌لیک‌لری آراشیرمادا، اؤزه لموضوعلار، اؤزهل فیکر - دوشونجه، هابئله اؤزهل فورمالارین جانلانیب اورتایا گلمه‌سینی گؤرله‌مک دوغال بیر انتظاردیر.

بوندان داها آیدین دئمک اولار کی آذربایجان چاغداش شعرى بیر پارا سیستماتیک موضوعلاردا هئی چاخناسیردی؛ داغلار، تاریخی آیدله لره پناه گتیرمه، اورهک سؤزلرینی و خالقى دردینی بونلارلا اورتایا قویماق شعریمیزین اصیل قونوسو اولموشدور. «حیدر بابایا سلام» ایله باشلانان ادبی سبک، ۵۰۰ دن آرتیق شاعرین و اثرین اصیل موضوعو اولموشدور. بو اثرده وطندن دانیشماق، ائل دردینی سؤیله‌مک، تاریخین آجیلارینی - آغیلارینی دئمک، شعریمیزین سازی و سؤزو اولموشدور. آذربایجان قهرمانلاری او جمله‌دن بابک، کوراوغلو، نبی و... شاعرلریمیزین پناه گتیردیگی قهرمانلار اولموشدور، وطن سئوگیسی، ائل قایغیسی شاعرلریمیزین اثرلری نین محتواسینی دولدورموشدور. بئله‌لیکله شعریمیزده اولان احوال - روحیه بوتون وطنه، خالقا و دیله باغلانمیشدیر و انسانلارین الوان چالارلارینی بوروموشدور؛ بئله بیر دورومدا، دوغالدیر کی خالقیمیزین هله الوان حیات چالارلاری بیلینمه‌سین؛ بو، طبیعی‌دیر. حتا قادینلارین شعرینی کیشی سل دویغولار دولدورموشدو، شعردن شاعرین قادین اولدوغونو دویماق چتین اولوردو. آنجاق پؤهره‌لهنن بوگونکو شعریمیزده یئنی‌لیک دالغالانیر، یئنی موضوعلار، یئنی فورمالار جانلانیب. قادین دویغولو شعرلری بیهن‌لر چوخالیر. فمینیستی شعر یوخ، بلکه آذربایجان شاعرلری نین دویغولاری دیلله‌نیر، «چیچک‌لر قادینی» باش قالدیریر، گؤزهل اصطلاحلار، ترکیبلر، ایماژلار بسته‌له‌نیر و یئنی اوسلوبلار یارانیر.

ایکینجی سؤزوم زنگان قادین شاعرلرینه قاییدیر. زنگان آذربایجانین دؤیونن اورهیی کیمی آذربایجانین مختلیف شهرلرینده یارانان شعر اوجاقلاریندان اوزاق دوشمه

میش، شاعرلریمیزین سایه جهتیندن گئری قالمامیش، محتوا جهتیندن ده چالیشمالار چیلغین بیر صورتده ایرهلی گئدیر. زنگاندا قالدین شاعرلریمیز آزا اولمامیشدیر، فاطمه جاریه، حکیمه بلوری، آزاده دارایی و بوگون نازخند صبحی، شریفه جعفری، ماهنی زنگانلی، آیلا، سؤدا، تئلناز، باریش، مینا ابراهیمی و اونلار جا یئنی یئتمه لری ده اونودماق اولماز. یاخشی سی بورادیر کی بو شاعرلرین نئجه سی نین یاشی حتا ایگیرمی یه ده چاتمیشدیر. سؤدا، مینا، تئلناز، و... بونلار اؤز اینجه دوغولاری، یئنی باخیشلاری و ایتی دوشونجه لریله یئنی فورمالار، ایماژلار، ترکیبلر، سؤزلر گئیرمیشلر و شعریمیزی بزه میشلر. بو آرادا، ماهنی خانیمین اثری هامیدان اؤنجه اورتایا گلمله لی دیر. پریسا بابایی فر «ماهنی» تخلصو ایله دیل سؤگیسی ایله مئیدانا چیخمیش، بیر نئجه ایل «پیک آذر» و حتا «اومید زنگان» درگیسینده بو قلم صاحبی ایله امکداشلیق ائتمیش؛ ایشیق، گونش، ائل سس ادبی درنک لرینده چالیشمیش و بوگون بوتون آذربایجان شاعرلری آراسیندا تانینمیشدیر. ماهنی نین شعرلرینه گلدیکده دئییه بیله ریک سربست شعره مازاق گؤسته ریر، کلاسیک شعرلرین نمونه سینی ده شعر دفترینده گؤروروک. ماهنی شعرلری یئنی لیک داشییر، گؤزه ل سؤزجو کلر، ترکیبلر، تصویرلر و ایماژلارا راست گلیریک. هله دیل بوتوولویو و بیرلییی اولغونلاشمایش، گاهدان آنادولو تورکجه سی و زنگان لهجه سی ده گؤرونور.

بوگونکو شعریمیزه بیر نقد اولسون دئییه، بو نقد تکجه ماهنی نین شعرلرینه یوخ، بلکه بوتون شعریمیزده بیر شیلتاقلیق واردیر؛ بؤلگولر برابر دئییل، ایچ بؤلگولر چوخ زامان پوزولور؛ سربست شعره گلدیکده ثابت بیر گئدیشین اولمادیغی شعریمیزی دولغونلوقدان اوزاقلادیریر. ماهنی نین «سنی آختاریر ...» شعر دفترینده مختلف موضوعلارلا اوز اوزه گلیریک؛ بیر طرفدن وطن سؤگیسی، ائل قایغیسی بورادا جانلی دیر: «آنا یوردوم» (ص ۴۹)، «شانلی ائلیم – شیرین دلیلم» (ص ۵۴) بونون اوچون اؤرنک دیر. بیر طرفدن ده شاعریمیز قالدین اولدوغو اوچون قالدین دوشونجه لی، قالدین دوغولو شعرلر دقته لایق دیر: «ایکی نیسگیل» (ص ۵۹)، «بیر پایلیق نیسگیل» (ص ۶۱)، «چوخ جانبخان بیر قالدین»

(ص ۵۰) بو ساحه ده قیده گره کیر. شاعر قادین دیر، قادین دویغوسویلا! گاهدان قادینلارا اولان حقسیزلییه اعتراض سسینی قالدیریر:

منی سنسیزلیگه آداخلادیلار

بیلمه بیردیلمنلیگیمی

سن ایله تاپمیشدیم.

اؤزونو اولغونلاشماسینی گۆسته ره رک «قادینلارین گناهسیز فکرلری» عنوانلی شعرینده شاعرین اعتراض سسینی قوووزانیر. بونون ایله بئله، شاعر محبتیه اومود بسله بیر و یازیر:

من ده یئنه

محبتین الفباسین

دیوانیمین اؤن سطرینده

بسله رکن

هیجی له دیم.

شاعر بو ایفبادان «موشلولوقلو آدیملار» گۆتورمه یی گۆرمکده دیر. «سنی آختاریر...» اثری، شاعرانه دویغولارلا دولودور. او، «بویلو بولودلار» شعرینده، اوخوجونو بولودلارین گۆز یاشلارینا دقت ائتمه یه چاغیریر و اینانیر کی کئچه جکدن، یوخسا گله جک اوچون سۆزو واردیر. بلکه ده آداملارین حسرتلرینده گۆزو وار! بورادا «ایچین چکن بولودلار» دان گۆزهل تصویرلر یاراداراق، بئله آندیریر کی:

گۆزله بیرم گۆز یاشینی

گور اله نن یاغیشلارین

هۆره جه یم

ساچلارینی.

و سون بیتده بئله دئییر:

قولاق وئیرین:

دوشونجهلر آلقیشیدی

گوئیون بو ایلدیریم چاغی!

گۆرونور، شاعر طبیعت قوینوندا اولان حرکتلردن الهاملانیر و بو الهاملار
گلهجک اوچون اوغورلودور. بوردا یئنی لیک و تصویرلر گۆزهلدیر. «ایکی نیسگیل»
شعرینی بیر گئخ اوخوماغا دهیر:

بیر پایلیق نیسگیل،

آخساملار دۆشوندن

گیزلین باخیشلاردان

ایلمیش بیر سؤیود آغاجی نین

هۆروکلوساچلارین اۆپور.

سئودامین یوخولار دربندینده

دۆنوکلرده

ایکی نیسگیل،

تکلیکلرین

پیچیلداشیرلار

گئجه قولاغینا.

کئفلرین ناسازلیق

چالغیسی اوزه چیخیر.

دوداقلارین شن گولوشو

یاسا دۆنور

یامانلیق پای بۆلور.

هوچ بیلمه بیرم

هانسی شیطان فکری

قاپدی دوداغین

نیسگیلین ائلچی سی

سئودا قیزی نین

باشیندان!

ماهنی خانیمین شعرلرینی درین بیر حسرت و نیسگیل بورویودور:

یئنه آخشام چاغی

یئنه درد

جالانیر

وارلیغیما (ص ۶۴).

و آیریلیق قونوسو، بوتون شعریمیزی چولقالایان کیمی، ماهنی نین دا شعرینده

دالغالانیر:

اینانایدین کاش

آیریلیق چاغیندا

دؤیورنورسه اوره بیم

هئی...

آیریلان! (ص ۴۰)

و یا:

آیریلیق ماهنی سین

یازین قبریمین داشینا (ص ۳۹).

ماهنی خانیم چاغداش شعریمیزین پؤهره سی دیر و گلهجه یه اومود بسله مک اولور.

شاعریمیزه یئنی باشاریلار دیله ییب، یئنی ناقلیبت لر آرزایلاییرام.

[۱] بونو یاددا ساخلایین کی بو مقاله نین یازی تاریخی ۱۳۸۲ دیر.

[۲] بهار زنگان، سای

سجاد شاه مرادی

زنگانین هر شهریندن - کندیندن و یاخین - اوزاق ماحالاریندن دا گؤرکملی - گنج شاعرلر باش قالدیریب، ادبیات اوجاغینی آلیشقان ساخالاییلار؛ او جمله دن سجاد شاه مرادی ۱۳۵۴ جو ایله زنگانین گون باتان طرفینده و زنگاندان ۸۰ کیلومتر آراسی «هئج» کندینده دونیا یا گؤز آچمیش، آتاسی «نصرت‌اله» کیشی نین حلال امه‌بی سایه‌سینده بوتون چتینلیکلری آرخادا قویوب، بوگون سوواریلیمیش بیر پولاد کیمی آلی آچیق و باشی اوجا بیر شاعیر اولاراق - سجاد بی اؤز درین دوشونجه‌لی و آخارلی سؤزلریله اورتا گلیمیش و گؤرکملی شاعرلریمیزین اؤنونده گئدیر.

سجاد بیر مذهبی عائیله ده مذهبی اؤیره‌تیمله بوی آتیب یاشا دولموشدور و بوگون بیر دینه باغلی دوشونجه ایله یاشاییب - یارادیر. ۱۳۷۶ جی ایله باشلادیغی دهیرلی بیر منظومه‌نی (کندی‌میزین منظومه‌سی) اثرینی ۱۳۸۲ جی ایله بیتیریر و چاپا تاپشیریر. بو منظومه، شهریارین حیدربایا سلام منظومه‌سینه بنزه‌تمه اولاراق شاعرین یاشادیغی، بویا - باشا چادیغی کندین احوالاتینی، مختلیف شخصیتلرینی و اورادا اوز وئره‌ن اولایلاری الده توتاراق، گؤزل و متین بیر اوسلوب - دورومدا شعره چکمیشدیر. اوخوجو، بو ۱۶۵ بندلیک منظومه‌نی اوخودوقدا، وطنیمیزین بیر کندینی دقیق صورتده تانیماغا موفق اولور. شاعرین ده باجاریغی بو تانیتدیرمادا چوخ گؤزل و ماراقلی دیر:

هجران اوخو اوره کله دیمه‌سین،

غم‌لر یو کو قامتینی ایمه‌سین،

گؤروم هئج کس ماتم دونو گئیمه‌سین،

قوجالاریز جوان داغی گؤرمه‌سین،

جوانلارا آلاسه یامان وئرمه‌سین.

دین پرچمی گۆرون نه دندیر اسمیر؟
عدلین تیغی پاسلی دی، ظلمو کسمیر،
هئج کس گلیب حق وئرمه یه تلمسیر،
عدلین شاهی گلیب - چیخار انشاللاه،
ظلمون ائوین الله ییخار انشاللاه.

ایندی دنیا آلاولانیر، اودلانیر،
فقر اودوندا ملت اودون تک یانیر،
حق سۆزونو دونیادا گۆره ک کیمل قانیر؟
مظلوم دادی عرشه چیخیب، باخان یوخ،
ظالم لرین بوغازینی سیخان یوخ.

گۆرونديوو کیمی، شاعر بورادا عدلین - عدالتین، یاخیشیلیغین، گۆزهل
عننه لرین و دبلرین گۆزه للیکلرینی بیان ائده رک، درین بیر کولتوردن حمایه
ائده رک شعرینی قوشور و عینی حالدا دنیا گۆروشونون بوتوولو یوندن یارارلانیر.
شاعرین محکم، آخجی و شاعرانه دیلی، بو چیخیشلاری اوخوجو اوره یینه شیرین
و یاتیملی ائدیر.

بئله شاعرلر بئله منظومه لری یازدیقا، شهریاردان الهام آلمالاری گره کیر و بو
بؤیوک - داهی شاعر دن آد چکمه لری ده حتمی دیر. سجاد شاه مرادی ده مختلف
یئرلرده بو عننه یه صادیق قالیر:

بۆرکجو بابا، حیدربابا تبریزده،

شهریارین روحو گلیبدی بیزده،

در ایسته سن، اولار درین دنیزده،

بۆرکجو بابا، شهریارا سلام وئر،

منیم الیمدن توت، اونا غلام وئر.

سجاد آنجاق بورادا زنگانین عالم‌لریندن آد آپارماق دا لازم گلیر. اونا گۆره ده شهاب‌الدین سهروردی، موللا آقاجان لا برابر هئج کندی‌نین ده عالیملریندن و بؤیوک شخصیت‌لریندن آد چکیب و هئج آدمی بورادا اونوتمور.

سجادین ۱۳۸۳ جو ایلده چاپ اولدوغو کتابیندا، کندیمیزین منظومه‌سیندن علاوه، باشقا شعرلری ده گلیمشدیر؛ اونون غزللری ده اوره یه یاتان و آخجی‌دیر. هامیدان آرتیق گۆزهل و اوره‌ک اوخشایان شعرلر، اونون دوشونجه‌لری دیر کی اوخوجونو اؤزونه چکیب. قره‌باغ فاجعه‌سینه دوزگون توخونماسی و داشناقلا رین تۆره‌تدیگی فاجعه‌لر و جنایت‌لری آچیقلاماسی سجادین شعرینی داها ده یرلی و قالارقی ائدیر. اونون باشقا ساحه‌لرده کی مهارتینی و دونیا گۆروشونون گۆزه‌للیگینی گۆسته‌ریر.

باشقا بیر ساحه‌ده سجادین شعر عالمینده قوشما فورماسیندان گۆزه‌لجه‌سینه یارالانماسی دیر. هر حالدا زنگانین گۆزه گلن، گۆرکملی و گوجلو شاعیرلریندن ساییلاراق، شاعرین گله‌جه‌یینه اومود بسله‌مک اولور. بیز ده شاعره باشاریلار و یئنی نائلیت‌لر دیله‌یب، باشقا گۆزهل شعر دفتیرینه ده گۆز تیکیریک. هله‌لیک.

خلیل بیری

خلیل بیری زنگانین دوشونجه‌لی و آیدین فکرلی یازارلاریندان، ها بئله شاعرلریندن دیر کی مقاله‌لری و شعرلری و هامیدان آرتیق آذربایجان فولکلوروندان و اونون آراشدیرمالی ماتریاللاریندان، شهریمیزین درگیلری فایدالانیب و چاپ ائتمیشلر. بو تازالیقدا دا بیر کتابی ایشیق اوزو گۆرموشدور.

قیدار داغی کیمی شعرلریندن ده تانیماق اولار بئله بیر شاعری.

قیدار داغی چشمه‌لرین جوشاردی

یار - یارینا یاخشی نغمه قوشاردی

چمن گولوب، چیچکلرین آچاندا
قیشى، ایام آپاراردی بوشاردی.
چشمه لرین سوپو نه دن کمله دی،
سوسوزلوقدان باغین بتلی خمله دی.
سنی تارى دى بیر بیزه، بیلک بیز،
بو نه ایشدی، بو نه دردی عملدی؟
کندن چیخیر قویونلارین سوروسو
بیغیشیردی کند ائویندن کروسو
توخوم یئرده شه یه مه مه میس گویرمز،
یئر آلتیندا قالار اونون چوروسو...

الیاس نظری

الیاس نظری «مخلص» تخلوصو ایله زنگانین قوجامان شاعرلریندن سایلیر که
بیر معلم کیمی چالیشیر و ایلر بویو «ایشیق» درنه یی نین فعال اشتراکچیلاریندان
اولموشدور. الیاس ۱۳۳۲ جی ایله زنگانین سیف آباد کندینده آنادان اولدو. ایندی فوق
دیپلن مدرکی ایله آموزش و پرورش اداره سینده وظیفه داشییر. ۱۳۵۰ جی ایلردن
شعره اوز گتیریب و انقلابدان سونرا چوخلو شعرلر یاریدیدیر. ایشیق گروپو تشکیل
تاپان گوندن تورکجه شعر ایله تانیش اولوب و اونا جیددی صورتده یاناشیر و ایندی
بؤیوک بیر دیوان اؤز شعرلریندن توپلامیشدیر.
مخلص ین شعرلری شهریمیزین درگیلرینده چاپ اولوب و ایندی بیر شعر دفتری
«شانلی نغمه لر» عنوانیندا چاپ اولماغا حاضرلانیب^۱ و تانری قویسا گله جکده
یایلاجاقدیر.

۱. بو اثر چاپ اولوب و یایلمیشدیر و بو سطرلرین یازاری اونا اؤن سؤز ده یازمیشدیر.

مخلص غزل شاعری دیر. دۆردلۆک، قوشما، بایاتی و تورک شعر فورمالاریندا یازماغا تازالیقدا باشلامیشدیر. شعرلرینده دالغانان موضوع عشق و عرفان دیر. شاعرین «آرزیلاریم» آدلی شعرینده بوتون شیرینلیک اونون پاک دیلک لرینده دالغانماقدادیر و بئله گۆسته ریر کی انسانلارا خدمت، ظالمیره امانسیز اولماق و پاک – اینجه دوغو لاری ترنم اتمک شاعرین وظیفه سی دیر. بو شعرا یله شاعری تانیماغا کیفایتلنمک اولار:

آرزین بودور اولام بولاق،
ایچه مندن گلسه کروان.
گۆیر چینلر، چیل کهلککلر،
هر کیم سوسوز چاتسا یولدان.

آرزیم بودور بیر ائو اولام،
مسکن وئره م یوخسوللارا؛
ائوسیزلرین کۆنلوم آلام،
دردلرینه اولام چارا.

آرزیلاریم چوخدور منیم،
آما مندن دوشوب قیراق،
کۆنلوم ایستیر همیشه لیک،
یوخسول لئوه اولام چیراق.

شاعیر بو شعرین باشقا بندلرینده ائللریمیزه آزادلیق و ایشیقلیق دیله بیر. ایسته بیر سویوق ائولره ایستی وئرسین، یوللار اوسته چیراق اولسون ...

مخلص ترجمه و چئویرمه ده ده الی واردیر. امام(ره)ین بیر نئچه غزلینی و باشقا چاغداش غزل شاعرلریندن بیر نئچه غزلی تورکجه میزه ترجمه ائدییدیر. شاعرین

طنزده ده الی وار. بو موضوعلاردا دا شعرلر سؤیله مییش، بئله شعرلرینده آشاغی صنفلرین ایستکلریندن سؤیله مییش، حقلریندن مدافعه ائتمیش و وارلیلارین داش اوره کلی اولدوقلارینی تصویره چکمیشدیر. بو شعرلرده محکترلری، مفتته خورلاری، غمسیز وارلیلاری تنقید اودونا چکیر و باشلارینا اود یاغدیریر.

آنجاق یئنی شعره گلدیگده، سحر خانیمین شعرلرینی تضمین ائدهن شعرلرینده تاپماق اولور. بیز ده آریلا بیریق شاعریمیز شعر دنیا سینی و شعر دیلینی بوگونکو ادبیاتیمیزدا تاپیب، زامانیمیزلا آدیملاسین.^۱

فاطمه خوند

حسین منزوی

حسین منزوی ایرانین تانینمیش و گؤرکملی شاعری کیمی آدلانیر و ایکی دیلی - تورکجه و فارسسیجانی بیرگه ایشه آپاریر. آنجاق فارس غزلینده بوتون ایران شاعرلری آراسیندا بویوک بیر یئر اؤزونه آپمیشدیر. منزوی فارس دیلینده بیر نئچه شعر دفتری نین صاحبی اولورسا، آنادیلی تورکجه ده تکجه بیر کتاب صاحبی دیر. بو اثر ۱۳۷۰ جی ایلدن - زنگانا قایتدیغی ایلدن توپلاماغا باشلامیش و شهریمیزین فرهنگی اتمسفری، شاعری اؤز آنادیلینه دقت ائتمه سینه چکمیشدیر. بونا گؤره دومان عنوانلی شعر دفترینی توپلایب، تورک شعرینه آدییم آتماسینا بیر زمینه یاراتمیشدیر. نه یازیق کی، عمرو بوی وئرمه مییش و هله گلشمه زمانیندا دنیا سینی دهع بیشمیشدیر. بو بالاجا دفترده، چوخلو بایاتی، قوشما و دؤردلو کلرله برابر غزller ده

۱. م. کریمی، اولدوزلار اله نیر، اومید زنگان، سایه ۱۲۰، ۱۹ اردیبهشت ۱۳۷۵.

واردیر. بو شعرلرین بیر چوخو بو سطرلرین یازاری طرفیندن اونون اولوموندن سونرا زنگان درگیلرینده، اونا یاییلان اؤزهل نمره لرده یاییلدی.

حسین منزوی نین ایلک تورکجه شعر، مرحوم اسداله جمالی چیخاران دان اولدوزو کتابیندا چاپ اولدو. ۱۳۷۲ جی ایلدن یایینا باشلایان امید زنگان درگیسی ایله ایش بیرلیگه باشلامیش و فارسی ادبی صفحه لرین مسؤلیتینی بوینونا آلمیشدیر. او، بو ایللرده زنگاندا ادبی ساحه نین دیرچلمه سینه سبب اولموشدور.

حسین منزوی ۱۳۲۶ جی ایله زنگاندا بیر ادب سئوه ر و کولتورل عائله ده آنادان اولدو. اونون آتاسی محمد منزوی تورک دیلی بیر شاعر اولراق، زنگاندا تانینمیش بیر شاعریدی و شعرلری دیلر ازریدی. محمد منزوی نین تورکی شعرلری مختلف درگیلرده چاپ اولوب، خلقین اینده گزیردی. آنجاق ۱۳۸۲ جی ایله او دا دنیاسینی ده بییشدی.

حسین منزوی نین بیر نئجه فارسیجا شعر دفترلری واردیر کی اؤزو اوچون طرفدارلاری اولوب و شعرلری نین آلیشلا یانلاری بولو - بوللودور. اونون اثرلرینی بئله سیرالماق اولار:

شعرها و حنجره ها

دومان (ترکی)

این ترک پارسی گوی

دومان

حسین منزوی، دومان کتابینی ۱۳۷۷ جی ایله منیم اختیاریمدا قویدو بلکه اونو ائدیت ائدیپ، چاپ اوچون حاضرلایام. آنجاق من کتابی قایتاردیم و منزوی بو کتابی منیم کتابلاریمی یایان ناشری تحویل وئردی. وال بوگونه کیمی هله بو اثر چاپ امکانی تاپمایبیدیر. همان زماندان دوماندا اولان شعرلری بهار زنگان

درگیسینده یایماغا باشلادیم کی اوخوجولار طرفیندن آلقیشلانندی. منزوی تورک شعرینه گنج زمانیندان حیدربابایا سلام اثرینی فارسجایا چئویرمه ایله باشلادی. بو اثری گؤزل چئویرمیش و دؤنه لرله ده چاپ اولموشدور. سونرالار، استاد شهریار باره سینده این ترک پارسی گوی کتابی داها چوخ آلقیشلانندی و منزوینی تورک شعرینه داها یاخینلاشدیردی. بو کتاب دا اوخوجولارین ایستی آلقیشلاریلا اوز اوزه گلدی.^۱

حسین منزوی تورک شعرلری و هابئله فارس شعرلریله اوره کبری اله گئیردی و اونون بیر چوخ شعرلری ماهنیلار کیمی بسته لندی.^۲

منزوی تورکی شعر فورمالاریندا او جمله دن بایاتی، قوشما هابئله غزل و آزاد شعرلرینده قالارقی شعرلر سؤیله دی. اونون بایاتیلاریندان بیر نئچه سی:

حالیم یامان اولدو، گل،
صبریم تالان اولدو گل؛
پیچاق سومویه دهیدی،
اوره بییم قان اولدو گل!

بیلمه یین وار، بیلن وار،
گولمه یین وار، گولن وار،
اوره بییم سس ائشیدیر،
ائله بیل کی گلن وار.

۱. م. کریمی، نقدی بر «این ترک پارسی گوی»، امید زنگان، شماره : ۱۳۷۴.

۲. علیرضا افتخاری آلبوم «نسیما» را براساس اشعار منزوی خوانده است و یوسف تاور — خواننده ی آذربایجانی آلبوم را بر اساس اشعار ترکی منزوی اجرا نمود و هر دو آلبوم با استقبال مردم مواجه شدند.

قاشین گۆزهن یاراشیر،

آغزین سۆزهن یاراشیر،

هر بیر زادین یئرینده،

اۆزون اۆزهن یاراشیر

گۆروندویو کیمی، منزوی نین شعرلینده، حتا بایاتیلاریندا شعرین مضمون و محتواسی دقتی جلب ائدیر. او، زنگان دیل شیوه سینی ساخلاماغا چالیشیر و بیر خاص تعصب ایله بونا یاناشیر. البته بونو آرتیرماق گره کدیر کی تورک شعرینده، اۆزه للیکله غزلینده آذربایجان روحو و آذربایجان شعرینین اؤز سازی و صحبتی دوز دئیل و اونا گۆره ده تورک شاعرلری کیمی شعرلری اوره یه یاتمیر. شبهه سیز، منزوی داها آرتیق بو کولتور و شعریه تانیش اولسایدی و اونونلا یاشاسایدی شعرى بونا یاخینلاشاردی. تورک شعرینین سازی و سۆزونو منیمسه مک منزوی نین شعرینی خالقا یاخینلادا بیلردی. ایندی بیر غزلی بیر گه اوخوبالیم:

شاختا! سنه کیم دئدی گۆیدن یتره اندیر قاری؟

کولک! سنه کیم دئدی هووخور سپه لندیر قاری؟

باخ ایندی چوخ یاغماغینان گۆر نئجه جبران ائدیر،

آزجا اگر بو ایل قیشین ائيله دی تاخیر قاری.

آغ آپاغی، لاپار - لاپار شیشه دالیندان قیشین،

یایدا آغاجلاردان ائنن پامبیغا بنزه ر قاری.

حتما اولور بو شاختانین هر دولوسو بیر چرک،

ایندی کی گلدی چکمه گه، هر بیرى بیر سیر قاری.

دؤوره دوشوبدو قیش یئنه، یوخدو قورتولماق اوندان،

بو قارین بیر شاختاسی وار، بو شاختانین بیر قاری. (۱۳۷۰)

منزوی شعرلی نین چوخو دۆردلوکلر دیر کی قافیہلری بیر دئییل و هر دۆردلوگون اۆز قافیہسی اولمالیدیر. منزوی صاحب سبک بیر شاعر دیر و ادبی معلوماتی فارس و تورک ادبیاتیندان، هابئله دنیا ادبیاتیندان یوخاری بیر سویده ده دیر. اونون شعرلرینده دنیا ادبیاتی نین قهرمانلاری دا سسله نیر و شاعر، اۆلکه میزین دورومونو دنیا کلاسیک ادبیاتیندا یارارلاناراق اچیقلاماغا چالیشیر. منزوی نین شعرلرینی اوخومالی و شیرین، اورهیه یاتان ائدهن ده بونلاردیر. ایندی باشقا بیر شعر:

گولمه گوله، گول اوتانیر،
باخما گونه، آلولانیر؛
زولفون اسیر، ائله بیل کی،
عطیر شوشه سی جالانیر.
رفده کی آینالار سنی،
قافداکی آینالار تانیر.
یول دا کی گتتمکدی ایشی،
سنی گۆره نده دایانیر.
نتجه کی قیسسالییر عۆمور،
سنین ناغیلیم اوزانیر.
یایدا پاییز لامیش کۆنول،
سن گول آچاندا یازلانیر
گۆزون دریا فانسیسی تک،
دومانلار دالیندا یانیر.
لابود اوتورور اورهیه،
سۆز کی اوره کدن قووزانیر.

حسنونه منجه کیم بیلیر،
شعیریمی سنجه کیم تانیر؟! (۱۳۷۳)

اوزاق یوللاردان گلن یار،
یاخین اوتو، اوزاق گزمه!
آتیل آرخی، آش دوواری،
داخی مندن ایراق گزمه!
اولدوزونان آیاق اولوب،
گونوز باتدین، گنجه چیخدین،
قارا بولودلو یوللاری،
گنجه باشا نئجه چیخدین؟

گل اوتو بیر دانیش گوروم،
هاردان گتتدین، هاردان گلدین؟
هانسی دؤنگه لردن دؤنوب،
هانسی گدیکلردن گلدین؟

دانیش گوروم، کیمی گوردون،
ایتیب یولدا قالمیشلاردان.
نئجه یوللار، قیرغی قاناد،
قاطر دیرناق سالمیشلاران؟

سن گئدنده باش توتمايان،
بیر سفری یادا سالدیم،
قاتار گئتدی، یئر دایاندی،
سن گتتدین، من یئرده قالدیم.

آرزیلار سنسیز باتمیشدی،
قان آخارلی آرازیمدا؛
چیغیر تیلار بوغولموشدو،
بغض باسمیش بوغازیمدا.
قاتارینان گئدنه گۆزهل!
یولون آغزی پرپی، سایان،
منی مندن ائدنه گۆزهل،
منسیز گئتمه، بیرجه دایان!

قار بوروموش داغلارا باخ،
قیرو باسمیش باغلارا باخ؛
عؤمور وارکن سیلینمهین،
سینمده کی داغلارا باخ! (۱۳۷۲)

کسیر قیلینج کیمی گوللری آیاز،
هانی یاشیل دونلو چمن، هانی یاز؟
طبیعتدن اؤترو اوره بییم کئچیر،
گۆزه للیگی قانان منی قیناماز.

هانی بولبول لرین آدان دئمه‌سی،
 گول بوتاسی یئرده قیلاندا ناماز؛
 گویدن قاتار - قاتار کئچن دورنالار،
 گۆلده جوت - جوت ایسکی گئندن اؤرده ک - غاز.
 باغین یاشیل پرده‌سیندن آسلانان،
 اوزومدن شرابا، هیپئوادان قاپوتاز.
 هانسی نرگیس، هانسی یاس، هانسی سوسن؟ -
 بو تورپاقدا، چال تیکاندا گول آچماز؟
 یئردن آلوو چیخیر، گویدن قان یاغیر؛
 بو باغدا گول بیتمز، بولبول یاشاماز.
 پاییز، قیشی بیر فصل اوزاقلانديرير،
 قیش گئدير بير فصل پاییزا پئشواز.
 هله گونلر «کچل حمزه» لرین دیر،
 ایتیب «دمیرچی اوغلو»، یاتیب «خان ایواز».
 هانی اوغراش پاشالارین اوستونه،
 «عرب آتی» چاپان، «تانری تانیماز»؟
 هانی «حیدربابا» گه دیگین آلان -
 ورندیلی چیگنینده «ملک نیاز»؟
 بورویوب اولکهنی آغلاشماق سسی،
 هانی آشیق، هانی ماهنی، هانی ساز؟
 شنلیک غمه چؤنور، توی یاسا دؤنور،
 هله ده آپاریر «سارا» نی «آراز».

دربالار مورکب، مئشه لر قلم،

شاعیریم! ائل - اوبا دردیندن یاز! (۱۳۷۳)

قوشماجا

او یان دره، بو یان دره،
گلین گئده ک کئچنلره.
گلین گولک، گلین دئیک،
گل اوخویاق، گل اوینایاق.

او یان قارا، بو یان قارا،
قارانتی نین تتلین تارا،
تاراق گئیر تاراقلایاق،
تاراقچی نی ساراقلایاق.
هاردا قالب سوراچیلار،
ائل بزیه یین تاراقچیلار؟
تاراق دئیل، پیچاقدی بو،
پیچاق دئیل، اوراقدی بو.
پیچاق سو ایچدی، ایچمه دی،
اوراق کوتلدی، بیچمه دی.
بیچین چیلر قوجالدیلار،
اکین چیلر گيجالدیلار،
گيجالتما توتدو باغلاری،
وره م قوجاتدی داغلاری.

داغین باشی آغ - آپاغی،
 بسدس فلک، گل آشاغی.
 گل آشاغی دولان گۆرهک!
 دولان گۆرهک کیمن فلک؟!
 بۆیوک لری کۆتکله دین،
 اوشاقلاری فلکله دین،
 آی فلکین فلکلری،
 قانلا دولو اتکلری،
 قان آغلاغی اتک - اتک،
 قان ایزینی دوتاق گندهک.
 گندهک گۆرهک یولدا نه وار،
 ساغدا نه وار، سولدا نه وار؟
 سولدا نه واردی؟ تنگه لر،
 ساغدا نه واردی؟ دۆنگه لر.
 دۆنگه لرین دۆنرگه سی،
 اؤلوم - ایتیملی جرگه سی.
 باغچالاری گول آچمایان،
 اوشاقلاری دیل آچمایان،
 اؤلوم فلک، ایتیم فلک،
 گۆروم قالان یئتیم فلک!
 یئتیم گۆز آجدی آغلادی،
 دیزلرینی قوجاقلادی،
 طیفیل بالام گل آغلاشاق،
 قول - بوینونا قوجاقلاشاق!

قوجاق - قوجاق قوجالمیشیق،
لاپ قورو یئرده قالمیشیق.
کیم ایسته ییب بیز قئیده ک،
گلن یولو بیر ده گئده ک؟
اوشاق کیمی ایمک لی یک،
ایمک دئمه، یئمک دئمه،
سؤزلریمه دئمک دئمه.
دال اگیلب، بتل بو کولوب،
قاش آغاریب، دیش تۆکولوب.
تۆکولموشوک النمشیک،
کفن لره بلنمشیک.
او یان قهله، بو یان قهله،
گون ساییریق اولوم گله.
آی اولومون ملاکه سی،
گلیر قانادلارین سسی.
یاواش یاواش باتیر سسیم،
گلیر، گلنمیر نفسیم.
قارانتی لار غلیظه نیر،
یورولموشام، یوخوم گلیر.
آی یوخونو سورهن کیشی،
سورچولرین بگنمیشی،
او یان قارا، بو یان قارا،
آپار منی دومانلارا... (۱۳۷۷)

دۆنمىز چاچپارالى

يعقوب محمدى (دۆنمىز) ۱۳۴۹ جو ايلده نيك پى اين ۱۰ آغاجليغيندا موشامپا كندينده اورتا دوروملو بير عائلده آنادان اولدو. شعر دنيا سينا گلدیگی نئجه ایلدن آرتیق دئییلدير، ولی بو آز زاماندا ياخشى آدیملار آتیب و ياخشى شعرلر يارادا بیلیدیر. دۆنمىز شعرلرينده دالغانان قونو عشق و سئوگی دیر؛ شاعر ساده ليكله اوره يینی پایلاماق ایستیر:

ایسته بیر عاشیق سیراسیندان بوی توتوب بویلانا کۆنلوم،
قورخور عشقی تانیمازلار سسینه هایلانا کۆنلوم.
سین عشقین زینه گوزدور، منیم عشقیم دئمه سؤزدور،
قاریش عشقین قوشون اوچدور، یئنه قوی چایلانا کۆنلوم.
عاشیقین هئچ اوزو گولمز، دردینی اؤز یاری بیلمز،
ایلقاریندان دۆنه؟ دۆنمىز! تاي تايیب تایلانا کۆنلوم.
سؤزلری بیرجه دوداقدیر، شندن آخان بیر بولاقدیر،
هر اوره یه دولاجاقدیر، ایسته بیر بویلانا کۆنلوم.

دۆنمىز آنا یوردونا و آنادیلینه درین حؤرمت و محبت بسله ییب و و شعرلرينده بو محبتی و اینامی ترنم ائتمکدن چکینمیر. دۆنمىز غزل ایله شعره اوز گتیریب، أمما

گتدیكجه باشقا شعر فورمالارینی دا سیناییب و بوگون غزل ایله برابر قوشمایا داها آرتیق علاقه گۆسته ریر و «حیدر بابایا سلام» دان الهام آلاق شعرلر یازیر. بوندان علاوه شعر یازما گوجونو سیناماق اوچون ده فارسبیجادان چئوبرمه لر اوزه رینده چالیشمیشدیر و باجاریغینی بو ساحه ده گۆستمیشدیر.

دۆنمزین اساس شعر فورماسی، هله لیک، غزلدیر و سئچدیگی موضوع دا عشق دیر. شعر دفتری حاضیر اولورسا دا، چاپ اوچون عجله ائتمه مه لی دیر. دۆنمزین شعرلرینده بیر سیرا تازالیقلاری گۆرمک چتین دئییلدیر، آنجاق اونلاردا ساده لیک و شاعرانه دویغو گۆز اؤنونده دیر. گۆبرچین شعرینی بئله باشلیر:

آغ گۆبرچین، قانادین آچ اوچماغا،
چال ائلیمین اولکه سینده قاچماغا،
او اومودلار قاپسینی آچماغا،
اؤزونو سال وطنین دوزلرینه،
بیر قولاق وئر ائلیمین سؤزلرینه.^۱

دکتر ایوب نوری زاده

سینیق بیر اوره بین دؤیونتوسویم،
زامان قولاغینا تانیس دئییلیم.
یاشیلدیر اته گیم، باش آغارسا دا،
دیسکینمه بین گولوم، من قیش دئییلیم...
اوتوز ایل بوندان اول^۲، شن حیاتا گۆز آچیب (۱۳۴۴ جو ایلده) مهربان آناسی نین محبتلی باخیشلاریندان الهام امهن ایوب، بوگون شهریمیزین خسته لرینی درمان

۱. اومید زنجان، سای ۱۱۱.

۲. بو مقاله ۱۳۷۴ جی ایلده یازلمیشدیر. اومید زنجانین - اولدوزلار اله نیر - ستونوندا.

اڭدهن حاذق بیر طیبینی، هابئله معنویت دنیاسیندا سوسوزلوقدان آغیزلاری گۆیه آچان اوره کلری شعر دامجیلارایلا سوواران دوکتور نوری زاده اولموشدور. شاعر اوشاق ایکن عمر بویو باشاریلار عامیلی ساییلان قرآنی آناسیندان اؤیره نیب، الهام قاپیسینی دا آناسی اونون اوزونه آچمیشدیر. دکتر نوری زاده بو ایل زنگانین طب بیلیم یوردوندا خسته لری طبابت ائتمک اوچون مشغول اولوبدور. بو مهربان طیب، عینی حالدا شهریمیزین درین دوغولو شاعری کیمی تانینیر. بوتون شعر آخشاملاریندا اشتراک ائده رک، تاماشاچیلارین و شعر هوسکارلارین آلقیشلارایلا قارشیلانیر.

شاعیر خیال دنیزینه جوموب؛ سئوینج ایسته ییر؛ یوردونون زینه بولاقلارایلا گولسه ده، آیش - وئریش بازاریندا انسانین ساتیلماسینا آجینیر:

منی ده گولدورور چمن دؤشونده،

زینه بولاقلارین سرین گولوشو.

منی ده آغلادیر آلقی - ساتقی دا،

انسانین قوزو تک ساییلسا دیشی.

شاعر، سئوینج دنیاسیندا تیکانلاری لاله ایله باسدیرماغا جان آتیر:

من ده توخیاران ایستک تورونو،

خیال دنیزینده سئوینج ایستیرم.

ایستیرم لاله دن، گولدن بیر اؤرتوک،

بوتون تیکانلیقلار اوستونه سهرم.

شاعرین بوتون شعرلری انسان اوره بی نین پاک دوغولاری چولقاییبیدیر؛ بیرده، بیر

غم اورتویو شعرلرینب باسدیرمیشدیر. بیر غزلینی بیر گه اوخویالییم:

او قارا زلفونو نازیه دولاشدیرما گولوم،

منی آهیمله شراریله ساواشدیرما گولوم.

لاله رخسارینی گؤستر، بو حزین بولبولونو،

هئی بو گولدن او گولون اوستونه قاشدیرما گولوم.
 قاشلارین: هه! دوداغین: یوخ! دئدی؛ هانسین اینانیم؟
 کفری ایمانه قاتیب، کۆنلومو چاشدیرما گولوم.
 هر قاشین مصرعی دیوانلارا سیغماز سۆز اولور،
 خالق بی بیت ایله اشعاره داراشدیرما گولوم.
 منده موسا کیمی شک یوخ، گۆرونور روخسارین،
 گۆزومو طور تجلاده قاماشدیرما گولوم.
 باخشین اوخلاری ده دیدیکجه یارام تازه له نیر،
 منده بیر عۆمر دولاشمیش غمی آشدیرما گولوم.^۱

ثریا بخشی (آیلار)

«سنه خاطر» شعر توپلوسو، زنگاندا یاشاییب - یارادان «آیلار» تخلصو ثریا خانیم بخشی نین ایلك شعر دفتری دیر. بخشی خانیم، زنگانین ده یرلی، فعال، دوشونجه لی، ملی روحلو و استعدادلی قالدین شاعرلریندن بیرسی، چاغداش شعریمیزین زنگاندا یاشاییب - یارادان قالدین شاعرلرین اؤنونده گئدهن شاعریمیزدیر. بخشی زنگانین بؤیوک شاعری جکیمه بولوری، آزاده دارایی و... سیراسیندا یئر توتور، بلکه ده گله جک گونلرده بؤیوک آددیملار آدیغینا اومود بسله مک اولور. هر شئیدن اول آرتیرمالیام بخشی خانیم «ایشیق» درنه یی نین فعال و چالیشقان عضولریندن بیریدیر و چالیشیر تا تورکجه ادبی انجمن لر زنگاندا آفاق توتسون؛ او جمله دن «گونش» ادبی درنه یی نین تشکیل تاپماسیندا دا فعالجاسینا اشتراک اتمیش و بو انجمنین بیغیم جاقلارینی دولاندیرمادا بؤیوک چالیشماسی اولموشدور. شاعرین ادبی و شعر دونیاسینا بیر بالاجا ایشیق سالمالییق.

۱. اومید زنگان، سای ۱۱۴.

«سنه خاطر» اثرینده توپلانان شعرلر ملی دوغولارین ترنمی کیمی، آذربایجان کولتوروندن آیینان موضوعلار اساسیندا شاعرانه شیوهلرله و تورک شعر فورماتلاریلا یازلمیش شعرلری احتوا ائدیر. بورادا آذربایجان محبتی، آنایوردونون عشقی، ائل قایغیسی و دیل سئوگیسی اؤن پلاندا گؤزه چارپیر. شاعرین عینی حالدا قادینلار حاققیندان مودافیعهسی اؤنملی بیر باخشی سایلیب. بورادا کوراوغلونون نیگاری، قاقاق نبی نین هاجری، خان چوبانین ساراسی بوتون گؤزه لیلیکری و متانت لرله جانلانیر. شاعیر اؤزو قادین اولدوغو اوچون قادینلارا دا بؤیوک حؤرمهت گؤسته ریر؛ آنجاق شعرلرینه قونو سئچیلن قادینلار، متانت بولاغیندان سو ایچمش، ایگیدلیک اوجاغیندا بیشمیش، ایگیدلرله چیگین – چیگینه خانیملار اولموشلار؛ او، اوزون پوئماسی اولان «سارای» شعرینده، اوزونو سارایا توتوب، خطاب ائده رک دئیر:

ساراجان گل الیمه وئر الینی،

آی گؤزه ل سئومه لی سئلر گلینی،

باغلا همت بئلینی

آنادان بیر ده دوغول.

شاعر، سارادان ایستیر بیر ده باشدان دوغولوب، غیرت، همت، عشق و محبتین نه اولدوغونون دیهرینی بیلدیریب، سونرا چایدا بوغولسون!
گل آراشدیر نه دی غیرت، قیمتی چو خودور محبت،
عشقینی بیزلره اؤیره ت،
سونرا دوش چایدا بوغول!

سارانین روحو تمیزلیگی، معنوی محبتی، عفت و عصمتی، ائلینه – یوردونا و سئودگی خان چوبانا بسله دیگی محبت، بو شعرینده دالغالانیر و دوزگون اولاراق دییه بیلیریک بیز سارا ایله بیرگه شاعیرین دوغولاریلا تانیش اولوروق و نه قدر تمیز – دورو!

شاعر، سئوگی و محبت سؤیله بیجی سی دیر، محبتین نه اولدوغو، اونون اساس سورغوسودور و بو قونویو آرزاشدیرما ایسته بیر و شاعرانه دویغو ایله اونا جواب آختاریر، اؤزونو راضیلاشدیرماغا چالیشیر. بو یؤندن اونون شعر دفتری اوخومالی دیر. بخشی بیر شعرینده یاشایشی بیر آغا بنزه دیر کی کؤلگه سی آنا، واری آتادیر و

واری - باری اونا یاخشیلیق و سئوگی یارادیر:

کؤکو ایستک بولاغیندان ایچر سو،

وفادیر ماهنی سی، فلک دیر تاری،

ناموسو عشقدیر، دوزلوک اوره یی،

گؤوده سی عمل دیر، پیسلیک دیر عاری.

بئله بیر توصیفدن سونرا، اوخوجولاریندان بئله ایسته بیر:

بو یاشیل آغا یاغیش اولماسا،

عیبی یوخ، دنیادا انسان اول باری.

بونلار گؤسته ریر کی شاعر سمبول یاراتماق اوچون چالیشمالار آپاریر و تصویرلر یارادیر. بو ساحه ده باشاریلار الدهه ائتدیگی بو چالیشمالاردان آسیلی دیر. شاعر، سئوگی و سئودا دنیا سیندا آختاریشلا گون کتچیریر. بخشی خانیم، کلاسیک فورمالاریندا چالیشان شاعر دیر، البتده بیر نئچه سربست شعر ده بو دفترده واردیر. کلاسیک فورمالاری ایزله یین شاعره میزین شعرلرینده عروض و هیجا وزنلری گؤرونور، آنجاق اونلاردا اولان بالاجا آخساقلیقلار اوجمله دن هجالی شعرلرینده ایچ بؤلگولرین بیر اولماسی، محتوانین آغیرلیغی آلتیندا گؤزدن ایتیر. شهبه سیز آیالارین گله جک یارادیجیلیغی بوندان داها بارلی، داها زنگین اولاجاغینی اینانیریق و شاعریمیز اوچون باشاریلار و یئنی نائلیتلر دیله بیریک.^۱

شریفه جعفری

شریفه خانیم جعفری ایلردیر کی زنگانین ادبی ییغینجاقلاریندا دوغولو و اینجه شعرلریله ادب سئوه لرلی ماراقلانديرير. بو گنج شاعر، ۱۳۵۶ ایلینده دنیایا گلیمیش، زنگان بیلیم یوردوندا عالی تحصیلاتینی بیتیرمیش، ادبی - فرهنگي فعالیتلره قاتیلاراق، احساسلی و دوشونجه ایله دولو تورکجه و فارسجا شعرلر قوشموشدور. جعفری ده بورا کیمی بیر شعر دفتری «من آتیمان قیزیام» چاپ اولموش. بو اثر زنگاندا چاپ اولاراق، اونا نظارت انده نلر دوکتور محمدزاده صدیق و عباس آقابابایی جنابلاری اولموشلار. بو اثر ۱۳۸۱ جی ایله یاییلمیشدیر. «من آتامین قیزیام» اثری شاعیرین ایلك شعر دفتری اولاراق، زنگین شعرلره دولودور، أمما آخساقلیقلار دا واردیر. هر حالدا شریفه نین شعرلرینده دویولان اینسانلیق، محبت، صمیمیت و پاک دوغولو بیر آذربایجان قیزی نین احساسلاری دیر. او، ائلیمیزین غیرتلی قیشزی اولاراق، ائلینه سئوگی، وطنینه محبت بسله ییب، خالقینی اوره کدن سئویر. ائلینه و اوباسینا باغلیدیر.

۶۰ صحیفه لیک بو شعر دفترینده نئچه غزل، نئچه سربست شعر و بیر سیرا دوستلارینا، آنا - آتاسینا اتحاف اتدیگی شعرلری احتوا ائدیر. شاعیرین یئنی شعرلری حتا بو دفتردن ده اوستون و گۆزه لدیلر. آنجاق بونو گۆسته ریر کی گنج شاعیریمیز دورمادان چالیشیر، اؤز شعرلری اوچون یئنی جیغیرلار آچیر. بیز بورادا شریفه خانیم یئنی نائلت لر دیله ییب، بالاجا بیر شعرینی اؤرنک اوراق گتیریریک:

دادلی پای

اوره گیم

دار دیره گیم

آی قارانلیق گنجهمین پارلاق آیی!

تانیمین دادلی پایی!

سۆزومون مشتریسی

سوسدوروب سندن اوزاقلیق منی دای

قوجاغیم بوزلاییب آنجاق دونورام

گۆزونو اؤپسم اوره کدن تۆکولر آغریلاریم

ای منیم نازلی یاریم،

ای منیم نازلی یاریم!

سائین قالالی جعفری

صایین قالا شهری، زنگانین ۶۵ کیلومتریغیندا (زنگان - ابهر یولوندا) بالاجا بیر شهر دیر؛ آنجاق بالاجالیغینا باخمایاراق، بؤیوک عالیملر اؤز قوبنوندا بسله ییب و بوگون ده عالم لر، ادیب لر و شاعر لر بورادا یاشاییرلار. ان اسکى زامانلاردان، تورک دیلی و ادبیاتی نین یئری بورادا محکم و یئرلی - یاتاقلی اولموشدور. بوگون ده ساین قالادا تورکجه شعر یازیب - یارانلار چوخ اولورسا دا، بونلارین آراسیندا رستمعلی جعفری نی آیریجا قیده آلماق لازمدیر. بو گۆزکملی شاعیرین شعر دفتری چاپ اولموش و شعرلری تکجه ساین قالادا یوخ، بلکه بوتون زنگان و اطرافیندا اولان شهرلر و تورک دیلینه ماراقلی اولانلارین آراسیندا اوخونور.

رستمعلی جعفری ۱۳۳۱ جی ایلده ساین قالادا آنادان اولموش، اورادا تحصیل آلمیش، آنجاق عالی تحصیلات کتچیرمه سه ده، یاخشی مطالعه و استعدادا مالیک اولاراق، شعر ساحه سینده اولغون بیر شاعر دیر. ادبیات، فلسفه و حکمت ماراقلیسی اولان جعفری جنابلاری، یئنی یئتمه چاغلاریندان قلم اله آلیب، اؤز استعدادینی شعر ساحه سینده سینامیش و شعرلر قوشموشدور. جعفری نین شعرلری ادبیات باخیمیندا و ادبی فورمالاری نظره آلدیقادا، آخساق سیز، درین معنالی، عرفان قونوسوندا اولاراق،

آخارلی و اورە یە یاتان دیر. جعفری کلاسیکم فورمالاردا شعر یازیر، غزل ان چوخ بگندیگی فورما سایلییر. شاعرین ایلك شعر دفتری اولان «غنچههای غزل» عنوانی آلتیندا، ۱۳۷۶ جی ایلده زنگاندا چاپ اولوب - یاییلدی. بو کتاب ۱۳۸ صفحه اولراق، دۆرد بۆلومدن تشکیل تاپیر. کتابین باشلانغیچیندا ایکی مقدمه یازیلیمیشدیر کی بیرینی سید محمر رضا احمدی و ایکینجی سینی جعفری اۆزلری یازمیشلار. بو مقدمه لر گۆزهل نستعلیق خطی ایله - کریم معینی جنابلاری قله آلمیشلار. بیرینجی بۆلوم تورکجه غزل لر گلیر. ایکینجی بۆلوم شاعیری فارسیجا غزل لر نی احتوا ائدیر؛ اوچونجو بۆلومده ملمعلر (ایکی دیلده یازیلان شعرلر) و تورکو ترکیب بندلر گلیمیشدیر. دۆردونجو بۆلوم ده شاعرین قصیده لرینی اؤزونده ساخالاییر. آنجاق کتابین اوچدن ایکی بۆلومو تورک دیلینده دیر و زنگان انتشاراتی طرفیندن یاییلمیشدیر.

جعفری نین شعرلری آخیجی، محکم، کلاسیک فورمالاردا، حکمت سۆزلو شعرلر اولموشدور. شاعیر چالی شیر عرفان عالمینده گزیب، کلاسیک شعره باغلی قالسین. اؤزو دئدیگی کیمی، سعدی - حافظ، شهریار و پروین اعتصامی نین شعرلرینی به یه نیر و اونلاردان الهام آیر. جعفری نین شعر یازما گوجو و استعدادی اوخوجونو اؤزونو چکییر. اؤزه لیکله تورک قافیهلرینی ایشه آپاردیقدا، شعرلری داها گۆزهل و داها اورە یه یاتان اولور. اونون آخیجی شعرلریندن اؤرنک اولراق آشاغیداکی شعر یی بیریگه اوخویالییم:

ساقیا، مئی وئر ایچیم، دردیمه درمان اولسون،

رحم ائله بو یازیغا، مشکلی آسان اولسون.

گۆزو شهلا، سۆزو شیرین، مژه پیکان گۆزه لیم،

بیر دیونجا منه باخ، قتلیمه فرمان اولسون.

باش آغاردی، کتچیب عمروم گۆزه لیم هجرینده،

قویما قدیم بو کوله، جان سنه قوربان اولسون.

بی مروت، بو فقیری نظرونندن سالدین،

نہ اولور سائلہ شہ بیر گنجہ مہمان اولسون!؟
چیخ چمن سیرینہ، گوللر باخا، شرمندہ اولا،
باغدا سردوین آغاجی قدیوہ حیران اولسون.
لیلی نین عشقی بیابانہ سالیب مجنونو،
یازیق عاشیق گرہک آوارہی دوران اولسون.
یارین عشقی ائلہیب «جعفری» قابیندہ مکان،
من باشارام کی دئییم عشق ائوی تالان اولسون.
باشقا بیر غزلینی نمونہ گتیرمک اوچون، بو غزلی دە برابر اوخومالی بیق:
دئدیم عشقیندہ، گۆزہل، گل منی رسوا ائلہمہ،
دئدی عاشیق دگیلن، صحبت بی جا ائلہمہ!
دئدیم عشقین منی مجنونہ برابر ائلہیب،
دئدی مجنون اولوسان، اول؛ منی لیلا ائلہمہ!
دئدیم عاشیققرین ایچرہ کیمہ میلین چوخدور؟
دئدی میلیم سنہدیر، سعی ائلہ افشا ائلہمہ!
دئدیم اؤز عہدیمہ عشقیندہ واران، اؤلسم دە؛
دئدی آیا دئمہدیم قتلپوہ امظا ائلہمہ؟
دئدیم هرگون سر کویسوندہ دولانماقدیر ایشیم،
دئدی بو نوعیلہ هرگز اؤزون ارضا ائلہمہ.
دئدیم حسرت قالاجاق جعفری وصلیندہ سنین،
دئدی بوندان سورا بو صحبتی اصلا ائلہمہ!
دئدیم آغلیرسان الیمدہ قلمہ، سن نیہ بس؟
دئدی احوالیوا یاندیم داخی انشا ئلہمہ.
یئری گلیمیشکن، تورک قافیہلی شعرلرینہ دە بالاجا بیر باخیش گرہکیر:

بی وفا چیخدی منه بو گۆزو شهلا، نیه بس؟ -
 ترک ائدیب، ائله مه دی درده مداوا، نیه بس؟
 داشا تاثیر ائله دی، ائتمه دی بو داش اوره یه،
 آه جانسوزوم اثر بیلیمین آیا نیه بس؟
 من کی بیر عمر دی میخانه لرین خادیمی یم،
 سوروشون وئرمه دی ساقی منه صهبا نیه بس؟...
 بونون داوامیندا باشقا بیر شعرین نئچه بیتینی ده خاطرلاماق لازیمدیر:
 قتلیمه خنجر چکیب ابرولرین جان آلمغا،
 دویموشام بو جانندن سنسبز جهاندا قالمغا.
 صفحه ی رخسارین از بس کی گۆزه لدر، دلبریم،
 گلسه گر مانی، باشارماز صورتیوی چکماغا.
 ائتمیشم امضا اوره ک قانیله عشقین دفترین،
 راضی یم راه وفاده باش و جانندان کئچماغا...
 بونلاردان علاوه، آرتیرمالی یام جعفری نین ملمع لری - ایکی دیله: تورکجه و
 فارسجا یازدیغی شعرلر ده گۆزه لدرلر. شاعیره باشاریلار و یئنی نائیلیت لر دیله بیرم.

رهگذر هیدجی

هیدج شهری، زنگان - ابهر یولونون ۷۰ کیلومتریغیندا گۆزه ل بیر شهردیر کی
 اسکی زامانلاردان بؤیوک عالم لرین آنا یوردو اولموش، بؤیوک عالم لر هیدج دن باش
 قالدیریب، علم و ادب ساحه سینده قالارقی اثرلر یارادیلار. حکیم هیدجی، آذربایجان
 ادبیاتی نین اوج دیللی نابغه سی، بو شهردن باش قووزاییب، شهرینه ده دریندن علاقه
 بسله یهرک، ادبیات و حکمت اوجاغینی بورادا آلیشقان ساخلاماغا یاردیم ائتمیشدیر.
 بوگون حکیم هیدجی نین یولونو داوام ائده نلر ده چوخدور. بونلارین آراسیندا بوگون

رهگذر هیدجی هامیدان باشدا آدی چکیلمه‌لی دیر. عوضلی صالحی، بوگون رهگذر هیدجی آدی ایله تانینیر. اونون نجه کتابی چاپ اولوب یاییلسادا، بوگون الیمیزده اونون مکمل بیر دیوانی واردیر. بو گۆزکملی شاعر، ادبیات اوجاغینی هیدج شهرینده یانار و آیشقان ساخلامیشدیر.

عوضلی صالحی - یا همان رهگذر هیدجی، ۱۳۳۰ جو ایلده هیدجده آنادان اولوب، بوگونه کیمی اوج شعر دفترینی چاپا وئرمیش و سونرا دا بونلارین هامیسینی بیر دیواندا توپلاییب، دیوان رهگذر هیدجی عنواناندا ۱۳۷۶ جی ایلده زنگاندا چاپا تاپشیرمیشدیر. بو ۴۰۰ صحیفه‌لیک دیوانی، «زنگان انتشاراتی» یایمیشدیر.

رهگذر هر دجی ایکی دیللی بیر شاعر دیر. فارسیجا و تورکجه کلاسیک فورمالاردا شعر یازیر. آنجاق اونون دیوانیندا، غزلدن باشقا، قوشمالارین دا یتری واردیر. شاعیرین اؤز دیلیجه، ایکی دیلده یازماقلا، بال ایله کره‌نی بیر - بیرینه قاتمیشدیر. شاعیرین اؤز دیلی بئله‌دیر:

دیوانینا هم فارسی یازیدیر، همی تورکی،

باخسان دئییه سن بالدی کره ایلن قاریشیدیر.

شاعر، اؤز آنادیلینه حرمتله یاناشیر، اؤزونو بیر آذربایجانلی بیله‌رک، آنادیلینه بئله

ده‌یر وئیر:

هئج اۆلکه ده تورکون دیلی تک یوخدو شیرین دیل،

ایراندا حاییف، اولدوزو دریایه دوشوبدور.

رهگذر هر دجی زنگاندا آدی - سانلی بیر شاعر کیمی تانینیر. او، زنگاندا قورولان

شعر آخشاملاریندا، تورکجه قورولتایلاردا چیخیش ائتمیشدیر. زنگان، ابهر و باشقا

شهرلرده، اؤزه لیکله هیدج شهرینده بوتون ادیب‌لر، شاعرلر و ادب سئوهرلر، رهگذر

هیدجی نین حرمتینی ساخالایارق، بیر ده‌یرلی شاعر کیمی قبول ائدیرلر. دوغرودان دا

شاعیر، حکیم هیدجی نین یولونو داوام ائده‌رک شعر و ادب اوجاغینی هیدجده ایستی و

ایشیقلی ساخالامیشدیر. رهگذرین شعرلینده، عرفان و حکمتله برابر بیر ظریف طنز ده واردیر؛

عبداله حسینزاده

آذربایجان ادبیاتی مین ایل سوره سینده غزل فورمالاری ایله عرفان عالمی نین زیره سینیه چاتمیش و بؤیوک شاعرلریمیز غزل فورماسینی، شعر فورمالارین «گلین» سایمیشلار. دوغرودور بئله بیر باخیش کلاسیک دؤرولرده دوزگون اولورسا دا، بو گون بو باخیشا قارشی اولانلار دا وار! اوریه یاتان سؤزه، گؤزهل بیر فورما ایله اویغون گلیرسه، شعر اولور، غزل دنیاسی آذربایجان شعرینده هم گئیش، هم درین و هم زنگین دیر. بو ساحه ده مولانا فضولی، ملک الشعرا حبیبی، قوسی، نباتی و شهریار کیمی بؤ یوک شاعرلر آددیم آتیلار. الینیزده اولان شعر دفتری، زنگانلی شاعریمیز عبدالله حسینزاده نین ییغجام غزلر توپلومودور. حسینزاده جنابلاری شعر عالمینده هامیدان آرتیق غزل فورماسینا وورولموش و شاعرلیک گوجونو غزلرده سینامیشدیر و نئجه شعر دفتری یاراتمیشدیر.

عبدالله حسینزاده ۱۳۳۹جی ایلین آبان آییندا اورتا دوروملو و مذهبی بیر عائله ده دنیایا گؤز آچدی. اوشاقلیقدا تورکی کتابلار اوخویوب، تورک غزلی ایله تانیش اولور. چوخ آزیبیر زاماندا سعدی نین گلستانینی اوخویوب، نصابالصیبانی کتابینی بیتیریر و شعرده وزن - قافییه - عروض ایله تانیش اولور. او، زنگانین خاقانی، انوری و شریعتی مدرسه لرینده درس اوخویوب. همین زاماندا فضولی، واحد، سیدعظیم شیروانی، قمری و صراف کیمی بؤیوک شاعرلرین دیوانلارینی اوخویوب. فارس شاعرلرین دیوانلارینی دا اوخویوب. آنجاق آنا دیلینه اولان سئوگی، شاعری تورکجه شعر سؤیله مگه چکیر. شاعرین دئدیگینه گؤره اوستاد شهریار اونون شعرلرینی بیه نیب و «سمندی» تخلوصونو اونونچون سئچیر سمندی گؤزهل غزلریله مختلف شاعر ییغینجاقلاریندا

چیخیش ائدیب آلقیشلانیر. حسین زاده بهداری فاکولته سینه داخیل اولوب، یوکسک لیسانس اوخویراق، مآذون اولور و باجاردیغی قدر خالقیمیزین ساهلیغینا گۆره چالیشیر، آنجاق تکجه جسمانی ساهلیغا اکتفا اتمیر، بلکه انسانلارین روحلارینی دا ساهالتماغا چالیشیر. بیلیریک شاعریمیز یاشاییشیندا بویوک چتین لیک لرله اوز- اوزه گلیب اما چاشماییب و اؤز مینلیگینی ساخلاییبیدیر.

سمندی غزلرینی اوخویاندا آیدین اولورکی شاعر، شعرین ائیش یوققوشونا و مختلف صنعت لرله تانیس دیر. آنجاق عارفانه شعر دئمک هر شاعرین ایشی دئییلدیر. سمندی جنابلاری بو ساحه ده چالیشاراق، بیر سیرا اینجه لیک لره ال تاپمیش؛ اینانیریک کی یاخین گله جکده گوجلو شاعریمیزدن یئنی غزلر گۆروب، غزل سمندینی مئیداندا گزدریب یئنی باشاریلار اله گتیریب، شئعریمیزه یئنی جیغیرلار آچاقلار. بو اومودلار، بو دفتری شعر سئوه لرلر اوچون تقدیم ائدیب، ده برلی شاعر اوچون باشاریلار دیله بیریک. فعلاً سمندی، نجفی بیگدلی، و سید شیر حسینی انجمن غزلستان صراف کی بویوک بیر یئردیر، قم شهرین نین تورک شاعرلری اورا ییغیشیب و آنا دلینی ساخلاییبیلار.

پری کندی

یوللارین باغلیدی کندین نئجه ویراندی پری
سو دؤنوب قار تۆکولور گۆر نئجه بوراندی پری.
بولبولون یوخدو ولی بایقوش اوخور چوخ اوجادان
قارقالار چوخدولا بیر گۆر نه غزلخواندی پری.
گئجه لر یوخلامیرام یئلر اسیر قوردلار هورور
باغلارین قار آلبان داغلاری طوفاندی پری.
هر کس هر موقع اگر گلسه بورا بیر یئردن

اۆلی یوخ ولی آخرده پشیمانندی پری.
 گوگلوم ایستیر ایکی گون من ده گنډیم یاری گوروم
 قوی گنډیم یوللارین آچ بو اوره گیم قانندی پری.
 عاشق اولدوم گوزله دای دئمهدیم آدین اونون
 لبلری لاله کیمی گوزلری جیرانندی پری.
 گتندی او آهو باخیشلی ولی یاددان چیخماز
 خاطره وار اوره گیمده ایشیم افغانندی پری.
 چوخدو مهباره لرین؛ عشوه گر و ناز ساتان
 بعضی گول اوزلولرین تکه ی دورانندی پری.
 گر شراب اولسادا یار اولسادا راضی دگیلم
 داشلاری اولسا قیزیلدان منه زندانی پری.
 سن سمندی دئیورهن سوزلروی کیم آلاچاق
 زنجانین شاعری سن بو بالا دیوانندی پری.

عاقل و دیوانه

سن عاقلن ای ظالم، من جاهل و دیوانه
 سن گئت گنجه رحمت یات، من دشت و بیابانه.
 سن لیلیه بنزرسن، مجنون صفتیم من ده
 یاندر منی هجرونده، رحم ائتمه بو نالانه.
 زلفون گنجه تک قاره، من اولموشام آواره
 یوخ دردیمه بیر چاره، ای گوزلری مستانه.
 بلبل گله عاشقدی، من ده سنه مشتاقم
 سن شمع شبستان اول، من ده سنه پروانه.

ای لبلری قیرمیز گل، آزا دانیش آزا گل
خواهش ائدیرم سندن وئر بیر ایکی پیمانہ.
افسوس رقیبیلہ، چوخ گزمہ گہ راضی سن
بوشلا من اولوم سن گل، اولما بیزہ بیگانہ.
هر لحظه عجب شادم، ای وای پریشانم
گل شانہ نی سن وورما، او زلف پریشانہ.
گل ائیلہ قبول ای یار، مندن بو تمنانی
جانیم سنہ قوربانندی، سن اول منہ جانانہ
زاهد سؤزونہ باخما، وئر بوسہ نی لبلردن
جان وئررم اگر گلسن بو شخص پشیمانہ
یر سس بو زمان گلدی، سسلندی سمندی نی
من مستم و سن نشہ، بس هاردادی میخانہ.

پری نامه

سؤیلورہم وئر قولاغین ایندی پری نامه نی من
پری بیر یئردی بؤیوک، چوخدا قدیمی دی کہن
شاعر! سن پرینین آدینہ بہتان دئمیهن
پری آیندہدہ گوررہن یئکہ استان اولاجاق
پری تا شہر اولانا چوخلو اورہک قان اولاجاق

پرینین قیشدا یولون ای رفقا قار باغلار
گورسہ هر کس بورانین حالینی حیرتدہ قالار
گورن آلاہ بورانین یوللاری قیشدا ساغالار

پرینین مردمی ایا گنه نالان اولاجاق
مردمی یولدا قالیب یا گنه بی جان اولاجاق

سو یوخو، برق یوخو، آما ولی چوخ قاری وار
قاری چوخ، پالچینی چوخ، پالچیغا باتمیش داری وار
هامی سؤیلر پرینین بودجهسی وار، چوخ واری وار
بودجهنی خرج ائدریک بوردا گلستان اولاجاق
بو گلستان یاری دکان یاری دهقان اولاجاق

یاخجی مسجد واری، منبر واری، حمامی دا وار
مردمه خدمت ائدن مردم دینداری دا وار
ایشلینلر واری، پیشمیش ده واری، خامی ده وار
ایشلینلر بورا هر کسدی پشیمان اولاجاق
خدمتین بیلیمه جک لر او پریشان اولاجاق

پرینین مدرسه سی دکانی بهداری سی وار
دکانا جنس گتیره ن یاخجی بوؤوک باری سی وار
داواری، بوغداسی وار، داری سی وار آری سی وار
پرینین ملتی چوخدور بیه ویران اولاجاق
قالا جقدر یاشیا بو پریمیز جان اولاجاق

بیر یولو واردی بورانین گئدیریک ینگجه دن
قار یاغاندا چکریک نقشه نی قبالا گئجه دن

باغلاشاق گتسن اگر بیر گونه سنن جوجهدن

گتسک ات یول ایشیمیز آه ایله افغان اولاجاق

گتسک اوس یول یاریدا بیر یتکه طوفان اولاجاق

پرینین آدینه سیز کت دئمیون شهر دئیون

قار یاغاندا زیغ اولار قونجو اوزون چکمه گئیین

چون دو یو یوخدو بو کتده پیشیرین بوغدا یئیین

قول وئرم سیزه بیر گولمه لی دوران اولاجاق

آرالیقدا دولانان قور قودوخ اصلان اولاجاق.

قیش گۆنو باغلیدی یول یوخدو گلن امداده

هر کسین نفتی یوخو، کورسی یوخو آماده

بو سویوخ جان آلاچاق، جان وئره جک دلداده

بس ناواخ نفت بیزه بیر گتجه مهمان اولاجاق

لامپامیز پارلیاجاق اؤز گۆزو خندان اولاجاق

دور گولوم ن اؤشوره م داغ ایله فنجانی گتور

چای گتچیدور یوخاری چون می مینانی گتور

ایستوره ن اولمویه سن اویکه یوقانی گتور

ایشلییه نلر بورا هر کسدی پشیمان اولاجاق

قدرینی بیلمه یه جکلر او پریشان اولاجاق

اسرافیل محمدی

اسرافیل محمدی زنگانین گنج شاعرلریله بیرگه شعره اوز گتیریب و ۱۳۷۰ ایلرینده ایشیق درنه‌یی‌نین ثابت اشتراکچیلاریندان ساییلیر. بو گنج شاعرلر مجلسینده شعرلریله اوخوجولاری ذوقا گتیریب و اؤز دوشونجه‌سینی سیناییردی. ایلر اؤتوب و ۱۳۸۰ جو ایله اسرافیل محمدی‌نین ایلك شعر کتابی اولان «سودا آی یاتیب» عنوانیندا چاپ اولور. بو شعر دفترى ۱۱۴ صفحه‌لى بیر کتاب، عروض و هیحالی شعرلر اولاراق، کلاسیک فورمادادیرلار. بورادا هم غزل وار، هم قوشما؛ هم اجتماعی باخیشلار وار، هم عرفانی و دینی. بورادا کتابین عنوانی سئچیلدیگی اوچون «سودا آی آتیب» شعرینی اوخویالییم:

یازیق اولدوزون تایی آخیشام،
گنجه چایدا بیر آیا باخیشام،
سودا من ایشیقلیغی گؤرموشم،
داهی هر نه واردی بوراخیشام.

قورو دونیانی آتارام گندهر،
قوزونو قوردا قاتارام گندهر،
قویودان چیخاردسالا یوسفی،
اونو مصریده ساتارام گندهر.

سوا داش اماندی آتامین،
سودا آی یاتیبدی اویاتمین،
دورالیبدی گؤزلریمین یاشی،
اوره‌گین قانین یاشا قاتمین.

اسرافیل محمدی نین شعر تخلوصو «پیمان» اولموشدور. پیمان ۱۳۳۹ جو ایلده زنگاندا آنادان اولوب، بورادا بویا - یاشا چاتیب و تحصیل آلمیش، ائله بورادا دا شعره اوز گتیرمیشدیر.

مجتبی پویا

اوستاد شهریارین «حیدربابا یا سلام» اثری آذربایجان ادبیاتی نین دهیرلی و ائتکیلی و شاه اثری سایلیرکی ۵۰ ایل تامام ادبیاتیمیزا کؤلگه سالیب و یوزلرجه اثرین یارانماسینا سبب اولوبدور. شاهلیق نیظامی نین بوغوتولو زمانیندا و ساواکین تیهسی نین دال - قاباغی کسهن بیر دوورهده «حیدر بابا یا سلام» بیغجام و بالاجا اثر اولراق چوخ بؤیوک تأثیر یاراتدی. آز بیر زاماندا دیلره ازیر اولدو و ائولره گتدی. تهران و تبریزدن توتاراق، داغ دالیندا فالان کندلره کیمی بو اثرین شهرتی یاییلدی. دیلر آچیلدی و اونون ساده لیگی، گۆزه لیگی سبب اولدو اغیزلاردا گزیب، اوره ک لرده اوتورسون. چوخلو سوسموس شاعرلریمیز اونا بنزه تمه لر یازماق اوچون دیل آچدیلار. یعنی یتمه شاعرلرده اؤز شاعرلیک استعدادلارینی بونا بنزه تمه لر یازماقلا سیناماغا باشلادیلار. یوزلرجه اثر یاراندی. اونون تاییسیز بیر شاه اثر اولدوغو هامینی بو فکره سالدی بلکه فارس دیلینه ده بئله بیر اثر هدیه وئریلسین. چوخلو شاعرلر حیدر بابانی فارسیجا ترجمه اتمهده یاریشا دوردولار. اونلارجا، بلکه ده چوخ، فارسی ترجمه لری اله گلدی. ایراندا اولان ائللرین دیلرینه چئوریلدی، کوردجه، لورجا، گیلک جه و آیری آیری دیلره ترجمه اولدو. ایراندان ائشیکده، ایلک اؤنجه سوونت بیر لیگینه اولان خالقلا رین دیلینه - روسجا، گورجوجه، ائرمینی جه، اوزبکجه، قیرقیزجا و آیری آیری دیلره ترجمه اولدو. اروپا دیلری ده بورادا گئری قالمادی، گاهدان آذربایجانلی وطنداشلاریمیز اؤزلری اوروپا خلقینه بو اثری چاتدیرماق اوچون و گاهدان اکیطرفلی - اوروپالی و آذربایجانلی - بیرگه چالیشمالاری اساسیندا ترجمه لر اله گلدی. انگلیسجه، آلمانجا، فرانسیزجا، نروژجه، اسپانیولجا و آیری آیری دیلره ترجمه اولدو.

آنجاق حیدربابایا سلام، آذربایجان ادبیاتیندا بیر ادبی مکتبه چئوریلدی. چوخلو آدلی و سانلی، گاهدان دا آدسیز - شهرتسیز شاعرلریمیز سۆزلرینی حیدربابا وزیننده و فورماسیندا دئمه یه باشلادیلار. شهریار سۆزلرینی حیدربابا داغینا - شاعیرین دوغما دیاریندا اولان داغا خطاب سؤیله میشدیر. شاعرلر ده بیر سیراسی آنا یوردلاریندا اولان داغا، تاریخی آییده یه خطاب شعره اوز قویدولار، بیر سیراسی شهریارا خطاب سۆز سؤیله دیلر؛ آنجاق حیدربابا مکتبی نین یارانماسینا یاردیمچی اولدولار. منظوم مکتوبلار شهریارلا - مختلف شاعرلر آراسیندا یازیلدی. بونلارین نتیجه سینده شاهین یاراتدیغی ظلمت و بوغوتتو داوام گتیره بیلمه دی. آنا دیلیمیزین یاساق اولدوغو بیر زاماندا، یوزلرجه اثر مئیدانا چیخدی، آذربایجان ادبیاتی چیچکلندی و ایگیرمینچی عصرین سونونا قدر ۵۰ ایل عرضینده آذربایجان شعرى خالقیمیزین ایچینده یاشادی.

چوخلو آدلی - سانلی شاعرلر بو مکتبه شعر قوشدولار. او تایلی، بو تایلی شاعرلریمیز سس سسه وئریب دیلیمیزی اوجالتدیلار. اوتای شاعرلریندن علی آقا باکیر الینیزده اولان «تاریخلردن گلن سسلر» اثرینی همین حیدربابا یا سلام مکتبینده یازمیشدیر. باکیر بو اثرینده آذربایجان تاریخینی دیلندیریر. زردوشت پیغمبردن باشلایب، بیر - بیر تاریخی سیمالار، عالم لر، قهرمانلار، متفکرلری دیندیریر و تاریخیمیزده اولان روللاریندان دانیشیر. بورادا جاوانشیر، بابک، شاه اسماعیل، کوراغلو، نبی، ستارخان دیل آچیب دانیشیر. نظامی، خاقانی، مهستی، فضولی، نسیمی، واقف، ناتوان، خیابانی و هامیدان افضل آذربایجان خالقینی نین باشدان کئچیردیگی حادثه لردن سۆز آچیر. بو اثر ۱۲۶ بند اولاراق تاریخین ائیش - یوققوشونو گۆزهل حیدربابا قوشمالاریندا دیله گتیریر. بو اثر ۱۹۷۰ و ۱۹۹۰ جی ایللرده یازیلیب و کوتله وی بیر تیراژ دا باکیدا یاییلیبدیر. مجتبی پویا جنابالاری اونون الفباسینی کۆچوروب و ایراندا اولان آذربایجانلی تورک دیللی خالقیمیز اوخویوب لذت آپارا بیله جک. ایفابا چئوریبیدیر. بودا حیدربابا مکتبینده یارانان اثرلردن بیریدیر. گنج

یازاریمیز «پویا» جنابلارینا یئنی باشاریلار دیله ییب، پینار یاییں ائوی نین حرمتلی
مودیریندن، هابئله بو اثرین دوزه نله یه نیندن ده اؤز متتدارلیغیمی بیلدیریرم.

بیر اوچایدیم بو چیرپینان یئلینن

باغلاشایدیم داغدان آشان ستلینن

آغلاشایدیم اوزاق دوشن ائلینن

بیر گۆرئیدیم آیریلیغی کیم سالدی

اؤلکه میزده کیم قیریلدی کیم قالدی!؟

م . شهریار

اودلار یوردو نه بلالی باشین وار،

قانلار هوپموش تورپاغین وار ، داشین وار،

تاریخ بیلر سنین نئچه یاشین وار

نه آچیلار نه آغریلار گۆرموسن

مردانه تک بونا سینه گرمیسن

تاریخینی وراقلییاق بیر آنلیق

گوندوزلرین چوخ اولموشدور قارانلیق

داغلاریندان چکیلیمه میش دومانلیق

قرینه لر گلیب کئچدی گۆزومدهن

خیال چاپیر، خبریم یوخ اؤزومدهن.

زردوشتله باغلیسان اودلار وطنی

شرلیه بیلیمه دی اهریمن سنی

مین ایللر باشیندان گلیب کئچه نی

من نئجه سؤز تاپیب، نئجه وصف ائدیم

بو یوکسک زیروەیه نە یوئلا گئدیم؟

قوی چاتسین کۆمەیه الەم پریسی
 اولوم هر کلمەنین، سۆزون حریمی
 گۆرەک نە گۆستیریشین گئریسی
 دۆشسە دە ساچیم دالغا – دالغا دُن
 قلم سخاوتین کسمەسین مندن.

اودلار یوردو! اود الندی باشینا
 قوربان اولوم تورپاغینا داشینا
 چاتدیرمیسان منی کامل یاشینا
 نور وئرمیسن گۆزلیمە ازلدن
 دویارام می سنین کیمی گۆزەلدن؟

تاریخی اوخودوق بیز زامان – زامان
 قدیم قوبستانین قایالاریندان
 صورتی داشلار حکّ اولان انسان،
 بیزە خیر وئردی کئچمیشیمیزدن
 عصیرلر یاشیدی گردیشیمیزدن.

دە قورقود بویلا ریندا بوئی آتدیق
 مین ایللرین تاریخینی یاراتدیق
 همیشه دە آزادلیغا جان آتدیق
 بو یوللاردا تۆکولسە دە قانیمیز
 آزالما دی شهرتیمیز، شانیمیز.

بیر واخت اولو هۆرموز اولدو یار بیزه،
نورلو ایشیق وئردی گۆزلریمیزه،
چالشیدیق گنجهنی قاتیب گوندوزه،
نعمت لر یاراتدیق، تاخیل دا اکدیك،
داغلارین دۆشوندن یوللار دا چکدیك.

سۇراغلادیم خالقیمین اجدادینى،
تاریخ چکدی «جاوانشیر»ین آدینى،
ایتیلدی یادداشینى یادینى،
عصرلردن سۇراغ گلدى چاپاراق،
آذریلر تورپاغیدیر بو تورپاق.

قوچ کور اوغلو صدا سالدى جاھانا،
هر آددیمدا ظفر چالدى دۇشمانا،
رونق اولدو آنام آذربایجانا،
دوزلر اوئتدو، دره گنجدی، داغ آشدی،
ایگیت آدی دیلڈن دیله دوْلاشدى.

فقط اوْدلار یوردو دردین چوْخ اولدو
خالقین آجلیقدادا گۆزو توْخ اولدو
هر ظفرین دوشمانینا اوْخ اولدو
موخنلر وارینا گۆز تیکدیلر،
بو سببدهن بعضاً ده قان تۆکدولر.

جاهانگیرلر تاپداغیندا ازیلدیک
ایلمه دیک بیر مد کیمی دوزولدوک
بو آنا تورباغین قدرینی بیلدیک
درد اؤنونده سیپر اولدوق داغ کیمی
مسلکیمیز اوجالدى بایراق کیمی.
بابکیمین قوللارینی کسدیلر
طاعون اولوب باشی اوسته اسدیلر
بو بلانی هانسی نامرد، کس دیلر
پارچا پارچا دوغراسینلار مردینی
کیمسه سینین دواماسین دردینی.

پروازلاندى اولادلارین بوئی آتدی،
یاتانلاری یوخوسوندان اویاتدی،
اثللریمیز کامه، موراده چاتدی،
یاواش یاواش قاناد چالدى آرزیلار،
اٹله بیل کی یوردا گلدى ایلك باهار.

قرار توتدو آذربیلر دولتی،
داغ یاراتدی (اٹله گز)ین قودرتی،
دیله دوشدو یوردوموزون شہرتی،
وحدت تاپدی آرانیمیز - داغیمیز،
چیچکلندی چمنیمیز - باغیمیز.

شفق ساچدی نظامی نین قَلَمی
بیر قوش کیمی جولان ائتدی عَلَمی
فرهادینین، مجنونونون نه غمی
یۆز ایلرله یاشایاجاق دُنیادا
شاعیری ده یاد ائده جک دُنیا دا.

شاماخی دا ظوهور ائتدی خاقانی
زر سۆزو ایله (سۆزلریله) حیران قویدو دونیانی
تبریز اولدو شاعیرین سون مکانی
دَلت لیرین قوجاغیندا وئردی جان
کۆمگینه یئتیشمه دی بیر انسان.

داشلار اوسته چیچک آچدی صنعتی،
داستان اولموش (عجمی) نین قُدرتی،
یارا دیغی اولدو ائللر شهرتی،
اثرلیرین سیناغیندان چیخدی او،
داغ تک دوروب گله جگه باخدی او!

(مهستی) نین تاریخ دَسین دردینی
قاتیللیرین یوخ مذهبی، یوخ دینی
غم جولغادی دوغما (وطن) مولکونو
نیظامی نین عرشه قالخدی ناله سی
فلکلر ده عکس ائتدی بو سسی.

تۇپال (تیمور) یوردوموزو تالادی

كۇنول لری آلولاراقالادی

درک ائتمدی وطنیم بیر قالادی

اییلهمیش نه نامرده نه یادا،

یوللاریندا اولوم — ایتیم اولسادا!

(نسیمی)نین دریسینی سؤیدولار

(فضولی)نی گوزو یاشلی قویدولار

غم اوخویلا کؤکسوموزو اویدولار

نیزه لندی ایگیتیمیز، مردیمیز،

داغ اوستونده داغا دؤندو دردیمیز.

شاه ایسماعیل هئی بیرلیگه جان آتدی

شعری، گوجو اوئا قوشا قاناتدی

قودرتلی بیر آذربایجان یاراتدی

محکم لندی وطنیمیز ائلیمیز،

شهرت تاپدی تمیز آنا دیلیمیز!

سوئرا یئنه پارچالاندی وطنیم

یاد ائلی له دولدو چولوم چمنیم

بولبوللره حسرت چکدی گولشنیم

باسقی لارا معروض قالدی ائلیریم،

فرحله نیب، آچیلمادی گوللیریم.

گئچمیشە بیر نظر سال، بیر تاریخە باخ
(گولوستاندا) سینەنە چکدیلر داغ
قیلینج لا بۆلوندو بو آنا تورپاق
هرەسی دە بیر قانسیزا ساتیلدی
اۆزلرینن تورپاغینا قاتیلدی.

ایگیت خالقیم اونوتمادی بو گونو
وحدت بیلدی دائیم وطن مُلکونو
وئره چکدیر بیر گون عادیل حُکمونو
بیرلەشەجک اورە گیمیز جانیمیز،
یوکسەلەجک شەرتیمیز شانیمیز.

(تورکمن چای) بئلیمیزی سیندیردی
دوشمان اوخون آتدی اۆزو یان دوردو
حسرت چکن کۆنوللری یاندیردی
یازیق مَلت نئجه دوشدون دارا سن
یارا اوستەن یئنه آلدین یارا سن!

ایکی قارداش یامان دوشدو آرالی
هر ایکیزی اورە گیندە یارالی
ایللر بویو بیر – بیرینی سۆرالی
حسرتلری (ساوالانا) دۆنوبدور،
آرزیلاری اومودلاری سۆنوبدور.

نسیم جعفری

«گوزگو» ادیلا شعر دفتری شهریمیزین آدلیم و گوکملی شاعری هوشنگ جعفری نین قیزی، نسیم خانیم «گونش» تخلوصو ایله تانیان شاعره میزین شعر یارادیجیلیغی دیر. هوشنگ جعفری زنگان شاعرلری نین اؤنونده گئدهن و بوتون ایراندا زنگان ادیلا تانیان شاعر اولاراق، رساملیقدا دا بؤیوک باجاریغا مالکدیر. جعفری نین «آغ آتیم» کتابینی هامی سئوه – سئوه اوخویوب و دیلدرده ازیر اولوبدور. آشیقلاریمیز اونون شعرلری اساسیندا موسیقی ار یارادیب، سازلاریلا اوخویوبلار. هوشنگ جعفری نین اوشاقلاری دا شعر و رساملیق ساحه لرینده اؤز آتالاریندان درس آلیب، یوکسک مرحله لری کتچیرمکده دیرلر. نسیم جعفری، شاعریمیزین بؤیوک قیزی نئچه ایلدیر تورکی شعره اوز گتیریب، آنجاق آز بیر زاماندا شهریمیزین شاعرلری آراسیندا اؤزو اوچون یاخشی و دهیرلی یئر آچیدیر. نسیم جعفری نین شعرلرینده داغلانان پاک دویغولار، نجیب آرزیلار و گۆزهل دوشونجه لر دیر. او دا، هر شاعیر کیمی اؤزو اوچون بیر سیرا سۆزجو کیری سیمبول کیمی اله آلیب و هر یئرده ایشه آپاریر؛ او جمله دن دویغو، گوزگو، قیزلانماق، باخیش، نسیم خانیمین شعرلرینده هامیدان آرتیق ایشه گئدیب و اؤزهل معنالار داشییر.

نسیم جعفری ۱۳۶۴ ایلینده زنگاندا آنادان اولوب، بیر هنرمند عایله سینده بویا – باشا چاتیب و شعر بولاغیندان سو ایچیدیر. اونون آتاسی بوتون ایراندا شعر عالمینده شهرت قازاناراق، نسیم ده آتاسیندان اؤیره ندیگی اوچون درین دویغویا، گۆزهل قلمه صاحب اولاجاغینی اینانیریق. آنجاق بونو دئمهلیم کی نسیم مقلد بیر شاعر دئییل؛ بلکه اؤزو بیر یارادیجیلیق گوجونه مالک شاعرلریمیزدن دیر. او، حتا آتاسیندان الهام آلیرسا دا، اوندان تقلید اتمیر؛ بو ادعا اوچون الیمیزده اولان شعر دفترینی بالاجا واراقلاماقلا کیفایتدیر. نسیم، هم غزل شاعری دیر، هم سربست شعرلرین شاعری.

بو شعر دفتري، نسيم جعفرى-نين ايلک ياراديجيلىغى و ايلک ايللرى-نين نتيجهسى دير. بونونلا بئله چوخ ده يرلى و گۆزه لدير. ايلک نوبه ده بو دفتره باخاندا، اوندا اولان قيسسا شعرلر، طرح عنوانى آلتيندا گۆزه چاريير و اوخوجونو ماراقلانديرير. بو قيسسا شعرلر ده، درين دويغو و گوجلو استعداد ياتيدير. باخين:

قيسير بولود دؤشونده

سنسن آدينى يازديم

بولودلار كيپريگيندن

سن الندين!

اينسيليريم،

دووارى - پنجره نى،

سنين اينسين دى گلير!

داها سنسن كى ياواش چيرپينيسان

گۆزومون ديلكلرينده

داها سنسن كى سوسموش باخيرسان

حاصارسيز گۆزلريمه،

اينسيليريم دوواري، پنجره نى،

سنين اينسين دى گلير!

نسيم خانيمين شعرلرينده، چاعداش قادين شاعيرلريميزين - نيگار خانيمين، سحر خانيمين - شعرلرى-نين اتكىسى اشكارا گۆرونور. هر حالدا، بونو اينانيريق كى زنگاندا يارانان توركجه شعريميز بوندان داها گئيشله نه جك و بوندان داها آرتيق خالق ايچينده ياييلاجاقدير. بونو دا آرتيرمالى يام كى گنج شاعيرلريميز، اؤزه - ليكله خانيم شاعرلريميزين بو ساحه ده آدديم آتمالارى سسب اولور يئنى دوشونجه لير، نجيب دويغولار، گۆزهل تعبيرلر و تصويرلر شعريميزده اؤزوننه يئر آپسين؛ چوخ اوزاق

دئییلیدیر کی آنادیلیمیزده یارانان گنجلرین شعرلری وطندن ائشیگه ده یول آچیب، سرحدلری سیندیریب، بوتون خالقلا رین دردینی سؤیله مه گه قادر اولسون. بورادا یاخشی شاعیریمیز، نسیم خانیم اوچون باشاریلار آرزایلاییب، یئنی نائلیتلر و موفقیتلر دیله بیرم.

زنگان - ۱۳۸۴.

محمدعلی نقدی (دومان)

آنا یوردوموزون کولتورون، چوخ قدیم، گئیش و درین اولراق، عینی حالدا وطنیمیزده مین ایللر بویو یاشایان انسانلار آراسیندا اورتاق بیر موتیودیر. کولتور دئییلنده، ایکی بؤلومدن عبارت: یازیلی و شفاهی ادبیات نظرده توتولور. بورادا شفاهی، یا آغیز ادبیاتی نظرده دیر. خالقین شفاهی ادبیاتی، بیر ملتین یاشاییش عنعنهلری، دوشونجه لری، توپلومسال گئیشلری و تاریخی باش یازیمی نین گوزگوسودور. سؤیندیریجی خالدیر کی آذربایجان کولتورون اوژ زنگین لیگی ایله دونیا آراشدیریجیلارین دقتینی اوژونه چکمیش و چوخلاری بونون قارشیندا باشلارینی حؤرمتله اگمیشلر. بو زنگین گله نک او قدر گئیش و دولغوندور کی اونو آداب و عنعنهلرده، مذهبی باخیشلاردا، ناغیللاردا، اوسانالاردا، ماهنیلاردا، آتالار سؤزونده، بیاتیلار، سایالار، لالایلار، نازلاملار، اوخشاملار، سیناملار، تاپماجالار، آلقیشلار، قارقیشلار، قاخیشلار، منظومه لر، داستانلار و آشیقلار ادبیاتیندا و اونلار جا باشقا زانلارا آیدینجاسینا گؤروروک.

کولتورون، خالقین یاشاییش آنلاریدا، گون گئیشاتیندا، ایش زامانی نین دیل - دوداق آراسیندا زمزمه لرینده، طبیعتین دولانیشیندا اولان مراسیملرده، ائولرده و هر یاندا گؤرمک اولار. آیاغیمیز آلتیندا اولان خالی لاردا، کیلیم، پرده، غذالاریمیزدا، توی - دوگونلرده، دینی و مذهبی اولای لاردا و هرگونومزده اولان رفتارلاریمیزدا، حتا فیکیر و دوشونجه دنیا میزدا بو کولتورون ائتکی سیندن تاپماق اولار. دوغروسو بودور

کی بو کولتورو بیر اوزون قاتارا بنزه تمک اولار کی اونون هر واگونوندا بیر سیرا محصوللار داشینیر. اونون لئکوموتیوی، آنجاق «دیل» دیر. اما، بیر واگون بیاتی آپاریر، بیر باشقا واگون اتالار سؤزونو داشییر، بیر ماھنیلاریمیزی اؤزو ایله چکییر. آنجاق هر بیر کواتوروموزون بیر بؤلومونو چکمکده دیر. اما بو قاتاری چکن بییمز انا دیلیمیز دیر. انا دیلیمیز تور کودور. هامیمیز بیلیریک کی بو کولتورون اولماسینا، دیل وارلیغی ان لازیم اولان بیر عامل دیر. اونسوز کولتوروموز ده اولای بیلمزدی.

بورادا انگوران کولتورو حاقیتدا دانشماق ایستردیم. انگوران، زنگانین ۹۰ کیلومتر لیگینده، داغلار اورتاسیندا، گۆم – گۆی دره لرین آراسیندا، جوشقون چایلارین جواریندا، گۆزهل بیر قصبه دیر کی اورتا دوغونون ان زنگین معدنلریندن بیرسی اولان قورقوشوم و روه معدنی اونون کناریندا اولموشدور. انگورانین اووسایان گۆزهل طبیعتی، وحشی حیوانلار اوچون ده یاخشی بیر سیرانگاھ دیر. انگوران تاریخ بویو، بؤیوک عالم لر و عارفلر قوینوندا بئجریدیر کی اونلاردان بیر مولانا همتی انگورانی آد آپارماق اولار. بوندان علاوه یوزلر صنعتکار، شاعر و یازچی لاری اولموشدور. بو گۆزهل قصبه نین فرهنگینی آراشدیرماق، توپلاماق و اوخوجولارین ایینه چاتدیرماق بیر آکادمی نین ایشی دیر، آنجاق بئله بیر امک انلار الله اولمادیغی اوچون، گنجلریمیز بو ایشه ال آپارمالیدیرلار. النیزده اولان کتاب – «انگوران و فرهنگ مردمش» – آقای محمد علی نقدی نین اثری، بئله بیر اثر دیر. نقدی جنابلاری، بو یوردون شورلو و دوشونجه لی گنجلریندن بیر اولاراق، بو بؤیوک ایشه ال وورموش و دیرلی بیر کتابی یازا بیلیمیشدیر. گله جکده باشقا آراشدیرمالارا دا یول آچمیشدیر. بو گنج یازاریمیزا باشاریلار دیله ییب، کتابین اوخوماسینی دیرلی بیلیریک.

هریس، ورزقان و اهر زلزله سینده جانلارینی قوربان وئره نلره

نه دوروسوز وطن اوغلانلاری، قالدین آیاغا،

ائلیمیز توپراغین آلتدا

نفسی سایقیبا دوشموش، نچه سی دویاده بیشمیش،
 سس آتین قوی دره لردن کومه گه کوچ نبی گل سین،
 گویدن اولدوزلار الن سین،
 سپه لن سین، لپه لن سین،
 نه روادیر کی نسیمی بالاسی ایندی دین سین؟!
 باشیوی قووزا سه ندیم،
 سنه دونیاجا گووه ندیم.
 سنی گوردوکجه ایگیدلر اوره یی دالعالانیبیدیر،
 سنه آذر بالاسی دالدالانیبیدیر؛
 خلقتین سوو گولوسو
 بیرجه دماونده خبر وئر
 یاتان الونده خبر وئر
 او باتان کنده خبر وئر
 اته گینده بو نه سیردی؟ -
 بو نه تیره تمه دی سنده، نیه بس داملار اسیری؟
 سارا عصمتلی خانیملار بالادان اوترو ملیردی
 چوخوسو باشلارینا توپراق الیردی.
 سسیوی آل باشیوا سسله آذربایجانوی
 یوو اوزوندن قانیوی
 اونله قوی بذا قالا سیندان اولو بابک دادا گل سین
 کیشی غیرتلی قادین فریادا گل سین
 دئنه زینب پاشا امدادا گل سین.
 باشیوی قووزا سه ندیم
 بیلیرم سینه ده چوخ اولو کوزون وار

صمدہ سؤیلمہلی چوخلو سؤزون وار
هله یوللاردا گؤزون وار.
آخ گلیب چیخمادی ستار؟ -
باشیوی قووزا سهندیم، باشیوی سالما آشاغا
الیوی وئر ساوالانا، ایکینین قالخین آیاغا
سن او داغسان کی یامان گونلری سوودون
بییرتیجی ایتلری قوودون
نتچه ظالیملری گؤردوم، یاپیشیب بورنونو اوودون
کاشکی تیتیرتمه گلن یئرده کوراوغلو ساغ اولایدی،
بو حیاسیز بالانین زولفونو عینیجه یولایدی
اوندا الله نه اولایدی؟
دده قورقود سازینی بیرده باسئیدی سینه سی اوسته
اوخویایدی سنی ساغ قال
باش اوچا ملتیمیز بیرده دئسینلر سنه جان، جان!
سنه قوربان اولاریق یکسره بیز آذری بایجان
سن او داغسان اته گینده دلی دومرول آباق آچمیش،
زینه وئریمیش سینهن اوسته کیشی لیک چشمه سی داشمیش
آدیوی شهریاریم دفتری نین تاجینا ساچمیش
سندہ بو زقوردلار اولاشمیش
الیوی وئر ساوالانه
فلگین گؤزلری سیزده
نتجه بیرلیکده یئنه همت ائدهرسیز
قوجا قارتال کیمی گؤیلرده گزه رسیز.
یازیلا سیزلریلن بیر ده افق لاردا کی ای:

آدی تاریخه برابر
اؤزو دوققوز فلکه منظر و محور
سنی ساغ قال، آیاق اوسته
سنن افسر ائوئرئسته.
گووه نیب دیر سنه ایران
سنده ایلهام اولونوب تفسیر میزان
ائله ییب الغدیرین دونیانی حئیران
دولانین باشیوا دونیاجا سنین آذری بایجان.
چوخ داریخما کی یامان گون قورو گول تک عمرو آزدی - دایازدی
سنده جاری خان آرازدی
توپراغین درگه رازدی.
بلی، حیدربابانین هر داشی بیر مهر نامازدی
چوخ ایگیدلر اونا بازدی.
نه فیضولی، نه نباتی، نه کریمی، نه جلال،
نه نیظامی، نه کلامی، نه بدیل و نه ده ابدال؛
نه علسگر، نه زلیم خان، نه پری بیرجه نه پروین،
نه اوغوزخان، نه ده یافث، نه ده بئی لر بئی شروین -
آنجاق هر یئرده کی تورکو دیلینه سؤز دانیشان وار،
آیری - آیری آدیوی لوحه ی دورانلارا یازدی
آدین البتده قوتازدی
نه گوژه لدی، نجه نازدی!!!

سحر خیالی منی دورزادیب دی دستمازا،
دوروب اؤنومده جمالی دوران زامان نامازا.

خیال غارتی وار محمودون باشیندا یقین،
 فراهم ائیلیب یکی سپاهی بیر ایازا.
 دیلیم توتولدو، الیم اسدی، قیشلاریم قورودو،
 یانیمدا اولمادی بیر کس یارا گیلایه یازا.
 بیلتیدی کاشکی ویصاله نه جور اوره ک دؤیونور،
 کی بلکه آزجا منی یاندیریب یاخئیدی نازا.
 قمار عشقده الدن اوتوزموشام نمه وار،
 بورونموشم گۆره سن ادهم اوغلو تک پالازا.
 دینمه دیم سنه آخر اوره کد هوار نه سۆزوم،
 صمد کیمی منی ده آندیلار او خان آرازا.
 صبا، یوبانما، یئتیر بو سۆزو وفا کانینا،
 دئنن «دومان» بو دیاردا گلیب غفیل گودازا.

ناز خند صبحی

ایران تورک ادبیاتی نه قَدَر گئیش و زنگین اولسا دا، نثر ساحه سینده هله ده
 ایشله مک اوچون یئر بوشدور. نثرده، اؤزه للیکله حکایه یه گلدی کده بؤیوک
 یازیچی لاریمیز واردیر؛ آنجاق شعر ساحه سیله مقایسه ده چوخ آز دیر و بوشلوقلار
 هله ده گۆرونور. زنگانا گلدی کده داها بوشلوقو آیدینجاسینما گۆروروک.
 نئچه – نئچه رومانلار، حکایه لر یازیلیسا دا، ادعا ائده بیلر دیک نازقئیدین
 ناغیللاری بورادا ایلکین اثر دیر.

ناز خند صبحی خانیملاری زنگانین الی قلم لی لر آراسیندا فعال، چالیشان و خوش
 فکر بیر قادین دیر. او، فارسجا و تورکجه یازیب یارادیر. آنجاق دیلینه اولان محبتی
 اوره بیندن قوپان حکایه لرده جانلاندیرماق ایسته ییر.

الینیزده اولان حیکایه لر مجموعه سی دیر کی یازیچی نین اؤزو شاهد اولدوغو حادثه لر و اولای لاردیر، بلکه ده اونلاردا اؤزو اشتراک ائتمیشدیر. بئله لیکله اؤره ییندن آخیب – گلن سؤزلری اوخویوروق و اوره ییمیزه یاتیر. نتجه اؤزه للیکلر بو حیکایه لرده اوخوجونو اؤزونه چکیر: بیرینجی سی یازیچی نین دیل ساده لیگی، آخیجی لیگی و دانیشیق دیلینه یاخین اولدوغو، هابتله ساختالانما بیر دیلدن اوزاقلینغیدیر. ایکینجی سی اولایلارین رئاللاشماسی دیر. بورادا اولان اولایلار هامیسی، گونده گۆزدویوموز و شاهد اولدوغوموز حادثه لردیر، آما بیز اونلاردان گۆز یوموب – اؤتوروک؛ بورادا یازیچی مساله یه بئله توخونمور. اونلاری تصویره آلیب – بؤیودور و گۆزه چکیر. حیکایه لرین ائتکی لی اولدوغو بلکه ده اوچونجو اؤزه للیگی سایلا بیلر. بو سطرلرین یازاری اونوتومورام کی حیکایه لری اوخویاندا ایستر – ایسته مز گۆز یاشلاریمین قارشینی آلا بیلمه دیم. هنرین اصیل هدفی ده اوخوجولاردا تاثیر بوراخماق و اونلاردا یئنی بیر دوغو یاراتماقدیر. نازقئیدین ناغیللاری بئله بیر ماهیت داشیر. اینانیرام کی هر اوخوجو اؤزو قدر اوندان تاثیر آلاجاقدیر. بورادا اولان پرسوناژلار هامیسی رئال و دوغالدیر. یازیچی اؤزو بو حادثه لرده اشتراک ائتمیش، بلکه ده قهرمانلارین بیریدیر. بورادا اوشاقلارین دنیاسی، آشاغی صنف لرین دردی و قادینلارین یاشاییشی و آغیر دورومو تصویره آلینمیشدیر. بورادا فقر، درد و انسانلیق دالغالانیر. موضوعلار چوخ ساده اولورسا دا، انسان فاجعه لری دیر، بیر – بیر حیکایه لره توخونماق ایسته میرم، آنجاق اوخوجولار اؤزلری اونلاری درک ائدیپ، لذت ایله انکی آلاجاقلار. صبحی خانیملاری اوچون یئنی باشاریلار دیله – ییب، یولون داوامینا گۆز تیکیرم. اومود ائدیرم یالقیز قالما ییب، یازیچیلاریمیز اونون آردیجا گله جکلر.

ندا صمدی نین اثر لرینه بیر باخیش

ایلك اؤنجه دئمهلیم ندا صمدی نین حکایه لرینه بیر باخیشی بهانه ائده رک، حکایه ادبیاتیمیزا گیریش کیمی بو مطلبلری یازیرام. هر حالدا ندا صمدی بونا لایق

گۆرونور کی مقاله می اونون آدیلا باشلاماق ایسته بیرم. ندا صمدی نین نثر ادبیاتیمیزا قاتیلماسی منی چوخ سئویندیریر. بونا سبب نئجه نه دنی سایا بیله رم: بیر - یازارین گنج اولدوغو، ایکی - یازارین قادین اولدوغو، اوچ - یازارین زنگانلی اولدوغو، دۆرد - و هامی سیندان آرتیق یازارین حیکایه لرینده یاتان دوشونجه لر منی هر زاددان آرتیق سئویندیریر (البته بو نه دنلری ده آچیقلا یا بیله رم).

۱۳۷۵ جی ایله تورکیه ده تحصیل داوامینا چالیشدیغیم زامان، مندن ایران تورکلری نین - تورک ادبیاتی سوره جینی قاپسایان و یا تورک یازارلاری نین اثرلریندن یاپیلان بیر سئچگی نی - آنتالوژی آدی آلتیندا بیر چالیشما اؤزه للیگینی داشییا بیلن بیر اثرین - یازماسینی ایسته دیلر. آنجاق نه یازیق کی او زامان حکایه لریمیزین سایسی بارماق ساینندان آرتیق دئیلل ایدی. تورکیه دن قاید اراق اومید زنجاندا «یاشیل خیال» صفحه لرینده حکایه اوچون بیر یئر آچدییم. بو زامان چوخلو اوستاد یازارلاردان گنج یازارلارا قدر الیمی توتدولار. بورادا بو ده یولی یازارلاردان عزیز محسنی، پروف سوره زهتابی، باقر رشادتی، حمید آرغیش، طغرل آتابای، مرتضی مجدفر، اسماعیل هادی، و باشقالارینی آد آپارا بیله رم. بو قونو، ۱۳۹۰ جی ایله یعنی دن اورتا یا قویولدو. آنجاق بو دؤنه مساله بام - باشقا اولوردو. چونکو یوزلرجه کتاب چیخیمیشدی و مینلرجه حکایه لریمیز میداندا وارا ایدی. بونا گؤره ده همان یونیورسیتته ده آذربایجان حکایه لری نین آراشدیرماسی بیر اؤیره نجی نین دوکتورا تنزی سئچیلدی کده یونیورسیتته طرفیندن آلتیشلانندی و بو تنزدن مۇدافعه جلسه سینده من ده اشتراک ائتدییم.

ایران آذربایجانلی نین حکایه ادبیاتی مستقل بیر ادبیات کیمی ۲۰ جی یوز ایله باشلانمیشدیر. حکایه ادبیاتیمیزین ایلک نمونه لرینی میرزا عبدالرحیم ابوطالب اوف و زین العابدین مراغه ای نین اثرلری اولاراق، تاسفله فارسجا اولموشدور. لاکین آنا دیلیمیزده یازیلان ایلک حکایه لریمیز عباس پناهی به عاید دیر. او ۱۳۰۴ - جو ایله «پریشان» آدلی حکایه سینی «یعنی فکر» روزنامه سینده نشر اتمیشدیر. باشقا حکایه

یازاریمیز علیقلی کاتبی اولموشدور. او دا ۱۳۲۰ جی ایله «هولقان» ادلی حکایه سینی نشره وئرمیشدیر.

آذربایجانیمیز ۱۳۰۰ دن ۱۳۲۴ جو ایله قدر اؤزهل بیر سیاسی و اجتماعی دوروم یاشاییردی. ۱۳۲۴ جو ایله قورولان ملی حکومت دورونده یازیچیلاریمیزین اثرلرینده آزادلیغا هوس، آنا دیل، جماعتین یاشام طرزى و ملی حکومته دستک وئرمک او دؤنه مین حکایه لری نین اورتاق موتیوی ایدی. همین دورده آذربایجان مطبوعاتیندا ادبی - بدیعی مجموعه لر یارانمیش و حکایه ادبیاتیمیز دا دیرچلمه یه باشلامیشدیر. محمدلوی عباسی، فتحی خوشگنابی، علیقلی کاتبی، قهرمان قهرمانزاده و... بو دورون تانیمیش یازیچیلاری اولموشدولار.

۱۳۵۷ انقلابینا قدر بارماق سایسیندا آنا دیلیمیزده حکایه کتابی نشر اولونمادی. یازیچیلاریمیز فارسجا یازماغا مجبور قالدیلار. بونونلا بئله بو آغیر سیخینتیلار آلتیندا باش اگمه یین و اؤز آنا دیلینده یازیب - گیزلینجه نشره وئره ن یازیچیلاری دا تاپماق اولار: گنجعلی صباحی، علی تبریزی و...

انقلابدان سونرا مطبوعات صحیفه لرینده حکایه لری نشر اولان یازیچیلاردان گنجعلی صباحی، حبیب ساهر، مرتضی مجدفر، محمد قاضی، الف نورانی، علیرضا ذیحق و باشقالارینی آد آپارماق اولار. بو حکایه لرین موضوعلاری گون پروبلئم لری، کند احوالاتی و ارباب - رعیت آراسیندا اولان توقوشمالار ایدی.

انقلابدان یارانان آچیق آتمسفر بعضی سیاسی و اجتماعی حادثه لرله باغلی اولاراق گئت - گنده محدودلاشدی. تورکجه درگی و قزئتله ر آزالماغا باشلادیلار. بیر آز کتچمه دن، تورکجه کیتابلاری قیتلیق حالینا گلدی. حکایه ادبیاتیمیز بیر نئچه ایل سوکوتدا یاشادی. نهایت ۱۳۶۹ جو ایله کیهان نشریاتی طرفیندن اورتایا چیخان یول نشریه سینده یئنه حکایه ادبیاتیمیز اؤزونو گؤستریدی. اورادا قلم چالان یازیچیلاریمیزدان ع. اورمولو، اسماعیل هادی و بهروز ایمانی، ایواز طاها و... ناصر

منظوری همین ایله سون ناغیل، سون افسانه ادلی رومانینی نشره وئردی. همین دؤنمه تبریزده ده فروغ آزادی و سونرالار مهد آزادی نین تورکجه صحیفه لرینده ده حکایه نمونه لری نشر اولوندو. تبریز ده نشر اولان فجر آذربایجان و زنجان دا نشر اولان امید زنجان نشریه میزده ده حکایه نمونه لرینی تاپماق اولار. ۱۳۷۰ دن ۱۳۷۶ جی ایلر آراسیندا بیر سیرا نثر کتابلاری اورتایا چیخدی و نشر ساحه سینده ادبیاتیمیزین آیدین گله جک گونلرینین مژده سین وئردی. بو کتابلاردان «قوی اولسون اون» (حیکایه توپوسو) م. میشوولوپروف سونور محمد تقی زهتابی، «قارا چوخوا» ناصر منظوری و... آد آپارا بیله ریک.

۱۳۷۶ دا اولکده گندهن سچگی لردن سونرا تورکجه نشریه لر داها گوجلو نشره باشلادیلار. ظاهرده یئنه بیر آز آچیق آتمسفر یارانمیشدی. بو آرادا خانیم سوسن نواده رضی بیر چوخ حکایه و رومانی کؤچوروب مطبوعاتدا نشره وئردی. گونئی یازارلاریندان حکایه درج اولان یازیچیلاردان کیان صفری و طغرول آتابای و... آد آپارماق اولار. حکایه ادبیاتیمیز یئنی بیر مرحله یه آیق باسمیشدی. گنج یازارلاریمیز اؤز گوجلرینی سیناماغا باشلامیشدیلار. (سئویندیرجی بو ایدی کی بو زامان زنگان - امید زنجان وسیله سیله آذربایجانین باشقا سهرلریندن گئری قالمادی). بو زامان مدرن و پست مدرن قالیبلارینا ده گؤز آلتی باخان یازیچیلاری دا گؤستریمک اولار. بعضی یازارلاریمیز «کیبیرتی حکایه» لردن اولوشان قیسا حکایه لرین یازماسینا دا رغبت گؤستردیلر. حکایه ادبیاتیمیز و نثریمیز دئمک گوج و قدرتله ایره لی گئدیردی. گنج نسلیمیز ده ادبیاتیمیزلا داها آرتیق ماراقلی ایدی. آیدین ایدی کی حکایه میز قدرتلی و دونیا مقیاسلی یازیچیلار یئتیشدیره جکدیر.

۱۳۷۶ جی ایلدن ۱۳۸۰ جی ایله جن دفته لایق اولان حکایه و حکایه مجموعه لری چاپدان چیخدی. نثریمیز دئمک اؤز یولونو تاپمیش و گوجه ایره لی گتتمکده ایدی. چاپ اولان حکایه توپولاریندان شامان (رومان) - م آغداشلی، آلتون خیال قوشو -

باقر رشادتی، یورد - عزیز محسنی، کند گلینی - علی داشقین، مانتقورت - طغرول آتابای، کوچهره سو سیمیشم.. - مرتضی مجدفر، سنه ساری (شعر و حکایه توپلوسو) - توپلایان م. کریمی، ینددی نار (نئچه یازیچی نین اثرلریندن توپلانان مجموعه) - نادر ائلخان و س. سادهجه ایشیق اوزو گۆره ن نمونه لر دیلر.

۱۳۸۰ جی ایلدن بری حکایه ادبیاتیمیز باشقا بیر مرحله یه آیاق باسیر. ۱۳۸۰ دان بری آذربایجان اؤیره نجی لری طرفیندن بوراخیلان اؤیره نجیسل درگی لر آذربایجان ادبیات و مطبوعاتی تاریخینده پارلاق بیر صحیفه یه امضاء آتیر. آذربایجانین اکثر شهرلرینده و تهراندا اؤیره نجیسل درگی و قزئتله ر بوراخیلیر. بونلارین آراسیندا محض ادبیات دایانانلاردا وار ایدی (باشماق و سحر درگیلری). ۱۳۸۰ جی ایلدن بری دُنیادا اینترنت بوگونکو یاشامین بیر پارچاسی اولموشدور. اینترنته باغلی اولانلار و بو یولو ایله بیر - بیرلرله ایلگی ساخالایانلارین سایى گئت - گنده آرتمیشدیر. ادبیات اوچون اؤزه ل سیتله ر آچیلیمیش و سوره کلی اوخوجولارلا ایلگیده دیرلر. آذربایجان ادبیاتی وورغونلاری طرفیندن بیر چوخ ادبیات پورتال لاری یولا سالینمیشدیر. ایندی آذربایجان حکایه سی اینترنت اوزه رینده داها اکتیودیر. بونلاردان بیرى ده ندا صمدی نین سیتله سی دیر. من ده ندا صمدینی ائله بورادان تانییرام.

ندا صمدی زنگانین گنج یازاری، ۱۳۶۸ جی ایله بو شهرده آنادان اولوب و ایندی بیلیم یوردوندا اؤیرنجی اولاراق مدیریت و اؤیره تیم برنامه ریزیسینده اوخویور. آنجاق گنج یازار اولاراق دوز یازیمیزدا اؤزوندن ایز قویماغا دا چالیشیر.

دنیز چایسیز دؤزه بیلمز، چای دریادان دؤنه بیلمز

اینسانلیغا اورک وئرن، آزادلیقدان چؤنه بیلمز.

ندا خانیم دوز یازینی سئچمیش و ادبی فعالیتینی بو چتین ساحهده سیناییب و باشی اوجا دا بو میداندا چیخمیشدیر. آنجاق بیر مقدمه ایله ندا خانیمین یارادیجیلیغینا توخوناجاغیق.

نثر ادبیاتیمیز چوخ گنج و یئترسیدیر. ایران تورکجه سینده یازیلان حکایه لیرین سایه هله ده، او قدر دهیرلی و زنگین اولمامیشدیر، آما بیر آغیر ادبی تکلیف کیمی اولورسا دا یازارلاریمیزین بو عرصهده چالیشمالاری لازمدیر. ندا صمدی خانیم دا بو عرصهده چالیشیر و حتما بو آغیرلیغی دویور.

ایراندان ائشیکدهده آذربایجان نثر یازیسینی آلفیشلاییرلار او جمله دن تورکییه بیلیم یوردلاریندا بیر نئچه دوکتورا تئزی آپاریلیر. بو، نهیی گؤسته ریر؟ مسلم بودور کی، دوز یازی ایران تورکلری آراسیندا چوخ آز دیر. هله حکایه داغارجیغیمیز بوشدور و رومان یازیلاریمیز یوخ حد دینده دیر. قیسسا حکایه لر ده هله اؤز یئرینی تاپمامیشدیر. داستانلاریمیزا گلدیگده، بوتون یازارلاریمیز هله ارباب - رعیتی دورانیندا کئچینیرلر. ابو طه کیمی دهیرلی یازاریمیزین دا حکایه سی «قورشون هاردان آچیلدی» هله بو عرصه ده فیزلانیر و بوگونون موضوعلاری سونرالار گله جکدیر! تاسف یئری دیر کی بئله دهیرلی بیر دیل صاحبی اولان یازاریمیز، هله اسکی موضوعلاری یازماقدادیر.

تمثیل آذربایجان ادبیاتیندا چوخ اوزون تاریخه مالیکدیر. تاریخه باخدیقدان، ایلک تمثیلر و ان زنگین تمثیل کتابی «کلله و دمنه» اولموشدور کی چوخلو عالیملر طرفیندن، اونون اصلی آذربایجانا مربوطدور. دئمه لی بو زنگین کتاب، هیند دیلینده یوخ، بلکه آذربایجان تورکجه سینده اولموشدور کی ساسانیلار زامانیندا پهلوی دیلینه چئوریلیمیش و اصلی آرادان آپاریلیمیشدیر. بونا اینام بسله ین عالیملرین سایه گونو - گوندن آرتیر. آذربایجان ادبیاتیندا بونا کیفایتلنمک اولماز، چونکی چوخلو فیلسوف شاعرلریمیز بو تمثیلردن یارارلانیب و گؤزهل اثرلر یاراتمیشلار؛ او جمله دن محمد باقر خلخالی «تعلیبه» اثرینی همین تمثیلر اساسیندا یازمیشدیر. سونرا، قاسم ذاکر

باشقا آذربایجانین بؤیوک عالیم شاعری ده اثرلرینده چوخلو تمثیلدن استفاده ائدهرک
زنگین اثرلر یازمیشدیر. ایندی نداخانیم اونلارین یولونو داوام ائتدیریر.

من ندا صمدی-نین حکایه‌لرینی اؤز سائیتیندان اوخوموشام. آنجاق زنگانین
گنجلی آراسیندا عشقیله یازیب - یارادان یازارلاردان بیریدیر. حکایه‌لری نین چوخونو
تمثیللردن استفاده ائدهرک، دئمه‌لی سؤزلری ده واردیر؛ بورادا ۷ حکایه واردیر کی
بئشی تمثیل دیر. بو حکایه‌لر آراسیندا بلکه ده سون حکایه سی - **قارتال ایله**
دووشانلار - ان گؤزهل حکایه‌لریندن ساییلیر. چونکی بورادا اوخودوغوموز سؤزلری
سؤیله مه یه بلکه ده تمثیلدن علاوه باشقا بیر یول تاپماق چتین اولاردی. هر حالدا بو
تمثیلی چوخ بیندیم. بورادا اولان حکایه‌لری بئله سیرالاماق اولور:

نیسگیل: بیر یوخسول عائیله ده اوشاقلارین حسرتلرینی گؤسته‌ریر. ندا،
یوخسوللوغو گؤزهل بیر صورتده گؤسته‌ره بیلیمیشدیر. بورادا یازارین اؤز خاطره‌سی
دیله گلیر: اوخولا گئتمک اوچون، بؤیوک باجیسی-نین پالتارلارینی کیچیلدیب - اونا
یاراشدیریرلار.

اوج قارغا و مکه‌لیک: یئر، کیمین اولدوغو اوستونده دؤیوشورلر، آنجاق بیر
قورشون داعوانی بیتیریر و یئر کیمین اولدوغونو بیلدیریر.

هاوالی اینک: بیر تمثیل اولراق، غرورون بوشلوغونو گؤسترمه یه چالیشیر.
قارا بالیق: بورادا بیر سیرا اینسانلارین اؤز کیملیکلریندن آجیقلاری گلدیگینی
گؤسته ریر. آسیمیلاسیونون ان آجی اوزونو بیلدیریر.

من ناغیلسیز قالمیشام: بیر روانی باغلانتی ایله آناسی و اؤگئی آناسینی
گؤسته‌ریر.

ندانین دیلی ساده‌دیر؛ ادبی دیله چئوریلیمه‌یه چالیشمالیدیر؛ آنجاق اومود بسله‌مک
اولار کی یاخین گله‌جکده ده‌یرلی بیر یازار کیمی چیخیش ائده جکدیر. دیلیمیزین
گراممترینی دریندن اوخوماغی گره‌کیر. بیر سیرا آخساقلیقلار دا گؤزه چارپیر؛ أمما

دهیرلی اولان اونون دوشونجه دُنیاسی دیر و بو، ان دهیرلی بیر نُکته دیر و اونا گؤره ده ندانی سئومک اولار. اللری وار اولسون. بونو آرتیرماق ایستردیم کی ندا خانیم دا توجه بوپورسونلار، هر یازارین بیر اؤزهل دیلی اولمالیدیر؛ اصلینده، ادبیاتیمیزا چالیشماق ایسته بیرسه لر، بیلمه لیدر لر کی ادبیاتین گلیشمه سی اوچون هر ملّتین اؤز یاییسی اوزه رینده گلیشن، بؤیوین ملی دیل لازمدیر و بو دیلی بوگون یاراتمالیق. دیلین انسان دوشونجه سی نین بوتون ساحه لرینه گیره بیلمه سی اوچون موجود اولان هر جور تیکنیکلیغی اورتادان قالدیرماق لازمدیر. دیل، زامان ایچینده اونو استفاده ائدن اینسانلار طرفیندن هم یارادیلیر، هم ده یارانیر. یاراندیقا یارادیر. مودرن دنیا دا هله بیزیم ادبی، علمی، فیکری، اکونومیک و تکنولوژیک ساحه لرده دیلیمیزین یئری بوشدور. بو بوشلوغو دولدورانلار سیزین کیمی گنج یازارلایمیز دیرلار. بونو اینانیرام. بیز گله جه بییمیزه اینانیب، بو یولدا بؤیوک اراده ایله چالیشمالیق بلکه ایدئاللاریمیزا و میلی هدفلریمیزه چاتا بیلک.

باشقا بیر یؤندن، بیلیرسینیز، دیل، اؤز بوتونلویو ایله اولوشدورما چاباسی ایچینده دیر. عصرلرین تجروبه لری دیلده ساخالنیلیر. دیلین بوتونلویونون اولوشدورما چابالاری ایلک اؤنجه اؤز یاییسی اوزه رینده اورمه سی - یانی سؤز دوغوب دوغورماسی - و سونرا دُنیا دیللیری ایله ایله تیشیمه کئچمه سیله مُکوندور. اولوسلارین باشیندان کئچن اولایلار، داهیلرین عقلی چالیشمالاری قاوراملاشاراق دیلده آرشیوله شیر. دیلده کی قاوراملار، اؤزه لیکله سؤزجوکلر یولو ایله اینسان هم تاریخی تجروبه لری اؤزومسه بیر، هم ده توپلوملاشیر. قاوراملار ذهنین علمی - اجتماعی پلاندا اولان آختاریشلاری نین نتیجه سی دیر. تاسفله آنادیلیمیزین یازی دیلی اولماماسی قاورامسیزلیق یاراتمیشدیر. عقلیمیزده داشیدیمیز بوتون علمی قاوراملار فارس دیلینده اولموشدور. میلی کیملیگین اورتا دیره یی دیل دیر. تاسوفله، وطنداشلاریمیز، تورک دیلی میلیتیمیز اؤز دیللی نین گنیش اولناقلاری حاققیندا

خبرسیز قالمیشلار و خبرسیز ده بوراخیلیمیشلار. بو بؤیوک دردی درمان ائتمک بوگونکو یازارلارین وظیفه سی دیر. کولتوروموزه اورتا دیره ک اولان دیلیمیز بؤیوک بیر سایغی ایله ساخلانیلمالی دیر. بو دیره ک چؤکرسه، بوتون وارلیغیمیز ایتیب - باتاجاق. بوگون کیملیغیمیز تهدید آلتیندادیر. بونلاری بیله رک، یازارلاریمیزین بونوندا بؤیوک بیر تکلیف واردیر؛ او دا، دیلیمیزی ساخلاماق، دیلیمیزی یوکسولتمک دیر. بودا سیزین کیمی - ندا خانیملاری - دوشونجه لی گنج یازارلارین اینده دیر. باجیم گوزوموز سیزده دیر و سیزین کیمی لرده.

بیر باشقا اؤزه للیک ده ندانین حکایه لرینده واردیر؛ او دا، هر حکایه نین سونوندا نئچه سؤزجو بون آلامینی آچیقلاماق دیر. بونا گؤره ده تشکر ائتمک لازم.

آرار

بو گون «آرار» تخلوصو ایله تانینان شاعر، حسن رفیعی جنابلاری دیر کی ایگیرمی ایل بوندان اؤنجه، «ایشیق» درنه یی آیق توتان زامان، بیر اوره یی یانان، آنا دیلینه غیرتله یاناشان و همت ایله گنج شاعرلریمیزه یول گؤسته رن بیرادیب، شعر سئوه وشاعرلرین یاردیمچی سی کیمی چالیشیردی؛ آنجاق بونلارا قانع اولمایاراق، بوگون اؤزو ده قلم اله آلیب، ادبیات ساحه سینده چالیشماغا اوز گتیریبیدیر. رفیعی جنابلاری بیر چالیشقان معلم، تاریخ علمینده عالی تحصیلات صاحیبی (یوکسک لیسانس درجه سیله)، بیر درین باخیشلی آراشدیریحی و ادبیات، هابئله تاریخ ساحه سینده بیر اینجه له یین معارف پرور بیرذات دیر. بوگون بیر شعر دفترینی اؤز سئویملی خالقینا هدیه ائده رک، شعرلینده تنقید و طنز دیلی ایله خالقیمیزی اویاندیرماغا و داها آییق سالماغا اؤز وظیفه سینی دویوب و قلمینی اله آلیبدیر.

آرارین شعرلری اجتماعی موضوعلاری اله آلاق، توپلومدا اولان تضادلاری آچیقلاماغا، جامعه نین چتین لیک لرینی آچماغا جان آتیر. بو مسأللری آچماق بلکی ده طنز

و تنقید یولو ایله سونوجلانماغا ان یاخین یولدور؛ بئله لیکله شاعیر اگری لری دوزلتمک اوچون شعر قیلینجی نی اله آلیب و یا باشقا سۆزله بیر اورهی یانان طیب و حکیم کیمی یارالاری چیخارماق اوچون جراحلیق بیجاغینی ایتیلتمیشدیر. بونو دوشونمک اوچون، شاعیرین ایلك شعر دفترى اولان «بیردیلیم دیل!» اثرینی وراقلا یالیم:

بورادا مختلف عنوانلار آلتیندا اوزون و قیسا شعرلر گلیمشیدیر؛ و بیر آل - الوانلیق گۆز اؤنونده جانلانیر؛ بورادا بیر سیرا تمثیل لرله برابر، اجتماعی نوخوشلوقلارین تصویرینی گۆروروک. بیر طرفده لاغلاغی، باهالیق قاتاری، باهالیق بایراغی، بیر طرفدن ده زنگان و سلطانیه شعرلرینده، شاعیرین آنا یوردونا بسله دیگی محبتی گۆروروک؛ هابئله آنا دیلینه خور باخانلاری دا اونوتما ییر، اونلارا دوز یولو سئچمه یی یارارلی گۆرور.

شاعیر هر بیر شعرینده، توپلومون مختلف یؤنلرینی نظرده آلیر، ایشچی لرین، زحمت کتشلرین ایشینه دهیر وئریب، معلم لر و بوتون دوزگون ایشله ییجی صنف لری حؤرمتله قارشیلاییب؛ آنجاق هر صنفده اولان یئترسیزلیگی و آخساقلیغی دا اوزه چکیر. گاهدان دا جوانلارین دولانی شیقلا رینی، قونوشدوقلارینی، گئیندی کلرینی، حتا ایستکلرینی دیله گتیریر. بوشعر دفترینده «اٹششه یین ناغیلی» بیر گۆزهل تمثیل اولاراق، بلکه ده بو دفترین ان گۆزهل شعرى دیر. داد- دوزونو اوخوجو اؤزو حیس ائتسین - دئییه، آچیقلاماسیندان واز کئچیرم. باشقا تمثیلی اولان، «قورباغا و توسباغا» دا گۆزهل دیر. «آتا قیناغی» شعرینده، جامعه نین درین و ایتی تضادلاری قلمه آلینیر. بیر سیرالار آغیر زحمتلره قاتلاناراق چتین لیکله یاشاییرلار، بیر حالداکی بیعارلار، باشقا یوللارلا مال - دؤلته ال تاپیب، جامعه نی ده لاغا قویورلار؛ شاعیر بونلارین بیر نئچه سینی و گئتدیگی یولو اؤرنک اولاراق گۆسته ریر. بورادا ماضان، قوربان، خاخول ذبی، قودوق قودو و نهایت سلیمین یاشاییشی ایله تانیش اولوروق. ایلك دؤرد نفر، دللالیق، دولار ساتما، غلط آلیش - وئریش ایله هارالارا کی چاتمامیشلار؟! أمما سلیم،

یوکسک لیسانس آلیرسادا الی بوش قالیر؛ نه قدر چالیشیرسادا، ماضان، قوربان، قودوق قودو و خاخول ذبی کیمی اولان بیرجامعهده الی آغزینا چاتمیر. شاعیر سلیم ایله بونلاری قارشسی - قارشسیا قویور ونهائیت جامعهنین گئدیشینینی یانلیش بیلهرک، جامعهنی تنقیده چکیر و بئله نتیجه آلیرکی:

گئت بازارا، دؤن تئزارا، سئزارا؛

یوخسا اوخو؛ قال قیزارا- قیزارا!

دترین باشقا شعرلری ده بئله دیر و جامعهده اولان آخساقلیقلاری اولدوغو کیمی بگنمیر و اونلارا توخونور. «خئیرات» شعرینده جامعهنین یانلیش حرکتلرینی حتا دینی مذهبی مراسملرده ده گؤرور. خئیرات، یوخسوللار اوچون یوخ، بلکه قارنی توخلار، حاجی لار ومیلیونرلر اوچون بیر رسوماتا چئوریلمه سینی آنلادیر. آنجاق هامیدان آرتیق شاعیری اذیت ائدن، درده گتیرهن، باهالیق دیر؛ جامعهنین اکثریتی ده بو درده مبتلادیر. بورادا «باهالیق بایراغی» و «باهالیق قاتاری»، گؤزهل نمونه لردیر. شاعرین گؤروش دنیاسی آل - الوان دیر وشعرلری ده بو گؤروشلری گؤسترمه ده گؤزهل و باجاریقلی دیر. بورادا زنگانا یازیلان شعر، هابتله مولاعلی (ع) اوچون عشقندن یازیلان شعر و بیر چوخلو دؤردلوکلر، بایاتیلار وباشقا شعرلر، شاعرین درین دوینغوسو وشعر گوجونو گؤسترمه ده دیر. بونلارین هامیسیندا معلم صنفینه درین سایغی، آنا دیلینه خُرمات، جامعهنین یاخشسی لارینا محبت و پیس لرینه نفرت بسله دیگی آیدین و آپ-آچقیدیر. شاعیر بو دفترله اوخوجولارینی جامعه ایله تانیش ائتمکله برابر، گیزلی اولورسادا خوش بین لیک، آیدین گلهرک و.....!!!! آشیلا بیر؛ پیس لر و پیس لیکلری جامعه دن قازیب- آتماغا اومود یارادیر و اوخوجولارینی یاخشسی انسان اولماغا، انسانلیغا چاغیریر. شعردفترینه سئچدیگی عنوان «بیردیلیم دیل!» ده گؤزهل و دوشونجه دن آلیما بیر عنوان دیر. شاعر آنا دیلینه خور باخانلاری هده له بیر و اونو

آقیشلایانلاری باغرینا باسیر. هر دوشونن، درد تانییان، یاخشی لیغی آنلایان اوخوجو
دا بتله بیر شاعری باغرینا باسماغا حقلی دیر.

شاعر گاهدان دا آغزینی نصیحت و اؤیوده آپیر:

پیس ایشلره قاریشما،

آوولانیب آیشما؛

باخ سۆزونه مولانین:

«سوروشمامیش دانیشما!»

گاهدان دا قیزلارین تورکو دانیشمالارینی ایسته بیر:

قیز، نه گۆزهل تتلین وار،

گۆرکملی بیر ائلین وار؛

تورکو دانیش، اوتانما،

بالدان شیرین، دیلین وار!

شاعر، اینجه قلمی ایله و شیرین دیلی ایله «نوا» گوجونه بییه لنمه یی و بؤیوک
ادعالاریمیز اولدوغو حالدا «چین» اؤلکه سی نین «ایگنه - سایننا» باغلی اولدوغو موزو
آچیقلا بیر وشبسترلی معجز کیمی بو ایگنه - سانجاق چیندن گلمه دیکده تومانچاق
قالدیغیمیز موضوعی ایله دردی آرتیر. عینی حالدا شاعر بیلیرکی بو جامعه ده هر
دردین داواسی اولدوغو حالدا سارساقلیق نوخوشلوغونون درمانی یوخدور!

سونرا؛ منجه شعرین اوچ قونوسو بیرلشینجه اولغونلاشیر. بواوچ قونو: دیل،
دوشونجه و دوغودور. شاعر، آنا دیلی نین و یا شعر دیلی نین بوتون اینجه لیک لرینی،
اؤزه للیک لرینی و گۆزه للیک لرینی بیلمه لی دیر. بونلاری دوزگون ایشه آپارماسا، دیلینه
صدمه وورار. آرار بو قونو دا باجاریقلی و اؤزو بیر اوزمان دیر و یاراتدیغی قافیهلر
وشعرلر بو باشارینی اوزه چکیر. شاعریمیز ایکینجی قونودا دا ماهیر و یاراشیقلی بیر

انساندير. او بيليم اهلی دیر، بوتون فنومن لری تانیر و شعرلرینده الده ائتدیگی موضوعلاری هامیدان یاخشی بیلیر. اوچونجو قونو یا دویغو، هر شعرین واینجه سنه تین اساس تمهلی دیر. هر اله آلینان موضوع دوزگون بیر دیل ایله ائله سؤیله نه کی اوخوجودا دویغو یارادیب اونو ذوقا گتیرسه؛ شاعیر اؤز ایسته گینه چاتمیش ساییلیر. چونکی اوخوجو بو دویغونو حیس ائده رک اونونلا علاقه بسله ییر. اوندان تأثیر آلیر. بئله لیکله شعر اؤز هدفینه چاتمیش ساییلیر. بو ساحه ده ده ده یرلی - سایغیلی شاعیریمیز اوچون یئنی باشاریلار و نائلیتلر دیله ییریک.

م. کریمی / زنجان

۹۳/۷

كسمه يولدور بو شهر

ايميزده اولان «كسمه يولدور بو شهر» آدلى شعر دفترىنى على كريمى نين يازديغى اثرى اينجه له مك ايسترديم. سئوينديريجي حالدير كى اولكه ميزده تورك دىلى هله رسميت تاپماميشسا دا، تور كجه يازيلان كتابلارين سايى گونو - گوندىن آرتير؛ اؤزه لليكله گنج شاعرلر اؤز قلملرينى آناديللرينده سينايبيلار. گاهدان بو چاليشمالار ايچهريسيندن ائله ده يرلى اثرلر چيخير و ائله هنگامه لر يارانير كى هله رسمى ديل اولان، بوتون ملتين هزينه سيندن يارارلانان ديلده بئله اثرلر گؤرمك بير معجزه كيمي دير. ايندى گؤرمك لازيمدير كى بيزيم ديلده نهلر واردير كى هر ايل نئجه - نئجه بئله معجزه لر شاهيد اولوروق!. ديليميزين گؤزه لليگى، اؤزه لليگى و شاعرلريميزين غيرت و همتى ايله بئله هنگامه لر يارانير و گله جگه اومود چيچكلرى تومور جوقلانير.

ادبى اثرلر و شعر دفترلرين هاميسى آخساقسيز اولاييلمز و شاعرلريميز ده تشويق سيز بير يئره چامازلار. آنجاق يئنى اثرلر اينجه له مه لره، آراشديرمالارا و تشويقلره نيازلارى واردير. بو گؤسته ريلر، انتقادلار و تشويقلرى منتقدلر گؤرمه ليديرلر. نه قدر بو منتقدلرين سايى چوخاليرسا، تنقيدلر دوزگون و علمى اولورسا شعر دفترلريميز ده آخساقسيز و ياخشى اولاجاقدير. بو تنقيد و تشويقلر شعر ديليميزى گؤزله ده جك و

گله جگه یول آچاقدیر. قیساسینی دئمک بودور کی بوگون منتقدلره نیاز دویوروق، آراشدیرمالار، تنقید ائتمک و شاعیرلرین یارادیجیلیقلارینی آغیر - یونگول ائتمک شعریمیزین یولونو آیدینلاشدیرمادا یاردیمچی اولار. ایندی بو باخیشلا، علی کریمی نین «کسمه یولدور بو شهر» اثرینی اله آلیب، اونا توخونماغی بیر بورج کیمی گۆز اؤنونه آیرام.

ایلک اؤنجه شعرین دیلی حقینده دانیشماق لازمدیر. هر شاعرین اؤز شعر دیلی اولمالی دیر. شاعر بو دیله توخونمالی و اونا دقت یئتیرمه‌لی دیر. شاعر ایلک پلاندا دیل و شعر دیلینه دقت ائتمه‌لی دیر. دیلین بوتون گۆزه‌لیکلرینی تانیمالی، دوزگون ایشه آپارمادان علاوه، اونون گۆزه‌لیکلرینه ال تاپمالی دیر. او، دیل ایله دوستلاشمالی، اونو دریندن تانیمالی، اونونلا اوینامالی، روحونو منیمسه‌مه‌لی دیر. شاعیر دیل ایله او قدر اوینامالی دیر کی یئنی اینجه‌لیکلر، یئنی گۆزه‌لیکلر اوندا تاپاراق اونا دا قول بوداق وئرمه‌لی دیر. شعر، یانی دیل؛ دیلسیز شعر اولاماز. شعر سؤیله‌مک ایسته‌ین هر کیمسه، اؤزونه مخصوص بیر دیل صاحبی اولمالی دیر، یوخسا بیر تقلیدچی و اؤزگه‌لرین شعرینی یانسیلایان و باشقا شاعرلرین شعرلرینی گۆتوروب، بوروشدوروب اونا تای بیر سؤیلملر یاراداجاق و داها اونون شعری اولمایاقدیر. بونا شعر دئمک بیر آز چتین. بو، داها شعر یوخ، بلکه تقلید سۆزودور. «دیل وارلیغین ائوی دیر». شاعرین وارلیغی اونون دیلی دیر. شاعیر اؤزونه مخصوص شعر دیلینی کشف ائتمه‌سه، بو ائوه و بو وارلیغا صاحب اولمایاقدیر. هر شاعر بو ائوی اؤزو تیکمه‌لی دیر. دیلیمیزی بو ائوسیزلیکدن قورتاران، بو پوزقونلوغا سون قویان شاعرلره عشق اولسون!

دیل، دوشونجه‌نین، دویغونون، باخیش و گۆروشلرین بیان واسیطه‌سی دیر. دوشونجه نی دیل ایله وارلانديرماق اولار؛ وجودا گتیرمک اولار. دویغونو دیل ایله بیان ائتمک و یاراتماق اولار. شاعیر بو دیله مالیک اولمالی دیر. شاعرین اؤزونون شعر دیلی اولماسا، شعر ده اؤزونونکو سایلماز، بئله‌لیکله شاعرین ایلک گیره‌وی اونون

دیل کشفی و اونا صاحب چیخماسی دیر. سون سۆز بودور کی: مدرن شعر سؤیله مک اوچون مدرن دیل گرەک! بورادا سۆزوموز داها چوخدور. شاعیر مدرن اولماق ایسته بیرسه، مدرن شعر سؤیله مک دیله بیرسه، مدرن دیل یاراتمالی، دیلینی اله گتیرمه لی و اونا مالیک اولمالی دیر.

علی کریمی، «کسمه یولدور بو شهر» شعرینده، بو آlanda نلر اتمیشدیر؟ هر زامانین اۆز دردی و اۆز دوشونجه طرزى واردير. بوگونون دردی ۸۰۰ ایل بوندان اۇنجه ایله توتوشدورمالی دئییلدیر. دردلر، مسالهلر و دوشونجه لر یئرلی - دیلی فرقله نمیشدیر، گلیشمیشدیر. بوگون داها گولدن - بولبودن، شمع و پروانه-دن و باشقا خولیلاردان دانیشماقلا شعر سؤیله مک اوره یه یاتان دئییلدیر. دوغرو دور شاعر آزاددیر، اما آزاددیر سا شعرى آلیشیلانمادیر سا ده اوموب - کوسمه سین. بلکه اۆزوندن کوسسون!

تعارف سوز دئمک گرە کیر؛ شعر - دوشونجه، دوغو و بیلیم ایله قارماشیق بیر اولای دیر. بیلیم سیز، دوشونجه سیز شعر نه یه گرەک؟ بونلار اولدوقدا، اونو ائله بیر فورمایا و قالیبا سالماق گرە کدیر کی اوخوجودا دوغو یارادا بیلسین. بونلار بیرله شیرلرسه اوخوجودا اتتیکی بوراخاقدیر و شاعر اۆز هدفینه چاتاقدیر.

شاعیریمیز کریمی نین شعرینه گلدی کده، او شعر دیلینه یاخینلاشمیش و اۆزونه اۆزل دیلی منیمسه مه یه قادر اولموشدور. اونون ایلك شعر دفتريله بو یئنی شعر دفترى نین دیلی شاعرین اۆز امضاسینی گوستریر و بیرینجی دفتره گۆره بؤیوک آدیملار ایره لی اتمیشدیر. کریمی بو ساحه ده یاخشی ایشله میش و قبول اولونان بیر نمره آلا بیلیمیشدیر. دوشونجه آلا نینا گلدی کده، شاعیرین سۆزو واردير. او، دوشونجه لی بیر شاعیر دیر؛ مذهبی بیر قونونو سئچیب و دوشونجه لرینی بو قونویا باغلامیشدیر. تامام نوحه شاعیرلریندن فرقلی اولاراق، یئنی بیر باخیشلا، یئنی بیر دیل ایله بو قونودا دانیشماق ایسته میش و باشاریلار گوستریمیشدیر.

بو دفترى ياراتمادا قوشما فورماسيندان يارارلانميش و بير آدديم كئچن دفتردن ايرهلى گنتميشدير. «حيدربابايا سلام» اثرى هله ده اؤز ايشيني گۆرمكدهدير. حيدربابا ۱۱ هيجالى اولاراق، هر بير بند بئش مصرعدن عبارت بندلر تۆرهدير. كسمه يولون دا فورماسى هماندير، آنجاق ۱۱ هيجايئرینه ۱۵ هيجانى گۆتورموشدور. حيدربابايا سلام، هله ده وار بير شاه اثر كيمي اؤز ائتكيسيني بوراخير، هله اؤز ياخاسيني اونون ايندن قورتاران آزدير. حيدربابا ۱۱ هيجاسيلا ساده و گۆزل اولاراق، ايچ بۆلوملرى ده اونو داها دا گۆزللشديرميشدير؛ بورادا ۱۵ هيجايا چاتمادا، داها او فورما و او تقطيلر پوزولور؛ كى البتده بو اؤزو ياخشىدير:

شهرين كۆنلونو

آز قالدی ديغيرتى داغيدا

وئردى اؤز قىلديغينا

قارقيشى دا،

دانلاغى دا

خبرران پوندوره دوشدو گولو ده

ياپراغى دا

بويو خوب كندينه بير جار

خزه ل اتتى اؤزونو

قالخيزيب بيردن آياق اوسته شل اتتى اؤزونو.

گۆروندويو كيمي هر بير مصرع هاوا جهتيجه يئنى شعره ياخينلاشميش، آنجاق

قافيلر يئنه اونو زنجيرلهميشدير. گاهدان قافيلر داها بۆيوك بير رديفلره چئوريلير:

دام، نا دام!

اگنيمه

گۆي تاخديم

اونون اوجباتینا

گونشین

آردیناجان آخدییم

اونون اوجباتینا

سن گلن یوللارا دا باخدییم

اونون اوجباتینا

اورا گوستریدی منه

عؤمرون

اجل چاتمازینی

ارودا من فتح ائله دیم

وارلیغین

ال چاتمازینی

تاسفله هتچ بیر نقطه، ویرگول دا یوخدور. قالسین هله. منجه شعر داها اسکی
باخیشلارلا – قالیبا، قافییه یه باغلی اولمامالی دیر. تکرار الیندن قورتارماق لزومو
دویولور. داها شعر حتمی اولاراق موسیقی، اؤلچو، قالیب و قافییه لره باغلی دئییلدیر.
شعرده دیل دوزگون اولورسا، دوشونجه آغیر اولورسا، دویغو ایله اوخوجونو
ائتکیلندیرمه یه باشقا یوللاردا واردیر و او، شعریت دورومودور.

دفتره دؤندوکده، کریمی یئنی بیر دیله مالیک اولموش، دیلی زنگان شاعرلریندن
فرقله نیر؛ یئنی و دوغروجول بیر دیل دیر بو دیل. بونونلا بئله کی شاعری تانیدیغیم
اوچون بیلیرم بورا شعرین سونو دئییل و شاعر بو چالیشمالاری داوام ائده جکدیر. بو
ایناملا بو شعر دفترینی ده یرلندیریرم. اونا اللرین آغریماسین دئییرم. گله جه یینه ده
دوغرودان دوغروسونا اومود بسله ییرم. آنجاق باشقا طلبلرده شاعیردن واردیر؛

شاعر شعری قوشوب، الینی یازمادان چکیر. ایندی اوخوجودور کی شعری اوخویوب، اونولا سیر و سلوکا باشلامالی دیر. شعر اوخویوب قوتولدوقدان سونرا، اوخوجونون ایشی باشلاییر. شاعیر بورادا شعرینی بیتیرمیش حالدا اوخوجوسونا تحویل وئریرسه، اوخوجونو هئجه سایمیشدیر. داها میدانی باغلامیشدیر. بورادا اوخوجونون سیر و سلوکی توکه نیر. شعری بیتیرمک شاعرین گیرهوی یوخ، اوخوجونون گیرهوی دیر. بودور کریمی نین شعری نین ضعیفی!

منجه کریمی غزل شاعریندن قوشما شاعرینه یوکسلمیشدیر؛ اما هله شاعر یوخ، بلکه بیر اوزان شاعری دیر. هله قالیبدان آزاد اولمامیش، هله ده قافییه دالیجا گزیر؛ نه قدر باشاری ایله بو قونویا توخونورسا دا، سؤزجوکلری باغلی بیر میداندا آت قوودورما کیمی دیر. هله تکرارلانمالارینی نظرده توتورام. بونو دئمه لی یم کی شاعر بیزی باشقا بیر دونیایا آپارماغا چالیشمیشدیر، ایمگه لر، سیمگه لر واردیرسا - واردیر - سیرالانیر، سرگی له نیر و تکرارلانماسیلا داها گؤزلیلیگی اوخوجودان آلیر. قافییه لی دنیا، داها قاپالی بیر دنیادیر؛ سیمگه لر طرد اولونمور بلکه بوگونون ایستک لری اساسیندا اولمالی دیر. سیمگه لر سئچیلیرسه، اولوسال، اولوسلار آراسی سئچیلمه لی دیر. شاعر، اسکی موتیولری بوشلامالی، باخیش چرچیوه سین ده گیشمه لی دیر. کریمی بو ایشی گؤرموشدور. امام حسین (ع) اوچون نوجه خوانلار کیمی باخمیر.

شاعرین سؤزجوکلر دنیاسینا گلدیکده، یئنی ایشلر گؤرونور کی زنگاندا ایلیک دؤنه بو ایش گؤرولمکده دیر. کریمی دفترین ایلیک صفحه لرینده نثر ایله باشلامیشدیر. شاعرین یازدیغی اؤن سؤز، اونون شعری نین مانیفئستی کیمی دهیرلنمه لی دیر. تام شاعیرلر بئله بیر ایشی گؤرموشلر و گاهدان همین ایش ایله انقلاب یاراتمیشلار. کریمی ده بو ایشه ال وورموش. اما سؤزجوکلردن یارالانمادا کاشکی درین فیکیرله شیب و سؤزجوکلری دوزگون استفاده ائدییدی. اولقو، اولای و

حادیته معناسیندا یوخ، بلکه نمونه معناسیندا - الگو شکلینده فارسچایا دا داخل اولموشدور. بئله - بئله خیردا خطالاری دا شاعریمیزدن ایسته میریک. گاهدان دا بیر سیرا قاباقچادان یارانمیش سۆزجوکلری دوز اؤز یئرینده ایشلمه میشدیر. بونلار البت کی اونون شعرینه ضرر وورمور. اما اوندان آرتیق انتظارلار اولدوغو اساسیندا بو سۆزلر ایرهلی گلیر. سون سۆز بو کی: علی بی؛ چالیش، یاز، یارات و بیزی دویورا! سنه یئنی باشاریلار و اسن گونلر یولدادیر!

دیگر آثار آماده‌ی چاپ:

دیوان جهانشاه حقیقی

دیوان تورکی شیخی

دیوان تورکی محمد امانی

دیوان کامل قاضی احمد برهان الدین

دیوان سلطان حسین بایقارا

اسلام – تورک دونیاسی ادبیاتی

قوتادقو بیلیک (۲ جلد)

فارس ادبیاتی تورک دیلینده (چاپ شده)

داستان احمد حرامی

اٹلیمیزین سوژ شهریار ی – اوستاد شهریارین یاشاییشی و شعرلری نین

آراشدیرماسی

اٹلیمیزین واله و شیداسی – اوستاد یحیی شیدانین یاشاییشی و شعرلری نین

آراشدیرماسی

اٹلیمیزین قوجامان شاعیری – عباس بارزین یاشاییشی و شعرلری نین

آراشدیرماسی

اولدوزلار اله نیر ۱۸۳

اٹلیمیزین طناز شاعیری - عمران صلاحی-نین یاشاییشی و اثرلری-نین
آراشدیرماسی

اٹلیمیزین بیلیم و اخلاق معلیمی - اوستاد محمد علی فرزانه-نین یاشاییشی و
اثرلری-نین آراشدیرماسی

اٹلیمیزین نغمه کاری - چای اوغلونون یاشاییشی و شعرلری-نین آراشدیرماسی

ادبیات رئالیزم آذربایجان

روشنفکران آذربایجان

آذربایجان چاغداش ادبیاتی (۲ جیلد)

